

ПРИЛОЖЕНИЕ V

Образец за програмите, подпомагани от ЕФРР (цел „Инвестиции за растеж и работни места“, ЕСФ + ФСП, Кохезионния фонд и ЕФМДР — член 21, параграф 3

ССИ	
Наименование на BG	ОБРАЗОВАНИЕ [255 знака ¹]
Наименование на националния език	ОБРАЗОВАНИЕ [255]
Версия	1.0
Първа година	[4] 2021
ПОСЛЕДНА ГОДИНА	[4] 2027
Допустими от	01.01.2021 г.
Допустими до	31.12.2029 г.
Номер на решението на Комисията	.....
Дата на решението на Комисията	.....
Номер на решението за изменение на държавата членка	.....
Дата на влизане в сила на решението за изменение на държавата членка	.....
Несъществено прехвърляне (чл. 19.5)	Да/Не
Региони по NUTS, обхванати от програмата (не се прилага за ЕФМДР)	
Съответен фонд	☐ ЕФРР
	☐ Кохезионен фонд
	☒ ЕСФ+
	☐ ФСП
	☐ ЕФМДР
Програма	☐ По цел „Инвестиции за растеж и работни места“ само за най-отдалечените региони

¹ Числата в квадратните скоби указват броя на знаците без интервалите

1. ПРОГРАМНА СТРАТЕГИЯ: ОСНОВНИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД РАЗВИТИЕТО И ОТГОВОРИ НА ПОЛИТИКАТА

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква а), подточки i)-viii) и х) и член 22, параграф 3, буква б)

Текстово поле [30 000]

Програма „Образование“ 2021-2027 г. е един от основните инструменти за реализиране на приоритет 1 „Образование и умения“ на Националната програма за развитие България 2030 (НПР 2030), както и на стратегическите цели, определени в Стратегическата рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България (2021-2030) и Стратегията за развитие на висшето образование в Република България за периода 2021-2030 г. Двата стратегически документа за образованието определят единния модел на управление и мониторинг на политиките, при който различните аспекти на образователната система се консолидират и развиват в контекста на обща и споделена стратегическа визия.

Отчитайки качествено променената социална среда и роля на образованието, обучението и ученето в съвременните общества, както и постиженията и проблемите пред българското образование, **Стратегическа рамка за образование формира визия с която се предвижда през 2030 година** всички български младежи да завършват училищно образование като функционално грамотни, иновативни, социално отговорни и активни граждани, мотивирани да надграждат своите компетентности чрез учене през целия живот.

Визията за **развитието на висшето образование за периода 2021-2030 г.** е свързана с развитието на диференцирана и гъвкава система от висши училища, които функционират като успешни партньори и конкуренти на европейските университети и изпълняват образователна, изследователска и културна мисия в полза на обществото и на отделните индивиди чрез провеждане на фундаментални и приложни научни изследвания и чрез осигуряване на качествено, достъпно и продължаващо през целия живот образование и обучение за успешна личностна, професионална и обществена реализация.

Средносрочният преглед на целите на *Стратегическата рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението* (ЕТ 2020) подчертава, че определените цели до 2020 г. имат значение и за периода след 2020 г. и продължават да бъдат водеща рамка на държавите-членки, като допълват националните действия за напредък в реформите.

В целите за устойчиво развитие на ООН и по-конкретно цел 4 „Качествено образование“ е посочено, че основен приоритет следва да е осигуряване на приобщаващо и равностойно качествено образование и стимулиране на възможностите за учене на всички през целия живот.

През 2020 г. **пандемията COVID-19** отвори нов набор от предизвикателства пред образователната система, като например **осигуряването на цифрова трансформация на образователната система, преминаването към обучението от разстояние в електронна среда** за неопределен период от време, което е предизвикателство за всички участници: учители, деца, родители. Повсеместният и качествен достъп на учениците до оборудване и интернет връзка, особено на тези от уязвими категории, е предизвикателство, което се отразява и на нивата **отпаднали ученици. Бе създаден**

Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане, включване и предотвратяване на отпадането от образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст, но той трябва да бъде устойчив и затвърден и занапред особено с оглед на негативните последици от пандемията, за да създаде условия за намаляването на отпадналите от училище. През последните години България показва голяма готовност да реформира образователната си система, но някои от предизвикателствата остават. Финансирането от ЕСФ + ще играе решаваща роля през първите години след стреса от COVID-19 и трябва да гарантира средства за подобрения, идеи и реформи в образователната система. В този контекст програмата ще подкрепи националните усилия за преодоляването на цифровото разделение на учениците, създаване на условия за развиване на креативни умения и за осигуряване на качествено образование.

Основа за иновативното и интелигентно развитие на България е осигуряването на качествено и приобщаващо образование за всички, насочено проактивно към променящите се тенденции на пазара на труда, с оглед повишаване качеството на уменията и формиране на иновативни и активни личности, способни да се реализират успешно като професионалисти и граждани и така да допринасят за личното си благоденствие, развитие на обществото и устойчивото развитие на всички социални сфери.

Постижения и основни предизвикателства в сектор образование, идентифицирани по етапи и степени на образование. Приоритетни инвестиционни области

Според *Обзор на образованието и обучението за 2020 г. за България* (ЕК, Генерална дирекция „Образование, младеж, спорт и култура“) последните налични данни показват, че през 2018 г. общите бюджетни разходи за образование са се равнявали на 3,5 % от БВП - значително под средната стойност за ЕС от 4,6 %. Въпреки това в сравнение с 2010 г. разходите за образование в България са се **увеличили с 14 % в реално изражение, което е значително повече от средното увеличение за ЕС (3,7 %)**. Увеличението е предимно в полза на средното образование (+23 %), както и на предучилищното образование и началния етап на основното образование (+18 %), докато разходите за висше образование са намалели с 11 %. Една трета от увеличението е изразходвано за финансиране на заплатите на учителите.

Предучилищно и училищно образование

Предизвикателство: Подобряване на достъпността до предучилищно образование

В *Доклад на Световна банка² (СБ)*, се посочва, че въпреки демографския спад, който намалява търсенето на предучилищно образование и в рамките на тенденцията за номинално увеличаване на бюджета за предучилищна възраст, България все още е изправена пред **предизвикателства с достъпността на предучилищните услуги**. Както се посочва в *Доклада на ЕК за България 2020 г. в рамките на европейския семестър (Доклад на ЕК за България 2020 г.)* висококачественото образование и грижи в ранна детска възраст играят ключова роля за създаването на равни

² Изготвени доклади, съгласно Споразумение за консултантски услуги от 12 февруари 2020 г. за преглед на публичните разходи в областта на науката, технологиите и иновациите и подкрепа за изграждане на подход, основан на доказателства за Националната стратегическа рамка в образованието 2030 г. между МОН и ИА ОПНОИР

възможности и подобряването на когнитивните умения и водят евентуално до намаляване на вероятността от ниски постижения и преждевременно напускане на училище. В същото време в някои големи градове липсват достатъчно детски градини. Според данните, цитирани в **Обзор на образованието и обучението за 2020 г.** за България, процентът на записване на децата на възраст от 4 години до възрастта за започване на задължителното образование през 2019 година е 82,7% и е нарастнал с 0,4 п.п. в сравнение с 2018 г. (82,4%), но въпреки това той остава под средната стойност за ЕС от 94,8 %.³

Съгласно Доклад на СБ през учебната 2019/2020 г. са записани 217,9 хил. деца в детски градини, което е „намаление с 0,4% в броя на децата спрямо предходната учебна година. Въпреки спада в абсолютните цифри, учебната 2019/2020 година отбелязва ръст (0,3 процентни пункта) в процента на участие за първи път от 2014 г. насам. Също така те отбелязват, че достъпността на предучилищното образование в България е възпрепятствана както от „**такси и скрити разходи**“, които засягат най-уязвимите групи, така и от нерегистрираната външна миграция на децата в задължителна предучилищна и училищна възраст. Влияние оказва също и **закриването на детски градини в малки и отдалечени места, както и с недостига на места в детските градини в големите градове** .

С подкрепата по Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ (ОПНОИР) чрез проекта „Активно приобщаване в системата на предучилищното образование“, се финансират разходите за такси, за деца от уязвими групи, и се осъществяват програми за обучение на родителите и за оказване на педагогическа, психологическа и социална подкрепа на децата. В рамките на проекта до края на 2020 г. са обхванати 1778 детски градини и училища с предучилищна подготовка, 40 000 деца са включени в дейности за приобщаване в предучилищното образование, над 43% от децата от уязвими групи показват напредък по български език.

Модернизирането на съществуващата и изграждането на нова образователна инфраструктура е особено необходимо в големите градове като София, Пловдив, Варна и др., където в резултат от трудова и социална миграция е съсредоточена по-голяма част от населението на страната и липсата на места в детските градини е най-осезаема. Към настоящия момент се изпълнява Програма за изграждане, пристрояване, надстрояване и реконструкция на детски ясли, детски градини и училища 2020 - 2022, разработена на основание § 20 от Заключителните разпоредби към Закона за държавния бюджет на Република България за 2020 г. (ДВ, бр.100 от 2019 г., в сила от 01.01.2020 г.) на обща стойност 210 000 000 лв.

Югозападният район, поради влиянието на столицата, отбелязва нетно нарастване (+3.4%) на броя на детските градини за периода, докато на обратния полюс е Северен централен район (-22%). За намаляване на ефекта на тази негативна тенденция с Постановление № 181 на МС от 31.07.2020 г. е одобрен допълнителен трансфер от 50 000 000 лв. по бюджета на Столичната община за 2020 г. за строителство, обзавеждане и оборудване на детски градини и ясли. Също така в рамките на един от трите стълба на Плана за възстановяване и устойчивост за периода 2021-2024 г. е предвидена подкрепа за устойчиво управление на ресурсите в детските градини и училищата, енергийна ефективност, рециклиране и намаляване на отпадъците.

³ https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_uae_enra10&lang=en

Участието в образование от ранното детство е изключително важно, особено за децата с по-нисък социално-икономически статус и такива, които говорят различен от българския език в домашна обстановка. Проучване на *Агенцията на ЕС за основните права* показва, че **едва 66% от ромските деца на 4-6 години посещават детска градина през 2016 г.** Националната стратегия на Република България за приобщаване и участие на ромите (2021 - 2030) е посочено, че качеството на образованието и грижите в ранна детска възраст се възпрепятства от недостатъчната подготовка на възпитателите и другите служители в области като приобщаващо образование, ранно детско развитие, етническо многообразие и специални образователни потребности и способности. Резултатите от изследванията показват, че предучилищното образование и възпитание е определящо за постиженията. Колкото по-дълго време децата са посещавали детска градина или предучилищна група, толкова по-високи са постиженията им. Според PIRLS 2016 В България постиженията на деца, посещавали детска градина 3 или повече години са с 53 точки по-високи от тези, които са посещавали детска градина или предучилищна група 1 година или по-малко и с 75 точки по-високи от тези, които не са посещавали. Подобно на това според TIMSS 2019 постиженията на деца, посещавали детска градина 3 или повече години са със 76 точки по-високи от тези, които не са посещавали по математика и със 116 точки повече по природни науки.

С изменения в Закон за предучилищното и училищно образование (ЗПУО) от септември 2020 г. възрастта за започване на задължителното предучилищно образование е намалена от 5 на 4 години. Както се посочва в *Обзора на образованието и обучението 2020 за България*, увеличаването на процента на участие и по-нататъшното повишаване на качеството на услугите може да окаже значително положително въздействие поради относително високия дял на учениците, които говорят друг език в дома си, и решаващата роля на ранните години за усвояването на езика.

За да се създадат условия за достъп до предучилищно образование започна с подкрепата на програмата за структурни реформи на ЕС⁴ създаването на национална рамка за качеството на образованието и грижите в ранна детска възраст, което потвърждава приоритизирането на политиките за предучилищно образование. Във връзка с описаните предизвикателства Програмата ще насочи инвестиции за подпомагане на ефективната социализация на децата в ранна детска възраст, както и към мерки за подобряване на достъпността и качеството на предучилищното образование.

Предизвикателство: Подобряване на качеството и приобщаващия характер на образователната система

В Доклада на ЕК за България 2020 г. се посочва, че качеството и приобщаващият характер на образователната система продължават да представляват предизвикателство, въпреки провежданите реформи. В доклада се отбелязва, че България е въвела редица мерки за справяне с предизвикателствата, свързани с качеството и справедливостта на образованието, с цел да бъде отбелязан напредък по

⁴ Проект REFORM/SC2020/059 „Изработване на Национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст“

ЦУР 4 „Качество на образованието“, но все още предстои да се видят резултатите от тях. Обхватът на държавната субсидия, предоставяна на детските градини и училищата (в сила от 2018 г.), в които **най-малко 20 % от децата са от уязвими групи**, е разширен и вече включва също и средните и професионалните училища. Приобщаването на ромите в образованието продължава обаче да бъде предизвикателство поради няколко фактора, сред които са училищната сегрегация и пречките, породени от крайната бедност, **като 34 % от учениците от ромски произход завършват само началния етап на основното образование, а 44 % - прогимназиалния етап** (FRA, 2016 г.).

В контекста на усилията за успешно включване и предотвратяване на отпадането от училище и за приобщаващо образование е приета Наредба за приобщаващо образование, с която се създават условия за осигуряване на достъп до качествено и модернизирано образование за всяко едно дете и ученик, намаляване на дела на преждевременно напусналите образователната система и грижите в ранна детска възраст. Съществено въздействие оказва и създаденият **Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна училищна възраст**.

В *Доклада на ЕК за България 2020* също се отчита, че междуинституционалният механизъм постигна известни резултати, насочени към предотвратяването на отпадането от училище. В Междуинституционалните екипи за обхват участват над 11 000 души от различни институции като е изградена Информационна система за реализация на Механизма (ИСПМ). От 2017 г. до 2020 г. са върнати обратно в училище и детска градина или са записали за първи път **52 104 деца и ученици до 18 години включително, като от тях 2 386 не са задържани и 22 986 са ново отпаднали**. За първи път чрез Механизма се установяват реалните измерения на проблема, както и водещите причини за отпадането и незаписването на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст в детска градина и училище. Към началото на 2020/2021 г. екипите за обхват не са открили по адресна регистрация в страната около 114 000 деца и ученици, които не фигурират в системата на предучилищното и училищното образование поради заминаване на семействата в чужбина.

Сравнението на дела на отпадналите и незаписаните деца и ученици в образователната система по причини неизменно поставя на първо място културологичните причини (нежелание, липса на ангажираност и подкрепа от страна на родителите и семейството) - между 34 и 56%. Едва след това са отпадналите по икономическите причини, които в годините варират между 10 и 14%, и по образователни причини – между 1 и 12%.

Коефициентът на обхванатите към началото на 2020/2021 учебна година е 94,69%. Особено **голямо повишение има коефициентът на обхванатите 5- 6- и 7-годишни деца през втория срок на 2019/2020 г.** в сравнение с началото на същата учебна година (съответно с 12,65%, 9,93% и 3,71%). Друга ефективна практика, която се прилага, е въвеждането на образователните медиатори за работа с родителите.

Това е красноречиво доказателство, че е необходимо да бъдат разширени и надградени дейностите по Механизма и през следващия програмен период, като се подкрепят мерки за укрепване на териториалния и разширяване на институционалния обхват на механизма, обучение и повишаване на капацитета и уменията на екипите за обхват, както и на информационни дейности за ползите от образование в рамките на определени общности, като ромските за преодоляване не само на социалните, но и на

етнокултурните причини за преждевременно напускане на училище с акцент работа с родителите за повишаване на мотивираността децата им да посещават училище.

Предизвикателство: Подобряване и надграждане на условията за личностно развитие и намаляване на дела за преждевременно напускащите образование и обучение

Статистическите данни в образованието насочват вниманието към друго предизвикателство, което се отчита с показателите за преждевременно напускащите системата на образование и обучение (на възраст 18-24 години). Според *Обзор на образованието и обучението за 2020 г.* стойността на този показател през 2019 година е 13,9 %, и въпреки, че за 2020 г. тя спада с 1.1 п.п., достигайки 12,8%, тя надвишава средната стойност за ЕС от 10,2%. Отбелязано е, че съществуват и предизвикателства по отношение на завършването на средно образование (само 85% от учениците, записани в дванадесети клас през 2017/2018 г. са се дипломирали: 75,5% - в професионалните гимназии и 94,7 % - в общообразователните училища). В тази връзка са налице предизвикателства, свързани с преодоляване на социалните и икономическите неравенства, с миграционните процеси, оказващи влияние върху образователната инфраструктура. Необходимо е също да се отчетат спецификите по отношение демографската структура на населението.

Според *Доклада на ЕК за България 2020 г.* делът на преждевременно напусналите училище (ПНУ) е особено голям в селските райони - 26,2 %, в по-малките градове е 12,2 % и най-нисък е в по-големите градове - 5,9 % както и че **67 % от учениците от ромски произход** са напуснали преждевременно училище. Въпреки промяната в модела на финансиране на детските градини и училища с концентрация на деца от уязвими групи и предприетите други мерки за приобщаващо образование на деца и ученици от уязвими групи, насърчаването на етнически смесените училища и на мерките за десегрегация продължава да е предизвикателство.

Прилагането от 2018 г. на мерки за образователните институции с концентрация на деца и ученици от уязвими групи позволи насочването на ресурс към така наречените сегрегирани или вторично сегрегирани детски градини училища. Следва да се продължи с осъществяването на мерки за десегрегация на местно ниво, за насърчаване активното взаимодействие между всички заинтересовани страни и за преодоляване на автосегрегацията на определени общности групи.

Както е посочено в Стратегическата рамка за образование, обучение и учене в Република България (2021-2030), пряко ангажирани в образователния процес са и родителите. Прилагането на целенасочени политики за взаимодействие с родителите се очаква да доведе до значително по-добри резултати в образованието, а също така и до формирането на ценности и мотивация за учене. Работата с родителите ще бъде във фокуса на мерките за ефективно приобщаване на децата и учениците в образователния процес, за развиване на компетентностите и талантите на дацата и учениците, за насърчаване на ценностно-ориентирано поведение. Чрез мерки по програмата ще се подмогне постигането на цел 4.2 „Обединяване на ресурсите на семейството и детската градина/училището за пълноценното развитие на детето/ученик“ от Стратегическата рамка.

В подкрепа на реформите в образователната система в областта на приобщаващото образование през програмен период 2014-2020 г. в дейности по приоритетни оси 2 и 3

на ОПНОИР са включени 191 520 деца и ученици от ромски произход, като те са подкрепени по процедури, насочени към всички области на предучилищното и училищното образование.

С допълнителните инвестиции от програмата ще се подпомогне продължаването на мерките за приобщаващото образование на деца и ученици от уязвими групи с цел постигане на устойчивост на образователната реформа в тази област.

В *Доклада на ЕК за България 2019* е посочено, че над половината от хората с увреждания прекъсват преждевременно своето образование и само 34 % имат работа. Много малък е и процентът на завършилите висше образование сред тях - 13,5 %.

В рамките на проект „Подкрепа за равен достъп и личностно развитие“ по ОПНОИР е постигнат съществен напредък като в областта на предучилищното и училищното образование над 2664 деца със специални образователни потребности са получили специализирана подкрепа. По проекта в 34 детски градини се обучават, както деца със специални образователни потребности, така и деца в риск от обучителни затруднения, с които се осъществяват мерки за превенция с цел пълноценното им приобщаване в образователната система.

Най-съществено въздействие върху представителите на социално уязвими групи е оказано по проект „Развитие на способностите на учениците и повишаване на мотивацията им за учене чрез дейности, развиващи специфични знания, умения и компетентности (Твоят час)“ по ОПНОИР - 451 498 ученици, като от тях 105 660 ученици от ромски произход от над 2300 училища от цялата страна са включени в занимания по интереси и в дейности за преодоляване на обучителни затруднения.. Този най-мощен в рамките на ОПНОИР проект допринесе в дългосрочен план за намаляването на дела на преждевременно напусналите училище. До голяма степен нарастването на дела на ПНУ през 2019 г. спрямо 2018 г. съвпада с периода на приключване на дейностите на проект „Твоят час“. В продължение на добрите практики по процедура „Подкрепа за успех“ в рамките на ОПНОИР се планира да бъдат обхванати 120 000 ученици с обучителни затруднения и в риск от отпадане от образователната система. Постигнатото през програмен период 2014-2020 г. създава предпоставка за продължаване и надграждане на постигнатите резултати ,като се подкрепя личностното развитие на децата и учениците, развитието на уменията и способностите им, както и заниманията по интереси.

Съществуват и предизвикателства, свързани със справянето с проява на агресия и нетолерантност в училище. Съгласно изследване на **Българска академия на науките 87% от учителите са били свидетели на вербална агресия, 77% на индиректна агресия, а 49% на физическа агресия** между ученици. Близко 2/3 от изследваните учители (64%) споделят, че се нуждаят от специализирано обучение. Също така резултатите от проучванията, проведени от УНИЦЕФ установиха, че българските ученици са сред първите 10 от 43 анкетираните държави по отношение на засегнатостта от проблема с тормоза в училище. Тези изводи се потвърждават и в *Обзора на образованието и обучението за България 2020 г.*, като се допълва, че този вид проблеми оказват влияние върху резултатите на учениците. Това показва необходимостта от подкрепа, насочена към превенция на агресията и насилието в образователните институции.

Предизвикателство: Повишаване резултатите на всички нива на образование

През последните години се наблюдава трайна тенденция на подобряване на образователната структура на населението, при нарастване на дела на завършилите висше образование и намаляване на броя на хората с основно и по-ниско образование, но страната все още изостава от средните за ЕС стойности. През **2018 г. 28.2% от населението е с висше образование (при 31.4% в ЕС)**, а относителният дял на населението с основно и по-ниско образование достига 17.4%. По данни от последното национално преброяване **относителният дял на населението в селата с поне средно образование (40.1%) е почти два пъти по-нисък от стойността на показателя в градовете**. Тревожна е образователната структура на ромската и турската етнически общности, като по данни от преброяването през 2011 г. съответно 93% и 70% от представителите на тези етнически групи не завършват средното си образование, спрямо около 30% за етническите българи. В изследването *Global Competitiveness Report 2017-2018 на Световния икономически форум* България е класирана на 83-то място в света и на 26-то място в ЕС.) по показателя качество на образователната система. При това за последните десет години страната влошава представянето си с 19 позиции. Макар и в изследвания като **PIRLS и TIMSS** българските четвъртокласници да показват умения над средното за страните участнички тревожни остават резултатите от изследването „Програма за международна оценка на учениците“ **PISA** на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР), проведено през 2018 г., които показват, че 47% от 15-годишните са функционално неграмотни, 46.5% са с постижения под критичния праг в областта на науката, а 44.4% са с недостатъчно ниво на умения по математика като изоставането спрямо ЕС е повече от двойно във всички области на изследването. При това, **представянето на учениците с ромска и турска етническа принадлежност показва значително изоставане спрямо етническите българчета, равняващо се на 3 образователни години по отношение на четенето и 2 образователни години по отношение на математиката и науките.**

През последните години в българската образователна система се осъществяват промени, насочени към „компетентностен подход“ и към придобиване на ключовите компетентности и развитие на уменията на 21-ви век, които са заложи в *Стратегическата рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България (2021 – 2030)* - повишаване резултатите на всички нива на образование чрез укрепване на компетентностния подход, насочен към формиране и развитие на ключови компетентности-функционално грамотни, иновативни и социално отговорни и активни граждани. Отчитайки важността на провежданата политика в Програмата са предвидени мерки, които да подкрепят този процес.

Предизвикателство: Повишаване на мотивацията за упражняване на учителската професия и усъвършенстване на квалификацията на педагогическите специалисти

В *Обзора на образованието и обучението за България за 2020 г.* е посочено, че работната сила в сектора на преподаването бързо застарява, **като 49% от учителите в училищата (т.е. от началния до гимназиалния етап) са на възраст над 50 години, като 11% от учителите вече са на възраст поне 60 години.**

Независимо от регистрираните данни за периода 2015 – 2020 г. средната възраст на учителите намалява от 52 г. на 49 г. През 2016 г. в системата са започнали работа 4 350

млади учители, а през 2019 г. те вече са 4 913 и през 2020 г. - 5 339. За петгодишния период в системата на предучилищното и училищното образование са постъпили 27 421 педагози, но още се наблюдава недостиг на **учители в детски градини и началните учители, за преподавателите по чужди езици, по информационни и комуникационни технологии (ИКТ), по математика, физика и по някои предмети в областта на професионалното образование и обучение (ПОО)**. Конкретната нужда от заместване по предмети и по образователна степен не е известна, тъй като в България едва неотдавна (с подкрепата на ЕС) започна създаването на инструмент за прогнозиране по отношение на преподавателската професия. В допълнение **броят на подпомагащите специалисти (като например ресурсни учители, училищни психолози, логопеди и др.) също е недостатъчен**, като с напредъка на реформата в областта на приобщаващото образование неудовлетвореното търсене се очаква да нарасне.

В *Обзор на образованието и обучението за България за 2020 г.* е отчетено, че условията на труд за учителите се подобряват, както и че през последните години заплатите са увеличени значително, с цел повишаване привлекателността на професията. Между януари 2016 г. и януари 2020 г. средната заплата на педагогическия персонал в предучилищното и училищното образование се е увеличила в номинално изражение с почти 79 %, а на непедагогическия персонал - с 45 %. По този начин средната брутна заплата на учителския персонал се е увеличила от 94 % от средната за страната на 117 %.

Съгласно *Обзор на образованието и обучението за България за 2020 г.* все още е проблем подготовката на учителите, тъй като преобладава теоретичното обучение за сметка на педагогическата практика. Необходимо е да се отчете, че по ОПНОИР по процедура „Квалификация на педагогическите специалисти“ е предвидено обучение за 4 000 педагогически специалисти на възраст до 34 г., 30 000 педагогически специалисти на възраст между 35 и 54 г. и 5 000 педагогически специалисти, включени в обученията за прилагане на съвременни методи за оценяване. Също така по проекти „Студентски стипендии – фаза 1“ и „Студентски практики – фаза 1 и 2“, изпълнявани по ОПНОИР, са подкрепени 14 590 студенти в област на висше образование "педагогически науки". Във връзка с посочените предизвикателства в програмата навсякъде като хоризонтални мерки се предвиждат дейности, насочени към учителите.

През последните пет години политиките за повишаване на социалния статус и привлекателността на учителската професия, развитието и академичния опит, както и квалификацията на педагогическите специалисти са приоритет. Една от основните мерки за преодоляване на недостига на педагогически специалисти и мотивиране на младите хора да избират учителска професия, която се прилага от 2017 г., е политиката на увеличаване на средствата за възнаграждение. Също така започна процес на реформиране на образованието по педагогически специалности, като се прилагат мерки за стимулиране на интереса към преподаването на професионални дисциплини във висшето образование чрез предлагане на повече свободни работни места, по-добро финансиране, допълнителни стипендии за студенти по професионална дисциплина „Педагогика на образованието в ...“.

Във връзка с дейностите за развитие и реформиране на политиката на учителите през 2020 в рамките на проект „Пътна карта за развитие и реформиране на политиката по отношение на учителите в България“, финансиран от Европейския съюз чрез

Програмата за подкрепа на структурните реформи и изпълняван от Световната банка в сътрудничество с Европейската комисия беше направен преглед на дейностите насочени към работната сила и към резултатите на образователната система. В изготвения аналитичен доклад на Световната банка е подчертана нуждата от системни програми по отношение на работната сила в образованието, което е възможно да се осъществи чрез разгръщане на практиката за работа в мрежа с цел подкрепа на развитието на училищата в контекста на мерките за обща и допълнителна подкрепа и интегриране на мерки за наблюдение и планиране на нуждата от учители по отношение на цялата система, в контекста на потребностите на пазара на труда.

Предизвикателство: Подобряване на цифровите умения на учителите и учениците, вкл. създаване на подходящо цифрово съдържание за всички нива на образование за учене в електронна среда.

Сериозен проблем, характеризиращ квалификацията на човешките ресурси в страната, е **ниското ниво на цифровите умения**, което пречат широко използване на ИКТ и базираните на тях услуги и постигането на цифров растеж. България продължава да изостава от средните показатели за ЕС. Според Индекса за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото **DESI през 2017 г. едва 29% от населението притежават поне основни умения в областта на цифровите технологии (57% средно за ЕС)**, което отрежда на страната 27-мо място в ЕС. **Едва 75,1 от населението на възраст 16-74 години използва интернет при 87% средно за ЕС.** Съгласно проучване от 2018 г. на TALIS 44% от българските учители в средното образование отчитат, че използват ИКТ в повечето или във всеки урок, което е малко под средното за ЕС - 47%. В същото време българските учители в сравнение със средното за ЕС имат по-малко доверие в своите цифрови умения. Необходимостта от обучение стана очевидна и по време на преминаване в обучение от разстояние в електронна среда заради COVID - 19, като две трети от учителите в направено проучване отчитат, че не са имали предварително обучение.. (*European Education Area Progress Report 2020*). С оглед на въведеното извънредно положение в страната всички училища въведоха обучение от разстояние в електронна среда и образователната система създаде бързо облачна инфраструктура за електронно образование с профили на всички ученици и учители. Изградени са wi-fi мрежи във всички училища, покриващи всички класни стаи, инвестира се в компютърна техника и в техника за електронно обучение в класните стаи. Финансира се изграждането на модерни СТЕМ центрове в над 260 училища. По проекта на ОПНОИР „Образование за утрешния ден“ в 461 училища в страната бяха закупени и доставени общо 1986 бр. преносими компютри, 500 устройства за достъп до интернет с 500 предплатени пакети за интернет за учителите, които бяха зачислени като активи към училища с по-малки финансови възможности, и така учителите в тях успяха да приспособят учебния процес към новата действителност.

Според резултатите от изследване на МОН за оценка на въздействието на обучението от разстояние в електронна среда или други неприсъствени форми върху ефективността на училищното образование⁵, извършено по време на кризата с COVID -19, са идентифицирани ключови фактори, които затрудняват ефективността на образованието от разстояние в електронна среда: ограничен достъп на учениците до

⁵

<http://ire-bg.org/%D0%BE%D1%86%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%B0-%D0%BD%D0%B0-%D0%B2%D1%8A%D0%B7%D0%B4%D0%B5%D0%B9%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B8%D0%B5%D1%82%D0%BE-%D0%BD%D0%B0-%D0%BE%D0%B1%D1%83%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5%D1%82/>

технологии и интернет; липса на увереност за ефективна работа в електронна среда с платформи и приложения; недостатъчна обезпеченост с електронни устройства; ниска мотивация и ангажираност на учениците; недостатъчно развити функционалности на използваните платформи и недостатъчна подкрепа от страна на родителите и др. Идентифицираните фактори се отразяват в особено голяма степен на учениците от уязвими групи. Съгласно *Доклад на Световна Банка* средно на всички нива училищата в страната имат около два пъти по-ниски възможности да бъдат високо дигитално оборудвани и свързани в сравнение със средното за Европа (Европейска комисия, ГД CNECT, 2019). Съгласно същия доклад последващият в резултат на кризата от COVID-19 икономически шок, може да увеличи процента на отпадане от училище в средносрочен план, особено за учениците от уязвими групи.

С цел преодоляване на последиците от кризата в контекста на пандемията от COVID-19 по линия на REACT-EU по ОПНОИР 2014-2020 са осигурени допълнителни средства за 2021 г. по ЕСФ. С тях ще се подпомогне закупуването на допълнителни устройства за учителите и учениците, с които да се осигурят условия за провеждане на обучение от разстояние в електронна среда. Тези мерки ще бъдат съпътствани от подкрепа за провеждане на обучения на ученици, учители, образователни медиатори, родители, с оглед да не се допусне прекъсване на образователния процес и приобщаващото образование в условията на кризи особено за ученици от уязвими групи.

Като се има предвид въздействието на COVID-19 върху всички нива на образователната система и върху всички ученици и особено учениците от уязвими групи, подпомагането по линия на REACT-EU по ОПНОИР 2014-2020 г. ще бъде надградено чрез подходящи дейности по Програмата.

С приетия ЗПУО за първи път се даде възможност учебниците да се създават не само като печатни издания, но и като печатни издания с електронен вариант, а познавателните книжки, ползващи се в предучилищното образование – като печатни издания, печатни издания с електронен вариант или електронни издания. С измененията през 2018 г. в Постановление № 79 на МС от 13.04.2016 г. за осигуряване за безвъзмездно ползване на познавателни книжки, учебници и учебни комплекти се даде възможност да се ползват електронно четими учебници на одобрените учебници – печатни издания, за учениците от I до VII клас включително. „Електронно четим учебник” е електронен продукт, чието съдържание е напълно идентично със съдържанието на одобрения учебник, създаден като печатно издание.

През 2019 г. стартира мащабен проект в областта на въвеждане на дигитално образование в училище, финансиран от ЕСФ по ОПНОИР – „**Образование за утрешния ден**“, насочен към създаване на единна облачна среда в образователния процес с внедрена платформа за образователни услуги и съдържание, създаване на дигитално образователно съдържание и повишаване на уменията на учителите и учениците за използването му. Предвижда се надграждане на проект „Образование за утрешния ден“ чрез надграждане на облачната среда, създадена по проекта, разработване на алгоритми за изготвяне на анализи на резултатите на учениците, персонализация на обучението към учениците и др., което ще бъде осъществено посредством допълняемост между Програмата и Плана за възстановяване и устойчивост.

Предизвикателство: Повишаване мотивацията за учене и стремеж към високи постижения на децата и учениците

Едно от предизвикателствата пред ефективността на реформата е подкрепата за **децата и учениците с изяви дарби**. В изследване „Работа с надарени деца в обучението по български език и литература в начален етап на основната образователна степен“, изготвено от СУ „Климент Охридски“ (2019 г.), е посочено, че в нормативните документи липсват формулировка на актуалните проблеми, стоящи пред педагозите в работата им с надарени деца, изискванията за сформиранието на работни екипи за диагностика и усъвършенстване на способностите им, методика за работа с тях, както и специфични методи за оценяване на таланта им. Необходимо е да продължи създаването на условия за подкрепа на децата и учениците с изяви дарби, за да се осъществи процесът на възпроизводство на интелектуалния потенциал на обществото.

Предизвикателство: Подкрепа за оgramотвяване и усвояване на учебно съдържание с цел придобиване на квалификация на възрастни от уязвими групи за по-добро реализиране на пазара на труда

В *Доклада на ЕК за България 2020* е посочено, че въпреки предприетите мерки в България участието в обучение за възрастни продължава да е **сред най-слабите в ЕС**. През 2018 г. участието в обучение за възрастни е на ниско равнище от 2,5 %, което е значително под средното за ЕС равнище от 11,1 %. Важно е да се отбележи, че делът на участващите в обучение за възрастни нискоквалифицирани възрастни възлиза на около една четвърт от дела на населението като цяло. Качеството на предоставяното обучение за възрастни и ограниченият капацитет за ефективно наблюдение на качеството представляват пречка за по-ефективното участие на възрастните в процеса на обучение.

Необходимо е да се отчете, че е постигнат напредък, като по процедура „Ограмотяване на възрастни – фаза 1“ чрез проект на МОН са обхванати 10 723 лица над 16 години в курсове за ограмотяване и в курсове за усвояване на учебно съдържание от прогимназиалния етап на основното образование, от които 7 878 са завършили успешно с удостоверения за начален етап и/или клас от основното образование. Очакванията са, че обявената нова процедура „Ограмотяване на възрастни-2“ по ОПНОИР 2014-2020 г. ще затвърди ефекта от работата с целевите групи за завършване на етап/степен на основно образование и насочване към по-висока степен на образование и по-добра реализация на пазара на труда.

Професионално образование

Предизвикателство: Подобряване на ПОО, увеличаване дела на дуалната форма на обучение и адаптиране на ПОО спрямо динамиката на пазара на труда

Данните от *Националния статистически институт (НСИ)* показват, че професионалното образование и обучение (ПОО) през учебната 2019/2020 г. се осъществява в 21 училища по изкуствата, 25 спортни училища, 358 професионални гимназии и 23 професионални колежа с прием след средно образование. Общият брой на училищата е 427, а общият брой на учащите в тях е 135 117. Професионалните гимназии са разположени предимно в областните центрове и в по-големите общини, където е концентриран по-големият брой ученици.

По данни от *Обзор на образованието и обучението за 2020 г. на ЕК* записването в гимназиален етап на ПОО се е увеличило до 52,9% през 2018 г., което е над средната

стойност на ЕС от 48,4%. Тази тенденция продължава и през учебната 2019/2020 като увеличението е 56,47%, а за 2020/2021 достига 59,19%. През последните три години се насърчава приемът по СТЕМ профили и технически специалности. В резултат на тази устойчива тенденция през учебната година 2020/2021 малко над 60 % от учениците в ПОО са приети в технически специалности. Отбелязва се и постоянен ръст на приема по специалности от професионалните направления, свързани с компютърните и информационните технологии, като за периода от 2018 г. до 2020 г. броят на учениците в тези специалности се увеличава с 3000, а в процентно отношение увеличението е от 9% на 13% от всички ученици в професионално образование и обучение.

Основните предизвикателства пред ПОО в България традиционно са свързани с: необходимостта от още по-тясно сътрудничество със социално-икономическите партньори; все още недостатъчната популярност на професионалното образование; недостатъчно съответствие на предоставяното ПОО с изискванията и потребностите на пазара на труда; недостатъчна гъвкавост на системата за справяне с ранното отпадане от училище преди придобиване на професионална квалификация; липса на гъвкави възможности за повторно включване в професионално обучение, с които да се създадат подходящи условия за повишаване на резултатността при завършване на средно образование и придобиване на професионална квалификация; липсата на система за повишаване компетентностите на учителите по професионална подготовка за работа във все по-дигитализираща се и високотехнологична среда. През последните години посочените предизвикателства се адресират с целенасочени дължавни политики, подпомагани и със средства на ЕСФ, в резултат на което се отбелязват редица положителни тенденции. По проект „Ученически практики – Фаза 1“ на ОПНОИР близо 8 351 ученици от професионални училища в страната се преминали практическо обучение в реална работна среда в рамките на 240 часа, като са изградени 406 учебно-тренировъчни фирми и са подкрепени 2 477 ученици в направления от приоритетно значение за икономиката.

В извършената през 2020 г. Междинна оценка на изпълнението на Иновационна стратегия за интелигентна специализация (ИСИС) 2014-2020 г. е дадена висока оценка на приноса на изпълняваните по ОПНОИР процедури (подкрепа за стажове, стипендии, практически умения, укрепване връзките с бизнеса), като най-високо оценено от страна на бенефициентите е нивото на съответствие на образованието с нуждите на пазара на труда и възможностите за професионално обучение и учене през целия живот.

С влизането в сила на ЗПУО се въвеждат и нови рамкови документи и учебна документация. Разработените учебни планове, учебни програми и национални изпитни програми в съответствие с Държавните образователни стандарти (ДОС) за придобиване на квалификации по професии са максимално адаптивни и резултатни, с оглед улесняване на прехода от училище към пазара на труда и превръщането на обучението в атрактивна възможност за професионална реализация.

Продължаващите усилията на правителството за повишаване на приложимостта на ПОО за пазара на труда са отразени в *Доклада на ЕК за България 2020 г.*, като се посочват обнародваните през 2018 г. списък със защитените от държавата специалности от професии и списък със специалности от професии, по които е налице очакван недостиг от специалисти на пазара на труда. Отбелязано е също така, че за всички тези специалности са отпуснати допълнителни средства, като учащите

получават допълнителни индивидуални стипендии, което допринесе за увеличаване на броя на учениците, обучавани по тези специалности.

С цел осигуряване на устойчивост на политиките на реформи, насърчаване на тенденциите на засилен интерес към ПОО и са необходими продължаващи усилия по отношение на осигуряване на качеството, приложимостта и подобряване на резултатите чрез създаване на условия за обучение по професии на бъдещето, предлагане на възможности за повишаване на уменията, социално приобщаване и връщане към учене на отпаднали от образованието, както и за преход към по-висока образователна степен и по-добра реализация на пазара на труда.

Модернизирани на учебното съдържание и наличието на високо компетентни учители, обучаващи, наставници и други специалисти в областта на ПОО са двата основни фактора за осигуряване на неговото високо качество.

В изпълнение на законовите разпоредби в предстоящия програмен период следва да се осъществи промяна на учебните програми, включително и въз основа на предвидената оптимизация на Списъка на професиите за професионално образование и обучение (СППОО) Работата по актуализиране на учебното съдържание се осъществява в партньорство с бизнеса, с акцент върху секторния подход, както и насърчаване на всички форми на сътрудничество на национално, регионално и училищно ниво.

Според *Доклад на Световна банка* квалификацията на учителите в системата на ПОО е предизвикателство, тъй като категорията на учителите се състои от учители по предмети от общото образование, учители по специфични предмети за ПОО и потребностите от непрекъснато професионално развитие на тези различни групи често се различават значително. *Световна банка* препоръчва да се разработи програма за обучение и преквалификация на учители по специфични предмети на ПОО. Приложимостта на уменията развивани в системата на ПОО в най-голяма степен се определя чрез предоставянето на възможности за практическо обучение.

От 2015 г., както и много други държави-членки на ЕС, България насочва усилията си към утвърждаване на обучението чрез работа (дуална система на обучение). От 2017 г. популярността на обучението чрез работа расте, като броят на учениците, приети за обучение в паралелки по тази форма на обучение е следният: 2017-2018г. – 751 ученици (1,96% от всички ученици приети за обучение в ПОО); 2018-2019 г. – 2030 ученици (7,38%); 2019-2020 г. – 2433 ученици (8,41%) и за учебната 2020-2021 – 3137 ученици (9,3%). Трябва да се отбележи, че въпреки че законодателството насърчава дуалното обучение, прилагането на дуалното обучение на този етап се реализира главно в рамките на различни проекти⁶.

В подкрепа на разширяване на дуалната система на обучение през 2020 г. по ОПНОИР започна изпълнение на проект „Подкрепа за дуалната система на обучение“, по който е предвидено в 147 професионални гимназии/ училища с паралелки за професионална подготовка да бъде въведена дуалната система и в нея да се включат 9 800 ученици за провеждане на обучение по дуалната система на обучение съгласно съществуващата законодателна рамка

⁶ По данни на Cedefop в сътрудничество с българския екип на ReferNet (2018). Професионално образование и обучение в България, <http://data.europa.eu/doi/10.2801/728903>

Независимо от положителните тенденции в разширяването на обхвата на дуалната система на обучение и с оглед постигане на целите на Препоръката на Съвета (2019/C 301/02) за приложимостта на ПОО чрез засилване на обучението чрез работа, са необходими допълнителни усилия в тази посока и през следващия програмен период. Според *Доклад на Световна банка* резултатите, както от националните изпити за външно оценяване, така и от **PISA** показват **по-висока концентрация на ученици с по-ниски резултати в ПОО**, отколкото в общото образование. В същото време се очаква учениците в ПОО да изучават по-обширни учебни програми, тъй като образованието за ПОО в България обхваща както учебни програми за общо образование, така и за ПОО. Комбинацията от предизвикателни учебни програми и ниски постижения в крайна сметка може да доведе до обезсърчаване и разединяване на учениците и до увеличаване на риска от отпадане, което е предизвикателство и може да бъде решавано чрез подкрепа за допълнително обучение в областта на ПОО.

Положителните тенденции в политиките от предходния програмен период могат да бъдат подкрепени и със средствата от програмата, насочени към повишаване атрактивността на ПОО и предлагане на иновативни и гъвкави методи и пътеки за обхващане на разнообразни групи учащи и повишаване на техните постижения.

Съгласно *Доклад на Световна банка* по-малко вероятно е момичета да се запишат в ПОО и техният дял намалява през последните години. През 2018/19 г. 37,2 % от учениците в ПОО са момичета. В *Доклад на CEDEFOP* се посочва, че има и различия между половете в избора на програма, като се отбелязва, че момчетата предпочитат програми, свързани с компютърни системи и кодиране (най-популярните опции), транспорт, селско стопанство, икономика, строителство, а момичетата се записват по-често в програми свързани с услуги (туризъм, хотели и ресторанти), както и дизайн и облекло.

Специална целева група, която изисква целенасочени политики, е групата на учениците с по-ниски образователни постижения, които според *Доклад на Световната банка* са с по-голяма концентрация в ПОО. Основен акцент в работата с тази група учащи следва да бъде балансираното и атрактивно предлагане на учебно съдържание и форми на обучение, които да предотвратят обезсърчаване и отпадане, поради несправяне с високите съдържателни изисквания, и да подсилят по-голям процент успешно завършващи и придобиващи професионална квалификация.

Предизвикателство: Подобряване на равнището на заетост на завършилите ПОО

Основна цел на ПОО и през следващите години ще бъде продължаването на тенденцията за повишаването на равнището на заетост на наскоро завършилите ПОО от настоящите **64.2%**, което е все още по-ниско с **10.8%** от средното в ЕС.

Съгласно констатациите в *Доклад на ЕК за България 2019 г. пригодността за заетост на завършилите ПОО продължава да бъде предизвикателство*. Макар че делът на учениците в професионалното образование и обучение в България е малко по-висок от средния за ЕС (51,3 % в сравнение с 49,3 % през 2016 г), пригодността за заетост на тези ученици е по-малка със 17,1 процентни пункта. Това може отчасти да се дължи на **слабото участие в схеми за учене в процеса на работа**), липсата на повсеместно професионално ориентиране от най-ранна детска възраст и бавното въвеждане на дуалното професионално образование и обучение - **едва 1 % от учениците в професионалните гимназии са участвали в такива дуални програми през**

учебната 2017/2018 г. В тази връзка в Препоръката на Съвета (2019/С 301/02) е посочено, че приложимостта на ПОО за пазара на труда и наличието на дуално професионално образование и обучение продължават да бъдат недостатъчни. Както се препоръчва и в *Доклада на ЕК за България 2019 г.* целенасочените инвестиции могат да спомогнат за повишаването на привлекателността, качеството и адекватността спрямо пазара на труда на професионалното образование и обучение.

Положителна тенденция се наблюдава при анализирането на равнището на заетост на наскоро завършилите ПОО. Тази тенденция е посочена в *Доклада на ЕК за България 2020 г.*, където се посочва че през 2018 г. равнището на заетост на завършилите ПОО беше 66,4 % и въпреки че се покачва, то остава значително под средното за ЕС равнище от 79,5 %. Продължаващата положителна тенденция е отчетена и в *Обзор на образованието и обучението за 2020 г. на ЕК*, като се посочва, че процентът на заетост на наскоро завършилите ПОО е нараснал значително през 2019 г., достигайки до 73,5%, но все още е под средната стойност за ЕС.

В доклад на *Световна банка* з също се обръща внимание, че за завършилите ПОО в България е по-малко вероятно да бъдат наети на работа в сравнение с връстниците им в ЕС, като в същото време в целия ЕС равнището на заетост на завършилите ПОО се подобрява през последните години. Тези предизвикателства изискват подкрепа за мерки както за проследяване на реализацията на завършилите ПОО, така и за подобряване на ПОО с цел обучение и развитие на уменията, което в по-голяма степен да отговаря на търсенето на пазара на труда.

През 2020 г. в рамките на проект „Пилотен модел за проследяване на завършилите професионално образование и обучение“ № 609397-EPP-1-2019-1-BG-EPPКА3-EQAVET-NRP с финансовата подкрепа на програма Еразъм + е разработен прототип на механизъм за проследяване реализацията на завършилите ПОО, който е пилотиран в три области – Бургас, Стара Загора и Враца. Създаденият и пилотиран механизъм е надеждна основа за прилагане на национално ниво чрез подкрепата на програмата.

Висше образование

През последните години системата на висшето образование се реформира в съответствие със Стратегията за развитие на висшето образование в Република България за периода 2014 - 2020 година. Целта на провежданата политика е постигане на система за висше образование, която да е способна да отговори на динамиката на обществените процеси. Ограничено е разрастването на институционалната мрежа на висшето образование чрез постепенното закриване на нетрадиционни за различните висши училища професионални направления и специалности, за които не се отчита недостиг на кадри на пазара на труда. През 2016 г. с нормативни промени е въведена нова методика на приема на студенти във висшите училища с цел ограничаване нерационалното му увеличаване за някои професионални направления. Също така е приет и Списък на приоритетни професионални направления и Списък на защитени специалности. В резултат на въведените промени по отношение на приема с 34% е намален утвърденият от Министерски съвет прием на студенти за учебната 2020-2021 г., субсидирано обучение, спрямо 2015-2016 година, с 14% се е увеличил относителният дял спрямо общия брой на приема по приоритетните професионални направления през учебната 2020-2021 г., субсидирано обучение, спрямо 2015-2016 година. Увеличен е дялът на студентите във висши училища и професионални

направления, при които се наблюдава по-добра реализация на пазара на труда. Безработицата сред завършилите намалява от 4.15% през 2013 г. до 2,79% през 2020 г. Също така са освободени от такси първокурсниците, приети през академичната 2020/2021 година по 18 от защитените специалности и 8 приоритетни професионални направления. Увеличава се дялът на чуждестранните студенти от 4,12% през 2014 до 7,84% през 2020.

Чрез нормативни промени, значително се увеличават научните резултати на висшите училища и постепенно те достигат резултатите на Българската академия на науките. Трябва да се отбележи, че броят на научните публикации на българските висши училища в библиографската база данни Web of Science в периода 2015 - 2019 г. надхвърля 17 600 и е двойно по-голям, отколкото за предходния петгодишен период 2010-2014 г. Пет български висши училища вече са пълноправни партньори в консорциумите от „Европейски университети“, а едно висше училище е асоцииран партньор.

Реализирани са промени в политиката за предоставяне на стипендии с цел привличане на най-добрите ученици да кандидатстват за студенти в определени професионални направления. В резултат на изпълнението на проект „Поддържане и усъвършенстване на разработената рейтингова система на висшите училища – фаза 1“, финансиран по ОПНОИР дялът от средствата за издръжка на обучението във висшите училища от държавния бюджет, който се получава въз основа на оценка за качеството на обучението и съответствие с пазара на труда се увеличил и от 25 % през 2016 г. е достигнал 60 % през 2020 г. Изпълняват се три национални програми в областта на висшето образование насочени към дигитална квалификация, повишаване компетентностите на преподавателите и популяризиране на българското висше образование и кандидатстване на лица от българска народност, живеещи в чужбина.

С изменението на Закона за висшето образование се постигнаха следните промени: утвърждаване на политика за развитието на всяко държавно висше училище със стратегически цели и задачи, целеви стойности и показатели за изпълнението им; сключване на договор за управление между министъра на образованието и науката и ректора на съответното висше училище; изготвяне на Национална карта на висшето образование; установяване на мораториум върху откриването и преобразуването на висши училища; усъвършенстване модела на акредитация на висшите училища; освобождаване от такси в държавните висши училища на студенти, подготвящи се в професионални направления и защитени специалности с най-висок очакван недостиг на пазара на труда по списък, утвърден от Министерския съвет; сключване на споразумения между държавни висши училища и държавни или общински училища от системата на предучилищното и училищното образование; възможност за придобиване на статут на изследователско висше училище и други.

Също така е приета Наредба за условията и реда за осигуряване на заплащането на разходите за обучение на студенти със сключени договори с работодател. Увеличен е и размера на минималната работна заплата за най-ниската академична длъжност.

Политиките, заложи в Стратегията за развитие на висшето образование в Република България за периода 2021-2030 г., са ориентирани към осигуряването на постоянна адаптация към актуалните предизвикателства пред обучението и по-конкретно дигитализацията и последващата професионална реализация и развитие. Приоритетни теми стават какво и как учат студентите, свързаността на висшите училища чрез

изграждането на мрежи и насърчаване на научната дейност и международното сътрудничество. Университетите се насърчават да намаляват бакалавърски степени за сметка на по-задълбочени магистратури и да завишават изискванията за учене, наред с осигуряване на достъп до висше образование и учене през целия живот, което подпомага личностното развитие и професионалната реализация. Водеща цел на Стратегията е обвързване на приема с пазара на труда и разработване на устойчив механизъм за осъвременяване на съществуващите и създаване на нови учебни програми. Наред със създаването на редица стимули за интензифициране на научноизследователската дейност и свързването в международни мрежи на висшите училища, се предвиждат конкретни стимули за изграждане на ефективна връзка образование-наука-бизнес.

Съгласно данните от Анализа на социално-икономическото развитие на България 2007-2017 г. през 2018 г. **24.9% от населението в трудоспособна възраст е с висше образование, нараствайки с 6.4 процентни пункта спрямо 2007 г.**, но въпреки това страната увеличава изоставането си спрямо общността, т.к. отбелязаното подобрение на показателя средно за ЕС е с 8 процентни пункта до 28.5%. По данни на Евростат най-добрите образователни характеристики на населението в страната се отбелязват в Югозападният район, където населението с висше образование достига 40.5% през 2019 г., изпреварвайки чувствително средните за ЕС стойности-33,3%. С относително добри показатели за висше образование е Североизточен район (23,2%). Най-лоши са показателите на Северозападен и Югоизточен райони съответно едва 19,2% и 21.4% от населението на възраст 25-64 г. са завършили висше образование към 2019 г.

Населението в трудоспособна възраст в предимно селските райони се характеризира с намаляващ дял на имащите висше образование (от 11.1% през 2007 г. до 8.1% през 2017 г.), докато на ниво ЕС дялът на високообразованото трудоспособно население в предимно селските райони нараства (с 4.9 процентни пункта за периода) и достига 20%. Същевременно, **ниско образованото трудоспособно население в селата увеличава дела си до 39.4%** (спрямо 38.3% през 2007 г.) при ясно изразена тенденция на намаление в ЕС до 27.6%.

По данни на *НСИ* системата на висшето образование в Република България обхваща 52 висши училища, преобладаващата част от които са относително малки и тясно специализирани.

Съгласно *Доклада на ЕК за 2020 г.* през 2018 г. дялът на завършилите висше образование сред лицата на **възраст 30-34 години достигна 33,7 %**, но все още е под националната цел по стратегията „Европа 2020“ от 36 %.

По данни от *Обзор на образованието и обучението за 2020 г. на ЕК* през 2019 г. броят на записаните в университетите студенти е намалял на всички нива на висшето образование. В сравнение с 2014 г. 21% по-малко студенти са били записани в бакалавърски програми, 16% по-малко –в магистърски програми и 3% по-малко като докторанти. Същевременно в резултат на провежданата целенасочена политика за привличане на по-голям брой наши сънародници за обучение в български държавни висши училища, през периода броят на план-приема е увеличен от 400 на 2000, в резултат на което за 7 години приетите студенти са се увеличили от 383 през 2014 г. на 1101 през 2020 г. Увеличава се дялът на чуждестранните студенти от 4,12% през 2014 г. до 7,84% през 2020 г.

Според *Доклад на Световна банка* наличните данни показват, че нивата на записване спадат от средно до висше образование, но това не може да се отдаде единствено на бариерите при влизане във ВУ. През учебната 2019/2020 г. 82% от възрастовата група за образование в по-ниска и гимназиална възраст са били записани в тези нива на образование, докато само 42% от съответната възрастова група за висше образование са били записани във висше образование..

В *Обзор на образованието и обучението за 2020 г. на ЕК*, е посочено, че в България социално-икономическото положение оказва влияние върху стремежа на учениците да получат висше образование. Общо 64,3% от подрастващите в страната очакват да завършат висше образование (средната стойност за ЕС: 62,4%). Само 42,8% от най-бедните ученици обаче го правят в сравнение с 83,3% от връстниците им, които са в по-благоприятно социално-икономическо положение. Продължава да съществува неравнопоставеността между половете, като 39% от жените на възраст 30-34 години са завършили висше образование в сравнение с 26,4% от мъжете.

България е една от 49-те държави в Европейското пространство за висше образование, в която лицата от най-уязвимите групи са и най-слабо представени в системата на висшето образование. Тези данни се потвърждават и в *Мониторинга на образованието и обучението 2019 г на ЕК*. За постигане на националните цели е необходимо да се насърчи участието на хора от уязвими групи, както и да се осигурят адекватни условия за тяхното дипломиране. Това предполага целенасочени действия и подкрепа за тези групи от населението.

В *Доклада на ЕК за 2020 г.* е посочено, че дялът на завършилите висше образование в областта на **науката, технологиите, инженерството и математиката (НТИМ) е все още малък (20,5 % през 2017 г. при средно за ЕС равнище от 25,8%)**. В Доклада също е посочено, че все още има значителна разлика между половете, като само 37 % от завършилите висше образование в областта на НТИМ са жени, в сравнение с 61 % общ дял на завършващите висше образование жени. Непривлекателността на науките, технологиите, инженерството и математиката може отчасти да се обясни със слабите резултати на българските ученици по математика и науки, ограничените възможности за професионално ориентиране и дисбаланса между половете в тези области.

По-данни от Рейтинговата система на висшите училища за 2019 г. едва половината от завършващите студенти се реализират по съответната професия. На пазара на труда има недостиг на квалифицирани кадри в сферата на ИКТ, педагогическите и инженерните науки, както и в системата на здравеопазването. Броят на дипломираните се в областта на точните науки, технологиите, инженерството и математиката или свързани специалности е 13.730 на 1 000 жители на възраст 20-29 г., в сравнение с 18.7 на 1 000 жители средно в ЕС. Причините за това се дължат до известна степен на разкриването на множество икономически и хуманитарни специалности през последните 20 години, които са по-привлекателни за студентите поради традиционен престиж на професията или по други причини. Както е посочено в НПП България 2030 през последните години са предприети целенасочени действия за ограничаване броя на студентите в конкретни професионални направления с излишък на кадри, както и за повишаване на приема в специалности с доказан недостиг на квалифицирани специалисти, като е въведена нова методика на прием на студенти във висшите училища и е приет Списък на приоритетни професионални направления и Списък на защитети специалности.

В резултат на въведените промени с 34% е намален утвърденият от Министерски съвет прием на студенти за учебната 2020-2021 г., субсидирано обучение, спрямо 2015-2016 г. и е увеличен дялът на студентите във висши училища и професионални направления, при които се наблюдава по-добра реализация на пазара на труда и намаляване на броя на студентите във висши училища и професионални направления с по-слаба реализация. Освободени от такси са първокурсниците, приети през академичната 2020/2021 г. по 18 от защитените специалности и 8 приоритетни професионални направления. Реализирани са промени в политиката за предоставяне на стипендии, с цел привличане на най-добрите ученици да кандидатстват за студенти в определени професионални направления. Увеличен е размерът на стипендиите за българските и чуждестранните студенти, докторантите, въведени са нов вид стипендии за студенти в 8 професионални направления, както и възможност за получаване на втора стипендия от студенти по приоритетни професионални направления, които са постигнали определени резултати в обучението си.

Фокусът на дейностите в областта на висшето образование е идентифициран във връзка с планираните мерки за изпълнение на целите на Стратегията за развитие на висшето образование в Република България за периода 2021-2030 г., които са насочени към решаването на редица предизвикателства.

Предизвикателство: Подобряване на приложимостта на пазара на труда и на качеството на висшето образование

Основен проблем при наемането на завършилите висше образование е, че те са свръхквалифицирани за работата, която вършат. В България процентът на завършилите, които работят на длъжности, изискващи висше образование, е 50,3% през 2019 г., което е леко увеличение спрямо предходната година, когато е било 49,3% и с 4,3 процентни пункта по-високо от 2014 г. Повече от 60% от завършилите магистърска програма, работят на позиции, които изискват висше образование, за завършилите бакалавърска степен дялът е 36%.

Едно от най-големите предизвикателства по отношение на висшето образование е осигуряването на съответствието му с уменията и професиите, необходими на пазара на труда. В една от най-престижните световни класации на най-добрите висши училища по света, **QS World University Ranking 2021**, е включен само един български университет – **Софийският университет „Св. Климент Охридски“**, като за последната година е регистриран скок в класацията му от последната група на университетите, заемащи **800-1 000** до групата на университетите, заемащи 601-650 място.

Както е посочено и в *Доклада на ЕК за България 2019 г.* висшето образование не е достатъчно съобразено с нуждите на пазара на труда. Работодателите често установяват пропуски в познанията и уменията, по-конкретно липсата на „меки умения“ сред завършилите (CEDEFOP, 2018).

Съгласно *НПР България 2030* увеличаването на съгласуваността между потребностите на бизнеса и обществото, от една страна, и учебните планове и програми във висшето образование и в професионалното образование и обучение от друга, ще остане ключов аспект на политиките. Подобряването на релевантността на пазара на труда и качеството на висшето и професионално образование остава ключово за България и в контекста на ситуацията след пандемията от COVID-19 (European

Education Area Progress Report 2020). Приета е Наредба за условията и реда за осигуряване на заплащането на разходите за обучение на студенти със сключени договори с работодател, която осигурява възможност държавата да покрива разходите за обучение на студенти, които имат сключен договор с работодател за осигуряване на стаж на студента по съответната специалност за периода на обучението на работното място след успешното му завършване. В подкрепа усилията за подобряване пригодността за заетост чрез засилване на уменията, включително на цифровите умения по ОПНОИР през 2020 г. стартира процедура „Модернизация на висшите училища“. Основната цел на процедурата е постигане на динамично съответствие между търсенето и предлагането на специалисти с висше образование, чрез въвеждане на компетентностен модел, мултидисциплинарност и интердисциплинарност в обучението на студентите, включително чрез широко прилагане на цифрова трансформация на образованието. Процедурата е насочена към модернизация на учебните програми и въвеждане на дигитално образователно съдържание, електронни ресурси и облачни технологии в образователния процес; професионално развитие на преподавателите и подобряване на уменията им за използване на ИКТ-базирани иновационни образователни технологии; интернационализация на висшите училища и участие в мрежи. В рамките на подкрепата за подобряване на връзката на висшето образование с пазара на труда, Програмата предвижда също така и инвестиции за подпомагане на професионалното развитие на докторанти за провеждане на докторантури, пряко свързани с актуални нужди на конкретни икономически сектори, бизнеси и работодатели.

По отношение на предизвикателствата, свързани с ускоряващата се динамика на пазара на труда, в Програмата за образование се предвижда спектър от дейности, които отразяват следните предизвикателства, посочени в *Стратегията за развитие на висшето образование в Република България за периода 2021-2030 г.*:

- Разминаване между потребностите на пазара на труда и характера на получаваната във висшите училища подготовка по отношение както на знания, така и на умения и компетентности;
- Създаване на постоянен и ефективен механизъм за своевременни промени в учебните планове и програми с оглед на динамичния пазар на труда и общественото развитие;
- Развитие на по-гъвкави форми на обучение, както и на форми на обучение с активно участие на представители на бизнеса;
- Липса на гъвкавост при въвеждането и управлението на съвременни дисциплини и специалности;
- Необходимост от утвърждаване на ученето през целия живот като приоритетна насока в развитието на висшето образование.

Предизвикателство: Подобряване на условията за по-успешно учене от разстояние във висшите училища и създаване на подходящо цифрово съдържание

В *Обзор на образованието и обучението за 2020 г. на ЕК* е отбелязано, че университетите преминаха по-успешно към учене от разстояние по време на пандемията от COVID-19, въпреки това, е необходимо процесът на дигитализация да

продължи, в т.ч. и чрез целенасочени инвестиции за осигуряването на необходимите ресурси и качествена подготовка на академичния състав.

Фокусът в Програма „Образование“ е насочен и към решаване на конкретни предизвикателствата, посочени в *Стратегията за развитие на висшето образование в Република България за периода 2021-2030 г.*, свързани с всеобщата дигитализация и развитие на образователната система, демографските проблеми и недостатъчната интернационализация на българското висше образование, като например:

- Необходимост от съобразяване на предлаганото висше образование - със специфичните особености и потребности на съвременните поколения млади хора;
- Необходимост от ориентиране на висшето образование не само към непосредствените випускници на средните училища, но и към нетрадиционните обучаеми
- Малък брой предлагани специалности и програми на чужд език и в дистанционна форма на обучение в много от висшите училища.

Прилагане на системен подход и подходи отдолу нагоре. Научени уроци.

През 2019 г. е извършена вътрешна оценка от Управляващия орган на процедурите за директно предоставяне и процедурите за конкурентен подбор по ОПНОИР. В оценката е извършен анализ на постигането на целите на процедури, изпълнявани чрез системен подход и такива на конкурентен подбор, които имат за цел да подкрепят намаляването на **дела на преждевременно напусналите образователната система**. Ключовите препоръки, които е извела оценката относно избора на системен подход или конкурентен подбор, показват, че проектите с конкретен бенефициент постигат много по-висока ефективност и ефикасност, вкл. на разходите, като постигат целите на програмата по много по-категоричен начин от процедурите за конкурентен подбор.

При сравнение на показателите с бюджета на проекта, изпълняван с конкретен бенефициент, процедурата изпълнявана на конкурентен подбор би постигнала включването на средно едва 68 962 участници. За сравнение със същия финансов ресурс в системния проект са включени и подкрепени 451 498 участници.

Съществено предимство на системния подход е и по-плътният регионален и териториален обхват.

Изводите от вътрешната оценка се потвърждават и от оценките на подкрепата от ЕСФ за насърчаване на социалното включване, борбата с бедността и всякаква форма на дискриминация (тематична цел 9) и на подкрепата на ЕСФ за образование и обучение (тематична цел 10). В проучването е направен извод, че разработените по проекта на ОПНОИР методики са доразвити в национални стандарти именно поради условието, че проектът е управляван от МОН.

По отношение на оценката на ефективността на операциите в специалното изследване за България е потвърдено, че системните операции на МОН са по-ефективни от операциите на конкурентен подход поради техния мащаб и метод на изпълнение.

На база на горепосочените анализи и проучвания в Програма „Образование“ 2021-2027 г. е възприет балансиран подход на предоставяне на безвъзмездна помощ по

отношение на процедурите чрез директно предоставяне и процедурите за конкурентен подбор.

Допълняемост на Програма „Образование“ с други програми и инструменти

Инвестициите по Програма „Образование“ 2021-2027 г., насочени към мерките за подкрепа на приобщаващото образование, подобряване на качеството на образованието и връзката с пазара на труда, които обхващат предучилищното образование, всички образователни етапи на училищното образование и висшето образование, ще бъдат взаимно допълвани за изпълнението на предвидените реформи в сектора на образованието, от интервенциите по ОПНОИР по линия на REACT-EU, други програми по кохезионната политика за програмен период 2021-2027 г., от интервенции по Националния стратегически план за развитие на земеделието и селските райони и Плана за възстановяване и устойчивост.

Подкрепата по **ОПНОИР по линия на REACT-EU**, която е насочена към преодоляване на последиците от кризата в контекста на пандемията от COVID-19 и обхваща комплекс от дейности за обезпечаване на образователния процес в условията на кризи и за обучение от разстояние в електронна среда, ще бъде допълнена и продължена чрез подходящи дейности по Програма „Образование“ 2021-2027 г. и по-специално чрез дейности, насочени към дигитална трансформация на училищното образование.

Чрез проектите по **Плана за възстановяване и устойчивост** по стълб „Образование и умения“ ще бъдат реализирани инвестиции, насочени към модернизирване на образователната среда - изграждане на STEM среда, привлекателна и качествена среда за учене. Чрез проекта по Плана за възстановяване и устойчивост на базата на предприетото картографиране ще се инвестира в определен брой училища, които са с техническа готовност в рамките на периода на изпълнение на плана.

Чрез предвидените дейности по **Програмата за развитие на регионите 2021-2027 г.** ще се предоставя подкрепа за образователна инфраструктура за предучилищно, училищно и висше образование, включително и по отношение на училищата в системата на ПОО и предвидените за подкрепа ЦВП в ПОО. Подкрепата за образователна инфраструктура в 10 градски общини ще бъде в рамките на Приоритет 1 „Интегрирано градско развитие“ и чрез подхода на Интегрирани териториални инвестиции за 40 градски общини в рамките на приоритет 2 „Интегрирано териториално развитие на регионите“.

За образователната инфраструктура на територията на общините в селските райони ще се оказва подкрепа чрез интервенциите по Специфична цел 8 „Насърчаване на заетостта, растежа, социалното приобщаване и местното развитие в селските райони, включително биоикономиката и устойчивото горско стопанство“ на **Стратегическия план за развитието на земеделието и селските райони за периода 2021-2027 г.**

Както и в програмния период 2014-2020, така и в периода 2021-2027 г., инвестициите в образователна инфраструктура ще се осъществяват на базата на специфично разработени методологии за приоритизиране на обектите на образователната инфраструктура на територията на страната и съответни списъци към тях, изготвени от Министерство на образованието и науката.

Подкрепата за модернизирване на учебните програми и засилване на висшето образование с пазара на труда по Програма „Образование“ ще бъдат допълвани с мерки по **Програма за научни изследвания, иновации и дигитализация за**

интелигентна трансформация 2021-2027 г. за подкрепа на развитието на научноизследователската дейност в университетите, развитието на научната кариера на преподавателите, докторантите и постдокторантите, с което ще се подкрепят усилията на висшите училища в България за прилагане на резултатите от НИРД в обучението на студентите.

Мерките по Програма „Образование“ в областта на висшето образование ще бъдат допълнени по **Плана за възстановяване и устойчивост** чрез инвестициите за създаване на мрежа от изследователски университети, подкрепа за разширяване на участието на България в Рамковата програма „Хоризонт Европа“ 2021-2027 и подпомагане процеса на създаване на цифрови иновационни хъбове на регионален принцип.

Допълняемост и демаркация с Програма Развитие на човешките ресурси 2021-2027

Допълняемостта между ПО и ПРЧР е фокусирана в интервенциите, насочени към ранно детско развитие и валидирането на знания, умения и компететности, придобити по неформален и информален начин.

В дейностите по ПРЧР, насочени към ранно детско развитие, се предвиждат мерки в подкрепа за подобряване на баланса между професионалния и личния живот на родителите, в т.ч. и отглеждането на деца. Чрез предвидените дейности по Програма „Образование“ ще се осигури достъп до качествено образование във всички образователни етапи. Дейностите по програмата са с обхват формалното образование, което се осъществява при условията и по реда на държавния образователен стандарт за предучилищно и училищно образование, докато дейностите, подкрепящи включването на родителите в образователния процес, са насочени преди всичко към промяна на отношението към образованието, осведоменост и мотивация за повишаване участие в образование от най-ранна детска възраст. Подкрепата по линия на ПО ще бъде осъществявана в рамките на образователните институции и осигуряване на достъп до образователни услуги, предлагани в тях, съгласно нормативната уредба. В тази връзка ПО ще концентрира усилията си към осигуряването на достъп до качествено предучилищно образование, а ПРЧР към социално включване и справяне с детската бедност. По ПРЧР ще се подкрепя достъпът до здравни услуги за деца, а по ПО учебни програми за здравословен начин на живот. ПРЧР ще подкрепя формиране на родителски умения и консултиране и подкрепа на родители по въпросите на ранното детско развитие и отглеждането на деца, докато по ПО ще бъде подкрепена интензивната работа с родители в контекста на образованието.

Допълняемостта между двете програми ще бъде осигурена и посредством мерките за валидиране на знания, умения и компететности. По ПРЧР ще бъдат подкрепени мерки за валидиране на професионални умения чрез Центрове за професионално обучение (ЦПО) по реда на Закона за професионалното образование и обучение (ЗПОО), придобити по неформален и информален начин извън сферата на формалното образование, вкл. чрез създаване на Центрове за валидиране /сертифициране/ на неформално и информално придобити умения и компететности извън сферата на формалното образование и валидиране на придобитите умения на работното място в социалното предприятие. Същевременно по ПО ще бъдат подкрепени дейности по валидиране, извършвани от образователни институции съгласно Закона за предучилищното и училищното образование за придобиване на етап/клас/степен на

образование с фокус основно образование, с цел осигуряване на достъп до и повишаване на образованието.

Програмна стратегия:

На база на идентифицираните нужди, програмата ще фокусира своите усилия върху подкрепа за:

- Ранно детско развитие, повишаване на обхвата и подобряване на качеството в предучилищното и училищно образование и намаляване дела на преждевременно напусналите училище;
- По-пълно обхващане на децата в предучилищно образование и началния етап на училищното образование;
- Предоставяне на обхватно приобщаващо образование в основното образование, чрез обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие, ранна диагностика на обучителни затруднения и индивидуален подход, фокусиращ подкрепата върху деца и ученици от уязвими групи, с обучителни затруднения и в риск от отпадане от училище, в т.ч. такива, чиито майчин език е различен от български или чиито родители са с по-ниско от средно образование, както и допълнителни мерки, насочени към намаляване дела на преждевременно напусналите училище, като например такива, насочени към намаляване на агресията в училище;
- Насърчаване на приобщаващото образование, в рамките на социално икономическата интеграция на деца и ученици от уязвими групи, в това число на ромите и мигрантите, чрез партньорство и финансиране спрямо местните нужди, с фокус върху територии с концентрация на уязвими групи;
- Осигуряване на достъп до кариерно ориентиране на децата и подрастващите, вкл. като средство за превенция на училищния неуспех, отсъствията, отпадането от училище, противообществените прояви на децата и учениците в основното образование;
- Подобряване на качеството на образованието, чрез модернизация на учебното съдържание, въз основа на анализи и данни, прилагане на компетентностния модел, подобряване на уменията и осъществяване на цифрова трансформация в образованието, с цел разширяване обхвата на обучението от разстояние в електронна среда, насърчаване на стремежа за високите постижения в образованието, подкрепа за талантиливи деца, прилагане на иновации;
- Подкрепа на заниманията по интереси за стимулиране развитието на личностни качества, социални и творчески умения и изяви на способностите на децата в предучилищното и училищното образование със специален фокус надграждането на знанията и умения, насочени към прехода към зелена икономика.
- Осигуряване на гъвкаво планиране на професионалното образование и обучение, което адекватно отразява променящите се тенденции на пазара на труда, включително в развитието на дигитализацията и технологиите, бъдещето на професиите и новите форми на организация и развитието на пазара на труда,

демографските тенденции и тенденциите към зелена икономика и устойчиво развитие;

- Подобряване на привлекателността, достъпността, качеството и приложимостта на професионалното обучение и образование по отношение нуждите на пазара на труда, и връзката му със специфичните териториални характеристики, като се отчитат глобалните, национални и секторни тенденции, чрез модернизиране на съдържанието съвместно с работодателите, въвеждане на гъвкави модели и форми на обучение, засилено участие в схеми за учене в процеса на работа, увеличаване на дела на дуалната форма на обучение в ПОО, създаване на системи за проследяване на завършилите. Засилване на връзката на ПОО с висшето образование и науката и създаване на общи пространства за учене – ПОО, ВО и наука с връзка към нуждите на пазара на труда, както и участие в регионални, секторни, национални и европейски мрежи;
- Хоризонтално във всички етапи и степени на образование ще бъде подкрепено повишаване на уменията, капацитета и непрекъснатата квалификация на педагогическите специалисти и непедagogическия персонал, преподавателите и образователните ръководители/мениджъри в предучилищното и училищното образование, в т.ч. професионалното образование и обучение, с акцент върху професионалната подготовка на преподавателите, дигиталните компетентности, работата с деца и ученици с проблемно поведение и такива от уязвими групи, в т.ч. осъвременяване на учебните програми за подготовка на учителите във висшите училища;
- Повишаване на обхвата и приложимостта на висшето образование и обвързване с потребностите на пазара на труда чрез повишаване на иновациите и предприемачеството, осигуряване на системи за проследяване на завършилите на ниво висше училище, кариерно ориентиране, менторски програми, студентски практики и преход към дуална система на обучение във висшето образование, включително чрез засилено партньорство с национално представителните организации на работодателите;
- Модернизация на висшето образование, чрез актуализиране на учебната документация, въвеждане на компетентностен подход в преподаването и ученето, цифрова трансформация, засилване на връзката с науката, модернизация на системите за управление, въвеждане на предприемаческо мислене и иновативни практики;
- Интернационализация и консолидация на висшето образование, чрез насърчаване на кръговата и входяща мобилност на преподаватели и студенти, участие в изграждане на университетски мрежи, съвместни учебни програми и споделяне на ресурси;
- Професионално развитие на докторантите за провеждане на докторанти, пряко свързани с актуални нужди на конкретни икономически сектори, бизнеси и работодатели. Ще бъдат подкрепени цели 1, 2, 3, 4 и 7 от Стратегията за развитие на висшето образование в Република България за периода 2021-2030 г.

- Чрез програмата ще се подкрепят мерки, специално в областта на ПОО и висшето образование, за създаването на квалифицирана и устойчива работна сила, която да бъде подготвена, както за цифровата икономика, така и за прехода към зелена икономика.
- Чрез мерките за актуализиране на учебни програми и за практическо обучение, насочени към повишаване на знанията и създаване на умения за преход към зелена икономика ще се отговори на специфичната препоръка на Съвета от 2020 г. за съсредоточаване на инвестициите в областта на зеления и цифровия преход.
- Освен актуализиране на учебните програми за учащите се, както в ПОО, така и във висшето образование, за насърчаване на тяхната осведоменост и тяхното участие в създаването на зелено бъдеще, ще бъдат подкрепени и мерки за създаване на подходяща квалификация и актуализиране на знанията на педагогическите специалисти в ПОО и на преподавателите във висшите училища.

Приоритет 1 ще допринесе пряко за постигане на следния контекстуален индикатор от социалното табло с индикатори към Европейския стълб на социалните права:

- Преждевременно напусналите образование и обучение, като дял от населението на 18-24 годишна възраст 13.9% [2019]

Приоритетът ще допринесе и за постигане на следния контекстуален индикатор, заложен в Споразумението за партньорство - индикатор „Нарастване на дела на лицата на възраст 20-24 години със средно образование“.

Приносът в постигането на тези индикатори ще бъде проследен посредством специфични индикатори за резултат „Брой деца от предучилищно образование с подобрени образователни резултати от получената обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие“ и „Брой деца и ученици, записани в предучилищно и училищно образование чрез механизма за съвместна работа на институциите“.

Приоритет 2 ще допринесе пряко за постигане на следния контекстуален индикатор от социалното табло с индикатори към Европейския стълб на социалните права:

„Ниво на цифрови умения на лицата като дял от лица на възраст 16-74 години 29% [2019]

Приоритетът ще допринесе и за постигане на следните контекстуални индикатори:

- „Качество на образователната система“, „Намаляване на дела на децата с резултати по-ниски от критичните, средно за трите области на PISA“, заложен в Споразумението за партньорство:

- Население, притежаващо основни цифрови умения (DESI), заложен в Споразумението за партньорство и Стратегията „България 2030“.

Приносът в постигането на тези индикатори ще бъде проследен посредством специфични индикатори за резултат „Брой педагогически специалисти, създаващи дигитално образователно съдържание 1 година след приключване на обучението“, „Брой ученици, получили сертификат за постигнато равнище в областта на дигиталните умения по Рамката за дигитални компетентности“, „Брой ученици, участващи в извънкласни дейности с придобито ниво на умения в областта на STEM“.

Приоритет 3 ще допринесе пряко за постигане на следния контекстуален индикатор от социалното табло с индикатори към Европейския стълб на социалните права:

„Завършили висше образование като дял от населението 30-34 - 32,5 [2019]

Приоритетът ще допринесе пряко и за постигане на следния контекстуален индикатор: „Участие в учене през целия живот на лицата на възраст 25-64 години“, заложен в Споразумението за партньорство.

Приносът ще бъде проследен посредством специфични индикатори „Степен на удовлетвореност на учениците, преминали ученическа практика, от придобитите знания и умения, и на учителите, привлечените представители от бизнеса и науката, и работодателите от придобитите знания и уменията на учениците, преминали ученическа практика“ и „Брой студенти, които в резултат на подкрепата от ЕСФ+ са подобрили практическите си умения за работа“.

За целта „Инвестиции за растеж и работни места“

ТАБЛИЦА 1		
Цел на политиката или Специфична цел на ФСП	Специфична цел или специален приоритет *	Обосновка (резюме)
<p>ЦП 4</p> <p>По-социална Европа — реализиране на европейския стълб на социалните права</p>	<p>ЕСФ+</p> <p><i>Чл. 4, параграф 1, буква д) подобряване на качеството, приобщаващия характер, ефективността и съответствието на системите за образование и обучение с нуждите на пазара на труда, включително чрез валидиране на неформалното и самостоятелното учене, така че да допринасят за придобиването на ключови компетентности, в т.ч. предприемачески и цифрови умения, също и чрез насърчаване на въвеждането на дуални системи на обучение и чиракуване;</i></p>	<p>[2 000 за всяка специфична цел или специален приоритет за ЕСФ+]</p> <p>Подкрепата по тази специфична цел ще бъде насочена към преодоляване на следните нужди от инвестиции с висок приоритет, очертани в Приложение Г на Доклада за България на Европейския семестър за 2019 г.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - създаване на качествено приобщаващо училищно образование; обезпечаване на придобиването на основни и цифрови умения и насърчаване на приобщаването в сферата на образованието и обучението; - подпомагане на професионалното развитие на учителите и обучаващите и насърчаване на новаторските методи на преподаване и новаторското съдържание с цел оказване на най-добра подкрепа на учениците в неравностойно положение; - повишаване на привлекателността, качеството и приложимостта на програмите за професионално

		<p>образование и обучение и насърчаване на участието в обучение за възрастни;</p> <ul style="list-style-type: none"> - подобряване на качеството и приложимостта по отношение на пазара на труда на висшето образование, включително на съвместните научноизследователски дейности и стажовете в предприятия. <p>С подкрепата по тази специфична цел ще се подкрепят необходимите действия, препоръчани на България в приетите от Съвета специфични за страната препоръки за 2019 г. и 2020 г. в областта на образованието:</p> <ul style="list-style-type: none"> - подобряване на пригодността за заетост чрез засилване на уменията, включително на цифровите умения; - повишаване качеството, приложимостта на пазара на труда и приобщаващия характер на образованието и обучението, по-специално за ромите и другите групи в неравностойно положение; - подобряване на достъпа до работа от разстояние и насърчаване на цифровите умения и равния достъп до образование. <p>По тази специфична цел Програмата ще допринесе за постигане на индикаторите, включени в Стратегическата рамка за образование 2021-2030:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Повишаване на коефициента на заетост на наскоро завършилите ПОО (1-3 години), които не продължават своето образование от 68,6% през 2019 г. на 80% през 2030 г. - Население, притежаващо основни цифрови умения - повишение от 29% през 2019 г. на 44% през 2030 г. <p>И индикаторите, включени в Споразумението за партньорство:</p> <ul style="list-style-type: none"> - нарастване на нетния коефициент на записване във висше образование на
--	--	--

		<p>лицата на възраст 19-23 г. от 44% през 2019 г. на 50%</p> <ul style="list-style-type: none"> - нарастване на дела на 30-34-годишните със завършено висше образование до 40% спрямо 32.7% през 2019 г.;
<p>ЦП 4</p> <p>По-социална Европа — реализиране на европейския стълб на социалните права</p>	<p><i>ЕСФ+</i></p> <p><i>Чл. 4, параграф 1, буква е) насърчаване на равния достъп до качествено и приобщаващо образование и обучение, както и на неговото завършване, по-специално за групите в неравностойно положение - от образованието и грижите в ранна детска възраст през общото и професионалното образование и обучение до висшето образование, както и образованието и ученето в зряла възраст, включително улесняване на мобилността с учебна цел за всички и достъпността за хората с увреждания;</i></p>	<p>[2 000 за всяка специфична цел или специален приоритет]</p> <p>Подкрепата по тази специфична цел ще бъде насочена към преодоляване на следните нужди от инвестиции с висок приоритет, очертани в Приложение Г на Доклада за България на Европейския семестър за 2019 г.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - подобряване на приобщаващото, достъпно и качествено образование и грижи в ранна детска възраст, включително съответната инфраструктура и оборудване; - предотвратяване на преждевременното напускане на училище, посредством целенасочен подход и насърчаване на гъвкави програми за втори шанс; - създаване на качествено приобщаващо училищно образование, включително инвестиции; - подпомагане на професионалното развитие на учителите и обучаващите и насърчаване на новаторските методи на преподаване и новаторското съдържание с цел оказване на най-добра подкрепа на учениците в неравностойно положение; <p>С подкрепата по тази специфична цел ще се отговори на предизвикателствата, посочени в приетите от Съвета специфични за страната препоръки за 2019 г. и 2020 г. в областта на образованието:</p> <ul style="list-style-type: none"> - повишаване качеството, приложимостта на пазара на труда и приобщаващия характер на образованието и обучението, по-

		<p>специално за ромите и другите групи в неравностойно положение;</p> <ul style="list-style-type: none"> - подобряване на достъпа до работа от разстояние и насърчаване на цифровите умения и равния достъп до образование. <p>Програмата ще допринесе за постигане на индикаторите, включени в Стратегическата рамка за образование 2021-2030:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Повишаване на дела на обхванатите деца на възраст 4 г. в предучилищно образование спрямо общия брой на децата на 4 годишна възраст от 76,6% през 2018 г. на 91% през 2030 г. - Увеличение на средния брой години, прекарани в образование от 11,8 през 2019 г. на 15 през 2030 г.
<p>ЦП 4 По-социална Европа — реализиране на европейския стълб на социалните права</p>	<p><i>ЕСФ+</i> <i>Чл. 4, параграф 1, буква ж) насърчаване на ученето през целия живот, по-специално гъвкавите възможности за повишаване на квалификацията и за преквалификация за всички, като се вземат предвид предприемаческите и цифровите умения, подобро предвиждане на промените и изискванията за нови умения, в зависимост от нуждите на пазара на труда, улесняването на преходите в професионалното развитие и насърчаването на професионалната мобилност;</i></p>	<p>[2 000 за всяка специфична цел или специален приоритет]</p> <p>Подкрепата по тази специфична цел ще бъде насочена към преодоляване на следните нужди от инвестиции с висок приоритет, очертани в Приложение Г на Доклада за България на Европейския семестър за 2019 г.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - създаване на качествено приобщаващо училищно образование; - подобряване на качеството и приложимостта на висшето образование спрямо изискванията на пазара на труда, включително на съвместните научноизследователски дейности и стажовете в предприятия. <p>С подкрепата по тази специфична цел ще се отговори на предизвикателствата, посочени в приетите от Съвета специфични за страната препоръки за 2019 г. и 2020 г. в областта на образованието:</p> <ul style="list-style-type: none"> - подобряване на пригодността за заетост чрез засилване на уменията, включително на цифровите умения;

		<ul style="list-style-type: none"> - повишаване качеството, приложимостта на пазара на труда и приобщаващия характер на образованието и обучението, по-специално за ромите и другите групи в неравностойно положение; - подобряване на достъпа до работа от разстояние и насърчаване на цифровите умения и равния достъп до образование. - подобряване равнището на заетост на нискоквалифицираните лица (от начален до прогимназиален етап на основно образование – 46% съгласно Доклада за България на европейския семестър за 2020 г.) чрез подкрепа за втори шанс и проходимост между образователни етапи и степени. <p>Програмата ще допринесе за постигане на индикатора, включен в Стратегическата рамка за образование 2021-2030:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Повишение на относителния дял на младежите (на 20-24 навършени години) със завършено най-малко средно образование от 84,4% през 2019 г. на 89% през 2030 г. <p>Интервенциите са насочени към преодоляване на следните предизвикателства:</p> <ul style="list-style-type: none"> - През 2018 г. участието в обучение за възрастни е на равнище от 2,5 %, което е значително под средното за ЕС равнище от 11,1 %; - Делът на участващите в обучение нискоквалифицирани възрастни възлиза на около една четвърт от дела на населението като цяло. - Напредъкът в качеството, приложимостта на пазара на труда и приобщаващия характер на образованието и обучението въпреки реформите все още е ограничен. <p>В допълнение, програмата ще подкрепи политиките за професионалното</p>
--	--	--

		развитие на докторантите за провеждане на докторантури, пряко свързани с актуални нужди на конкретни икономически сектори, бизнеси и работодатели.
ЦП 4 По-социална Европа — реализиране на европейския стълб на социалните права	<i>ЕСФ+</i> <i>Член 4, параграф 1, буква й насърчаване на социално-икономическата интеграция на маргинализирани общности, като ромите;</i>	[2 000 за всяка специфична цел или специален приоритет] Подкрепата по тази специфична цел ще бъде насочена към преодоляване на следните нужди от инвестиции с висок приоритет, очертани в Приложение Г на Доклада за България на Европейския семестър за 2019 г.: - подобряване на приобщаващото, достъпно и качествено образование и грижи в ранна детска възраст, включително съответната инфраструктура и оборудване; - предотвратяване на преждевременното напускане на училище, посредством целенасочен подход и насърчаване на гъвкави програми за втори шанс; С подкрепата по тази специфична цел ще се отговори на предизвикателствата, посочени в приетите от Съвета специфични за страната препоръки за 2019 г. и 2020 г. в областта на образованието: - повишаване качеството, приложимостта на пазара на труда и приобщаващия характер на образованието и обучението, по-специално за ромите и другите групи в неравностойно положение; - подобряване на достъпа до работа от разстояние и насърчаване на цифровите умения и равния достъп до образование. Ще бъдат адресирани и специфичните нужди, идентифицирани по отношение на маргинализирани групи, като например ромите:

		<ul style="list-style-type: none"> - Само 66% от ромските деца на 4-6 г. посещават детска градина през 2016 г.; - 7% от ромите не посещават нито едно образователно ниво, а около 45% от ромите не завършват средно образование; - Според проучването на FRA EU-MIDIS II 60% от ромските деца се обучават в класна стая само с ромски ученици или с преобладаващ брой ромски ученици. - Образователната структура на ромската и турската етнически общности, като по данни от последното национално преброяване съответно 93% и 70% от представителите на тези етнически групи не завършват средното си образование, спрямо около 30% за етническите българи; - Всяко четвърто ромско дете и всяко девето турско дете на възраст 7-15 г. никога не са посещавали училище, в сравнение с 5.6% от децата в българската етническа група. <p>Програмата ще допринесе за постигане на индикаторите, включени в Стратегическата рамка за образование 2021-2030:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Повишаване на дела на обхванатите деца на възраст 7 г. в училищно образование спрямо общият брой на децата на 7 годишна възраст от 90,5% през 2018 г. на 98% през 2030 г. - Намаляване дела на преждевременно напусналите образование и обучение от 13,9% през 2019 г. на 9,5% през 2030 г.
--	--	---

* Специални приоритети според ЕСФ + регламент

2. ПРИОРИТЕТИ

Позоваване: Член 22, параграф 2 и член 22, параграф 3, буква в)

2.1. Приоритети различни от техническа помощ

2.1.1. Наименование на приоритета [300] (повтаря се за всеки приоритет)

ПРИОРИТЕТ 1 - ПРИОБЩАВАЩО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБРАЗОВАТЕЛНА ИНТЕГРАЦИЯ

☐ Това е приоритет, насочен към младежката заетост
☐ Това е приоритет, насочен към иновативни дейности
☐ Това е приоритет, насочен към подкрепата за най-нуждаещите се лица съгласно специфичната цел, посочена в член 4, параграф 1, подточка х) от Регламента за ЕСФ+*
☐ Това е приоритет, насочен към подкрепата за най-нуждаещите се лица съгласно специфичната цел, посочена в член 4, параграф 1, буква л) от Регламента за ЕСФ+
☐ Това е приоритет, предназначен за специфичната цел за градска мобилност, посочена в член 3, параграф 1, буква б), подточка viii) от Регламента за ЕФРР и Кохезионния фонд
☐ Това е приоритет, предназначен за специфичната цел за свързаност на ИКТ, посочен в член 3, параграф 1, буква а), подточка v) от Регламента за ЕФРР и Кохезионния фонд

* Ако е маркирано, преминете към раздел 2.1.1.2.

2.1.1.1. Специфична цел Чл. 4, пар. 1, буква е)⁷ — повтаря се за всяка избрана специфична цел, за приоритети, различни от техническа помощ

СЦ по Чл. 4, пар. 1, буква е) - Насърчаване на равния достъп до качествено и приобщаващо образование и обучение, както и на неговото завършване, по-специално за групите в неравностойно положение - от образованието и грижите в ранна детска възраст през общото и професионалното образование и обучение до висшето образование, както и образованието и ученето в зряла възраст, включително улесняване на мобилността с учебна цел за всички и достъпността за хората с увреждания

2.1.1.1.1. Интервенции по линия на фондовете

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква г), и), iii), iv), v), vi), vii) от POP

Съответни видове действия — член 22, параграф 3, буква г), подточка и) от POP; Член 6, параграф 2 от Регламента за ЕСФ+

Текстово поле [8 000]

1. Разширяване обхвата в предучилищното образование и в началния етап на основно образование, чрез подкрепа за ефективното функциониране на механизма за съвместна работа на институциите по обхващане, включване и предотвратяване на отпадането от образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст, в т.ч.:

- Разширяване на териториалния и демографския обхват на Механизма, чрез допълване на екипите за обхват на местно ниво, вкл. чрез увеличаване броя участието на образователните медиатори;
- Обучение и повишаване на капацитета и уменията на екипите за обхват;

⁷ С изключение на специфичната цел, посочена в член 4, параграф 1, буква м) от Регламента за ЕСФ + .

- Целенасочени информационни дейности и работа с родители за разясняване ползите от образование и задълженията за включване в предучилищно и задължително училищно образование вкл. чрез ангажиране на работещи в общността неправителствени организации;
- Насърчаване изграждането на устойчиви партньорства между училища, детски градини и неправителствени организации за подсигуряване на пълен обхват и превенция на отпадането.

Групата дейности ще бъде насочена към разширяване на участието на деца и ученици от уязвими групи в предучилищно образование и в начален етап на училищно образование, като ще се изпълняват с хоризонтален териториален обхват, покриващ цялата страна с оглед максимален обхват на децата и учениците от уязвими групи в предучилищно образование и в начален етап на училищно образование. Ще бъде осигурена демаркация и допълняемост с Национална програма „Заедно за всяко дете“. В Националната програма ще се подкрепят дейности за организиране, координиране и контрол на изпълнение на работата на екипите с участието на представители на различните институции, разработване и прилагане на комплекс от мерки за всяко дете и ученик, които са идентифицирани като необхванати, отпаднали или застрашени от отпадане от образователната система, и взаимодействие с компетентните институции за прилагане на интегриран подход, подкрепа и популяризиране на работата на членовете на екипите за обхват и на постигнатите конкретни резултати от работата на тези екипи. В Програмата за образование ще бъдат подкрепени дейности за разширяване и обучение на екипите за обхват за работа с деца и ученици от уязвими групи, изграждането на партньорства между училища, детски градини и неправителствени организации във връзка с осигуряване на достъп и задържане в образование на деца и ученици от уязвими групи и усилена работа с родители и семейства на деца и ученици от уязвими групи.

2. Обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие в предучилищното и училищното образование, в т. ч.:

- Повишаване на капацитета, квалификацията и уменията на педагогическите специалисти и на непедagogическия персонал, за осъществяване на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие.
- Интензивна работа с родители за формиране на положителни нагласи към образованието и за превръщането им в пълноценни участници в образователния процес като:
  - обучения на родители от уязвими групи за осъзнаване и осъществяване на техните отговорности за възпитанието, развитието, образованието и отглеждането на децата/учениците им;
  - мотивационни семинари за родители за активно участие в живота на образователната институция на децата/учениците и за формиране у тях на мотивация за активно приобщаване на децата им в системата на предучилищното и училищното образование;
  - проучване становището на родителите по значими теми за училищния живот чрез допитвания, анкети и др. за създаване на условия за диалог,

доверие и равнопоставеност при вземането на решенията за образованието и развитието на децата и учениците.

- Повишаване участието в образование на деца и ученици от уязвими групи, чрез работа с целевите групи на ниво общност с участието на педагогическите специалисти и непедagogическия персонал, в т. ч. образователните медиатори;
- Подкрепа за достъп и трайно приобщаване на децата и учениците в предучилищното образование, началния етап (I-IV клас) и прогимназиалния етап на образование (V-VII клас), чрез осигуряване на допълнителна подкрепа за личностно развитие, като:
  - Осигуряване на допълнителни педагогически специалисти и непедagogически персонал на база оценката на индивидуалните потребности на децата и учениците, като психолози, педагогически съветници, логопеди, ресурсни учители, треньори по вид спорт и други специалисти според потребностите на децата и учениците в детските градини и училищата;
  - Подкрепа за стимулиране овладяването на ключови компетентности с цел подготовка за самостоятелен и независим живот и за личностна реализация;
  - Прилагане на програми за психомоторно, познавателно и езиково развитие на деца в детските градини; индивидуална и групова работа при установени езикови и/или емоционално-поведенчески и/или сензорни затруднения;
  - Прилагане на методики/модели/програми/гъвкави форми на обучение, в т.ч. за стимулиране овладяването на ключови компетентности и за полесна проходимост между образователните етапи на подкрепените деца и ученици;
  - Осигуряване на специализирано оборудване и обзавеждане на ресурсни и други кабинети за осигуряване на специализирана подкрепяща среда.
- Подкрепа за достъп и трайно приобщаване на децата и учениците в предучилищното образование, началния (I-IV клас) и прогимназиалния етап на образование (V-VII клас), чрез обща подкрепа за личностно развитие като:
  - Ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения на децата в детските градини;
  - Обучение чрез допълнителни модули за деца в детските градини, които не владеят български език, психологическа подкрепа и допълнително обучение по български език.
  - Допълнително обучение по отделни учебни предмети с фокус върху обучението по български език на ученици, за които българският език не е майчин, допълнително синхронно обучение за ученици с пропуски в усвояването на учебното съдържание (например поради отсъствие или несинхронно обучение от разстояние в електронна среда), допълнително обучение и подкрепа за подготовка на учениците от VII клас за национално

външно оценяване (НВО), консултиране по учебни предмети и кариерно ориентиране на учениците.

- Повишаване на езиковата култура и познания чрез изучаването на чужд език и преодоляване на пропуски в обучението, Стимулиране на творческите изяви и повишаване на мотивацията за учене, чрез занимания по интереси приоритетно насочени в тематични направления: „Дигитална креативност“, „Природни науки“, „Математика“, „Технологии“, „Изкуства и култура“, „Гражданско образование“, „Екологично образование и здравословен начин на живот“, чужди езици;
- Обогащаване на прилаганите образователни програми и практически занимания за екологично образование, насочено към формиране на екологична култура, екологично съзнание и екологично поведение с оглед познаване на екологичните закони, защита, подобряване, управление и разумно използване на природните ресурси, както и опазване на природната среда и на екологичното равновесие.
- Грижа за здравето, посредством прилагане на ефективни програми, свързани със здравното образование, здравословното хранене, първа долекарска помощ, безопасно движение по пътищата.
- Подобряване на физическата култура и развиване на уменията на децата и учениците, чрез подкрепа за провеждането на тренировъчни занимания по видове спорт и на спортни дейности в детските градини и училищата.
- Насърчаване на високите постижения в образователната дейност, в заниманията по интереси и принос на учениците към развитието на институционалната общност, чрез поощряване с морални и материални награди.

Група дейности 2 ще се изпълнява чрез системен подход с хоризонтален териториален обхват, покриващ цялата територия на страната с приоритет върху селски, планински, гранични територии и територии и образователни институции с висока концентрация на уязвими групи. Дейностите ще бъдат фокусирани към децата в предучилищно образование и учениците до завършване на основно образование (VII клас), като ще се подкрепят и ученици от гимназиалния етап.

Подготовката на педагогическите специалисти и непедагогическия персонал ще бъде покрепяна хоризонтално, спрямо идентифицираните нужди от подобряване на капацитета за осигуряване на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие, съобразно индивидуалните потребности на всяко едно дете и ученик.

Хоризонталната подкрепа за интензивна работа с родители цели промяна на нагласите към образование и формиране у тях на мотивация за активно приобщаване на децата им в системата на предучилищното и основното образование.

Допълнителното обучение по учебни предмети ще бъде насочено към ученици, които имат системни пропуски по даден учебен предмет, които имат обучителни затруднения и които са отсъствали дълго от училище по уважителни причини, както и на ученици с пропуски в усвояването на учебното съдържание, възникнали вследствие на непредвидени обстоятелства като COVID-19, с фокус развитие на базови умения.

Консултирането по учебни предмети ще бъде насочено към всички ученици с фокус трайно приобщаване в образователната система на ученици от уязвими групи и разкриване на интереси, нагласи и мотивация за избора на образование и професия, формиране на умения за планиране на учебното и личното време, формиране на умения за планиране на кариерното развитие, преодоляване на грешки, свързани с избора на образование и професия от учениците, решаване на вътрешни и външни конфликти, свързани с възможностите за образователна, професионална и личностна реализация. Кариерното ориентиране в училищното образование ще включва дейности за информиране, диагностика, консултиране, посредничество и проследяване с оглед подпомагане на учениците в техния самостоятелен и осъзнат избор на образование и/или професия и осъществяване на връзка между училището и пазара на труда.

Дейностите в подкрепа на предучилищното образование ще надградят изпълнявания в периода 2019-2021 г. проект „Активно приобщаване в системата на предучилищното образование“ по ОПНОИР, насочен към подкрепа на политиките на МОН за подобряване на достъпа до образование, осъществяване на ранна социализация с фокус върху децата от уязвими групи. Нарастващата необходимост от справяне с проблеми като социалното изключване, дискриминацията и ниското равнище на образователни постижения показва, че трябва да продължи работата по осигуряване на равен достъп до качествено обучение и грижи в ранна детска възраст, като най-важната основа за успешното учене през целия живот.

Дейности за обща и допълнителна подкрепа в училищното образование ще надградят изключително резултатните и обхватни проекти по ОПНОИР - „Твоят час“, който е насочен към индивидуалните потребности на учениците и развитието на заложбите и способностите им в избрани от тях области и за повишаване на успеваемостта им и задържането им в образователната система и „Подкрепа за успех“, който е насочен към намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система, както и към повторното им включване в образователния процес. Дейностите за допълнителна подкрепа за личностно развитие ще надградят изпълнявания в периода 2020-2023 г. проект „Подкрепа за приобщаващо образование“ по ОПНОИР, насочен към подкрепа на политиките на МОН за насърчаване и разгръщане на потенциала за личностно развитие на деца и ученици със СОП, в риск, с хронични заболявания и с изявени дарби, с оглед успешната им реализация и социализация. Ще бъдат използвани разработените в периода 2014-2020 инструментариуми и механизми, с оглед фокусиране върху пряката работа с децата и учениците.

3. Превенция и предотвратяване на тормоза и намаляване агресията в училищата, в т.ч.:

- Провеждането на кампании за толерантност и намаляване на агресията на учениците, както и за въздействие върху вътрешната мотивация, както и оказване на психологическа подкрепа, насочена към децата и учениците, педагогическите специалисти и родителите;
- Подкрепа за използването на посредници при решаване на конфликт в училище, консултиране на децата или учениците с психолог/педагогически съветник;
- Повишаване на компетентностите на учителите за използване и прилагане на форми и методи на противодействие на тормоза, насилията и др. за работа с

деца и ученици със СОП, работа с родителите, противодействие на негативни прояви като агресията/гнева - разпознаване, причини и превенция;

- Включване на ученици с проблемно поведение в групи за повишаване на социалните умения за общуване и за решаване на конфликти по ненасилствен начин, насочване на детето или ученика към занимания, съобразени с неговите потребности; наставничество;
- Участие на учениците в училищното управление и подкрепа за доброволчески инициативи.

Ограничени съпътстващи инвестиции в подобряване на учебната среда ще бъдат допустими по СЦ по чл. 4, пар.1, буква е), при условие че закупуването на мебели и оборудване е необходимо за постигане на целта на операцията, или тези артикули са напълно амортизирани, или покупката на тези елементи е най-икономичният вариант.

Основни целеви групи — член 22, параграф 3, буква г), подточка iii) от POP

Текстово поле [1 000]

Деца, ученици, родители, учители, педагогически специалисти и непедagogически друг персонал; вкл. образователни медиатори; деца и ученици със специални образователни потребности, в риск, с хронични заболявания и с изявени дарби; деца и ученици от маргинализирани групи, като ромите, както и такива търсещи или получили международна закрила и от други уязвими групи. Деца и ученици с пропуски в усвояването на учебното съдържание, деца и ученици в риск от отпадане от образователната система, родители на деца от уязвими групи, вкл. роми, лица преждевременно напуснали училище и др.

Участници в образователния процес, МОН и второстепенните му разпоредители с бюджет, МК, ММС, институциите в системата на предучилищното и училищното образование, общини, неправителствени организации.

Действия за гарантиране на равенство, приобщаване и недискриминация — член 22, параграф 3, буква г), подточка iv) от POP

Текстово поле [2 000]

При процеса на подготовка, изпълнение, мониторинг, докладване и оценка на процедурите по СЦ по чл. 4, пар.1, буква е) ще се предприемат съответните подходящи мерки за предотвратяване на всякаква дискриминация, основана на пол, расов или етнически произход, религия или вероизповедание, увреждане, възраст или сексуална ориентация.

Всички предвидени дейности по процедури по СЦ са насочени към гарантиране на равенството, приобщаването и недискриминацията.

Дейностите за допълнителна подкрепа за личностно развитие са с фокус работа с деца и ученици със специални образователни потребности (СОП), в риск, с хронични заболявания и изявени дарби. Дейностите за обща подкрепа за личностно развитие са с

фокус върху уязвими групи, деца и ученици с обучителни затруднения и ученици в риск от отпадане от образователната система. Дейностите за осъществяване на обща подкрепа чрез осигуряване на занимания по интереси за стимулиране на творческите изяви и за повишаване на мотивацията за учене ще обхванат освен уязвими групи, деца и ученици с обучителни затруднения и ученици в риск от отпадане от образователната система и по-широк кръг ученици с оглед осигуряване на холистичен подход и приобщаване на основните целеви групи.

Кариерното ориентиране в училищното образование ще бъде насочено към всички ученици с фокус ученици от уязвими групи, застрашени от отпадане от училище, талантиливи ученици, ученици със специални образователни потребности, ученици с проблемно поведение.

При подготовката и изпълнението на всички дейности в процедурите ще се предвиждат и специални мерки за гарантиране на достъпност за хората с увреждания, включително в контекста на информационните и комуникационни технологии.

При изпълнение на дейностите, свързани с обучението на педагогическите и непедagogическите специалисти, което ще се подпомага хоризонтално ще се гарантира равенството между мъжете и жените.

Посочване на специфичните целеви територии, включително планирано използване на териториални инструменти — член 22, параграф 3, буква г), подточка v) от РОР

Текстово поле [2 000]

Н/П

Междурегионални, трансгранични и транснационални действия — член 22, параграф 3, буква г), подточка vi) от РОР

Текстово поле [2 000]

Н/П

Планирано използване на финансовите инструменти — член 22, параграф 3, буква г), подточка vii) от РОР

Текстово поле [1 000]

Н/П

2.1.1.1.2. Показатели

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква г), подточка ii), член 8 от ЕФРР, член 23, параграф 2 от Регламента за ЕСФ+

Таблица 1: Показатели за крайни продукти

Приоритет	Специфична цел	Фонд	Категория региони	ID [5]	Показател [255]	Мерна единица	Етап на цел (2024 г.)	Целева стойност (2029 г.)
П1	СЦ по чл. 4, пар.1, буква е)	ЕС Ф+	Преход		Брой деца и ученици обхванати от механизма за съвместна работа на институциите	брой	4 839	8 176
П1	СЦ по чл. 4, пар.1, буква е)	ЕС Ф+	По-слабо развити		Брой деца и ученици обхванати от механизма за съвместна работа на институциите	брой	14 518	24 526
П1	СЦ по чл. 4, пар.1, буква е)	ЕС Ф+	Преход		Брой родители, подкрепени чрез повишаване на осведомеността от ползите от образованието	брой	4 839	8 176
П1	СЦ по чл. 4, пар.1, буква е)	ЕС Ф+	По-слабо развити		Брой родители, подкрепени чрез повишаване на осведомеността от ползите от	брой	14 518	24 526

					образование то			
П I	СЦ по чл. 4, пар.1, буква е)	ЕС Ф+	Преход		Брой деца и ученици в предучилищното и училищното образование със специални образователни и потребности (СОП), в риск, с хронични заболявания и с изяви на дарби, получили допълнителна подкрепа за личностно развитие	брой	1925	4362
П II	СЦ по чл. 4, пар.1, буква е)	ЕС Ф+	По-слабо развити		Брой деца и ученици в предучилищното и училищното образование със специални образователни и потребности (СОП), в риск, с хронични заболявания и с изяви на дарби, получили допълнителна подкрепа за	брой	5 775	13088

					<i>лично развитие</i>			
<i>П1</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар.1, буква е</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>Брой деца и ученици от уязвими групи, и/или такива с обучителни затруднения, в предучилищн о и училищното образование, получили обща подкрепа за лично развитие</i>	<i>брой</i>	17 750	40 158
<i>П1</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар.1, буква е)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По- слабо развит и</i>		<i>Брой деца и ученици от уязвими групи, и/или такива с обучителни затруднения, в предучилищн о и училищно образование, получили обща подкрепа за лично развитие</i>	<i>брой</i>	53 250	120 474
<i>П1</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар.1, буква е)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>Брой педагогическ и специалисти , обучени за работа с деца и ученици с обучителни затруднения</i>	<i>брой</i>	600	2246

					<i>и от уязвими групи</i>			
<i>П 1</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар.1, буква е)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо развит и</i>		<i>Брой педагогически и специалисти, обучени за работа с деца и ученици с обучителни затруднения и от уязвими групи</i>	<i>брой</i>	1800	6736
<i>П 1</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар.1, буква е)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>Брой участници в обществени кампании за толерантност и намаляване на агресията</i>	<i>брой</i>	0	45043
<i>П 1</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар.1, буква е)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо развит и</i>		<i>Брой участници в обществени кампании за толерантност и намаляване на агресията</i>	<i>брой</i>	0	135 129
<i>П 1</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар.1, буква е)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>Брой училища, които въвеждат училищни планове за толерантност и намаляване на агресията</i>	<i>брой</i>	0	250
<i>П 1</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар.1, буква е)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо развит и</i>		<i>Брой училища, които въвеждат училищни</i>	<i>брой</i>	0	750

					<i>плановете за толерантност и намаляване на агресията</i>			
<i>П 1</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар.1, буква е)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>Брой педагогически и специалисти, обучени за прилагане на методи за противодействие на насилието и агресията</i>	<i>брой</i>	0	1354
<i>П 1</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар.1, буква е)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо развити</i>		<i>Брой педагогически и специалисти, обучени за прилагане на методи за противодействие на насилието</i>	<i>брой</i>	0	4060
<i>П 1</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар.1, буква е)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>Участници с прогимназиален етап на основното образование или по-ниско (ISCED 0-2)</i>	<i>брой</i>		
<i>П 1</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар.1, буква е)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо развити</i>		<i>Участници с прогимназиален етап на основното образование или по-ниско (ISCED 0-2)</i>	<i>брой</i>		
<i>П 1</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар.1, буква е)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>Участници от малцинства (включително маргинализи</i>	<i>брой</i>		

					<i>рани общности като ромите)</i>			
<i>П 1</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар.1, буква е)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо развити</i>		<i>Участници от малцинства (включително маргинализирани общности като ромите)</i>	<i>брой</i>		
<i>П 1</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар.1, буква е)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>Участници с увреждания</i>	<i>брой</i>		
<i>П 1</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар.1, буква е)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо развити</i>		<i>Участници с увреждания</i>	<i>брой</i>		
<i>П 1</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар.1, буква е)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>Участници с висше образование (ISCED 5 до 8)</i>	<i>брой</i>		
<i>П 1</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар.1, буква е)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо развити</i>		<i>Участници с висше образование (ISCED 5 до 8)</i>	<i>брой</i>		
<i>П 1</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар.1, буква е)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>Участници под 30 години</i>	<i>брой</i>		
<i>П 1</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар.1, буква е)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо развити</i>		<i>Участници под 30 години</i>	<i>брой</i>		

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква г), подточка ii), член 23, параграф 2 от Регламента за ЕСФ+

Таблица 2: Показатели за резултатите

Приоритет	Специфична цел	Фонд	Категория региони	ID [5]	Показател [255]	Мерна единица	База сценарий или референтна стойност	Референтна година	Целева стойност (2029 г.)	Източник на данните [200]	Коментари [200]
<i>П I</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар.1, буква е)</i>	<i>ЕСФ +</i>	<i>Преход</i>		<i>Брой деца и ученици, записани в предучилищно и училищно образование чрез механизма за съвместна работа на институциите</i>	<i>брой</i>	<i>0</i>	<i>2019</i>	<i>7 742</i>	<i>МО Н, УО</i>	
<i>П II</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар.1, буква е)</i>	<i>ЕСФ +</i>	<i>По-слабо развити</i>		<i>Брой деца и ученици и записани в предучилищно и училищно образование</i>	<i>брой</i>	<i>0</i>	<i>2019</i>	<i>23 224</i>	<i>МО Н, РУО</i>	

					ание чрез механи зма за съвмес тна работа на инсти туции те					
<i>П I</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар.1, буква е)</i>	<i>Е С Ф +</i>	<i>Прех од</i>		<i>Брой деца и учениц и от предучи лично то и училищ но образов ание с подобре ни образов ателни резулта ти от получен ата обща и допълн ителна подкреп а за личнос тно развит ие</i>	<i>бр ой</i>	<i>0</i>		<i>40 069</i>	<i>УО</i>
<i>П II</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар.1, буква е)</i>	<i>Е С Ф +</i>	<i>По- слабо разви ти</i>		<i>Брой деца и учениц и от предучи лично то и училищ</i>	<i>бр ой</i>	<i>0</i>		<i>120 205</i>	<i>УО</i>

	буква е)				ащи намаля ване на агресия та след две учебни години изпълне ние на плана за толера нтнос т и намаля ване на агресия та					
<i>П1</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар.1, буква е</i>	<i>Е С Ф +</i>	<i>Прех од</i>		<i>участн ици, които при напуска не на операц ията са ангажи рани с образов ание или обучени е</i>	<i>бр ой</i>	<i>0</i>			<i>УО</i>
<i>П1</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар.1, буква е)</i>	<i>Е С Ф +</i>	<i>По- слабо разви ти</i>		<i>участн ици, които при напуска не на операц ията са ангажи рани с образов ание или</i>	<i>бр ой</i>	<i>0</i>			<i>УО</i>

					<i>обучени е</i>						
--	--	--	--	--	----------------------	--	--	--	--	--	--

2.1.1.1.3. Примерна разбивка на програмираните средства (ЕС) в зависимост от вида интервенция (не се прилага за ЕФМДР)

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква г), viii)

Таблица 1: Измерение 1 – Област на интервенция					
Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
Приоритет 1	ЕСФ+	Преход	СЦ по чл. 4, пар.1, буква е)	111	11 794 360
Приоритет 1	ЕСФ+	По-слабо развити	СЦ по чл. 4, пар.1, буква е)	111	35 383 080
Приоритет 1	ЕСФ+	Преход	СЦ по чл. 4, пар.1, буква е)	112	20 564 200
Приоритет 1	ЕСФ+	По-слабо развити	СЦ по чл. 4, пар.1, буква е)	112	61 692 600
Приоритет 1	ЕСФ+	Преход	СЦ по чл. 4, пар.1, буква е)	117	9 003 165
Приоритет 1	ЕСФ+	По-слабо развити	СЦ по чл. 4, пар.1, буква е)	117	27 009 495

Таблица 2: Измерение 2 – Форма на финансиране					
Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
Приоритет 1	ЕСФ+	Преход	СЦ по чл. 4, пар.1, буква е)	01	41 361 725
Приоритет 1	ЕСФ+	По-слабо развити	СЦ по чл. 4, пар.1, буква е)	01	124 085 175

Таблица 3: Измерение 3 – Териториален механизъм за изпълнение и териториална насоченост					
--	--	--	--	--	--

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
Приоритет 1	ЕСФ+	Преход	СЦ по чл. 4, пар.1, буква е)	48	41 361 725
Приоритет 1	ЕСФ+	По-слабо развити	СЦ по чл. 4, пар.1, буква е)	48	124 085 175

Таблица 6: Измерение 6 — Вторични тематични области по ЕСФ+

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)

Таблица 7: Измерение 7 — измерение „Равенство между половете“ на ЕСФ+*, ЕФРР, КФ и ФСП

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)

* По принцип 40 % за ЕСФ + допринасят за проследяването на равенството между половете. 100 % се прилагат, когато държавата членка избере да използва член 6 от Регламента за ЕСФ +, както и специфични за програмата действия в областта на равенството между половете.

2.1.1.2. Специфична цел по чл. 4, пар. 1, буква ж)⁸ — повтаря се за всяка избрана специфична цел или област на подпомагане за приоритетите, различни от техническа помощ

СЦ по чл. 4, пар. 1, буква ж) - насърчаване на ученето през целия живот, по-специално гъвкавите възможности за повишаване на квалификацията и за преквалификация за всички, като се вземат предвид предприемаческите и цифровите умения, по-доброто предвиждане на промените и изискванията за нови умения, в зависимост от нуждите на пазара, улесняването на преходите в професионалното развитие и насърчаването на професионалната мобилност

2.1.1.2.1. Интервенции по линия на фондовете

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква з), i), iii), iv), v), vi), vii) от POP;

Съответни видове действия — член 22, параграф 3, буква з), подточка i) от POP; Член 6, параграф 2 от Регламента за ЕСФ+

Текстово поле [8 000]

1. Ограмотяване на възрастни, в т.ч.:

- Реинтегриране в образователната система на лица, навършили 16 години, отпаднали от училище и/или без основно образование, чрез дейности за образователна медиация (мотивация за участие в образование, работа на образователни медиатори и др.);
- Организиране и провеждане на курсове за ограмотяване на възрастни, и на курсове за усвояване на учебно съдържание за различните образователни етапи и степени за лица, с ниско образование или без образование в координация с Агенция по заетостта и МТСП, с цел последващо включване във възможности за придобиване на професионална квалификация;
- Популяризиране на необходимостта от повишаване и насърчаване на грамотността и привличане на общественото внимание към ползите от повишаването на грамотността;
- Включване в гъвкави форми за образование на тези, които не са завършили средно образование и осигуряване на условия за втори шанс чрез кариерно ориентирани и консултирани, доброволчество, менторство, др;
- Валидиране на резултати от неформалното обучение и информалното учене чрез оценяване и признаване на съответствието между компетентности, придобити чрез неформално обучение и информално учене, и изискванията за завършване на клас, етап или степен от основно образование.
- Подпомагане прехода от образование към реализация на пазара на труда.

Постигнатият положителен ефект от изпълнението на проект „Ограмотяване на възрастни – Фаза 1“ по ОПНОИР показва, че е необходимо да продължи работата с целевите групи за завършване на основна степен на образование и насочване към по-висока степен на образование. В тази връзка дейностите ще бъдат насочени като се вземат предвид опитът от изпълнение на мерки за ограмотяване на възрастни и

⁸ С изключение на специфичната цел, посочена в член 4, параграф 1, буква м) от регламента за ЕСФ + .

повишаване на образованието им чрез целенасочен подход, координиран от МОН и при прилагане на процедура за конкурентен подбор – „Ограмотяване на възрастни – 2“, която се предвижда да приключи през 2023 г. С оглед установената необходимост от по-широко партньорство на регионално ниво при изпълнение на дейностите за участие на възрастни в учене през целия живот и улесняване на достъпа до пазара на труда се налага изводът, че най-подходящ инструмент за реализирането им е подходът за Интегрирани териториални инвестиции. Насърчаване участието в учене през целия живот, чрез подхода ИТИ осигурява допълняемост и демаркация между Програмата за образование и Програма „Развитие на човешките ресурси“ – по ПО фокусът е улесняване на достъпа до и повишаване на образованието като необходима предпоставка за реализация на пазара на труда в синхрон с регионалните потребности и образователната структура на местното население, докато ПРЧР се фокусира върху квалификация и преквалификация чрез обученията в Центровете за професионално обучение (ЦПО) на безработни и работещи лица за осигуряване на заетост. Дейностите ще допринасят за повишаване на участието на населението на възраст 25-64 г. в образование и обучение; намаляване на преждевременно напусналите образование и обучение; намаляване дела на младежите на възраст 15-29 г., които не работят и не учат.

Основни целеви групи — член 22, параграф 3, буква г), подточка iii) от POP

Текстово поле [1 000]

Ученици, младежи, възрастни извън задължителната училищна възраст, родители, учители, педагогически специалисти и друг персонал, лица със специални образователни потребности, младежи и възрастни от маргинализирани групи като ромите, както и такива търсещи или получили международна закрила и от други уязвими групи.

Участниците в образователния процес, МОН и второстепенните му разпоредители с бюджет, АЗ, ДАБ, АСП, институциите в системата на училищното образование, общини, неправителствени организации.

Действия за гарантиране на равенство, приобщаване и недискриминация — член 22, параграф 3, буква г), подточка iv) от POP

Текстово поле [2 000]

При процеса на подготовка, изпълнение, мониторинг, докладване и оценка на процедурите по СЦ по чл. 4, пар. 1, буква ж) ще се предприемат съответните подходящи мерки за предотвратяване на всякаква дискриминация, основана на пол, расов или етнически произход, религия или вероизповедание, увреждане, възраст или сексуална ориентация.

Предвидените дейности по процедурата по СЦ са насочени към гарантиране на равенството, приобщаването и недискриминацията.

Концентрираните усилия за разширяване на обхвата на образователната система, особено в основната степен, чрез планираните дейности осигуряват условия за равен достъп до образователна услуга и по-гъвкава проходимост между образователните етапи на регионално ниво и насърчават учене през целия живот. Акцент на планираните дейности е и предотвратяване на преждевременното напускане на образование (18-24 г.)

особено по отношение на уязвимите групи и регионите с намаляващи нива на записване в образователната система и висок дял на преждевременно напускащи училище, посредством целенасочен подход и насърчаване на гъвкави програми за втори шанс.

При подготовката и изпълнението на дейностите по процедурата ще се предвиждат и специални мерки за гарантиране на достъпност за хората с увреждания, включително в контекста на информационните и комуникационни технологии.

При организирането и провеждането на курсовете за ограмотяване на възрастни, и на курсовете за усвояване на учебно съдържание за различните образователни етапи и степени за лица, с ниско образование или без образование ще се гарантира равенството между мъжете и жените.

Посочване на специфичните целеви територии, включително планираното използване на териториални инструменти — член 22, параграф 3, буква г), подточка v) от POP

Текстово поле [2 000]

Дейностите по СЦ по чл. 4, пар. 1, буква ж) на приоритет „Приобщаващо образование и образователна интеграция“ ще бъдат реализирани на регионално ниво, чрез инструмента за Интегрирани териториални инвестиции.

Конкретните нужди и операции на местно и регионално ниво ще бъдат определени в Интегрираните териториални стратегии за развитие (ИТСР) на регионите за планиране от ниво 2, одобрени от регионалните съвети за развитие. Дейностите по програмата в рамките на подхода ИТИ ще се реализират въз основа на интегрирани концепции, за осъществяване на конкретна цел или приоритет от интегрираната териториална стратегия на района. Те ще бъдат изготвени и изпълнявани в партньорство между различни местни заинтересовани страни (общини, НПО, образователни институции и т.н.) и в които съобразно идентифицираните нужди на съответния район ще бъдат включени и дейности, заложи в общинските планове за действие за интеграция на участници от уязвими групи. Идентифицираните проекти по ПО в рамките на концепцията за ИТИ ще се осъществяват координирано с проектите по другите програми, предоставящи финансиране по концепцията. Така ще бъдат отчетени специфичните териториални нужди и ще се приложи принципът на партньорство-сътрудничество между различните заинтересовани страни и участници в социално-икономическия живот на конкретната територия/район и ще се постигне по-добър фокус на инвестициите.

Междурегионални, трансгранични и транснационални действия — член 22, параграф 3, буква г), подточка vi) от POP

Текстово поле [2 000]

Н/П

Планирано използване на финансовите инструменти — член 22, параграф 3, буква г), подточка vii) от POP

Текстово поле [1 000]

Н/П

2.1.1.2.2. Показатели

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква г), подточка ii), член 8 от ЕФРР, член 23, параграф 2 от Регламента за ЕСФ+

Таблица 1: Показатели за крайни продукти								
Приоритет	Специфична цел	Фонд	Категория регион	I D [5]	Показател [255]	Мерна единица	Етап на цел (2024 г.)	Целева стойност (2029 г.)
<i>П 1</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква ж)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>Брой лица над 16 години, включени в курсове по грамотяване и/или за усвояване на учебно съдържание, предвидено за изучаване в класове от прогимназиалния етап на основното образование или включени в процедура за валидиране на умения и компетентности, придобити чрез неформално обучение и информално учене</i>	<i>брой</i>	<i>0</i>	<i>1 686</i>

<i>П 1</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква ж)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо развит и</i>		<i>Брой лица над 16 години, включени в курсове по ограмотяване и/или за усвояване на учебно съдържание, предвидено за изучаване в класове от прогимназиалния етап на основното образование или включени в процедура за валидиране на умения и компетентности, придобити чрез неформално обучение и информално учене</i>	<i>брой</i>	<i>0</i>	<i>15 172</i>
<i>П 1</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква ж</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>Участници от малцинства (включително маргинализирани общности като ромите)</i>	<i>брой</i>		
<i>П 1</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква ж</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо развит и</i>		<i>Участници от малцинства (включително маргинализирани общности като ромите)</i>	<i>брой</i>		

<i>III</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква ж</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>Участници, които са безработни, включително трайно безработни, неактивни</i>	<i>брой</i>		
<i>III</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква ж</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо развити</i>		<i>Участници, които са безработни, включително трайно безработни, неактивни</i>	<i>брой</i>		

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква г), подточка ii) и член 23, параграф 2 от Регламента за ЕСФ+

Таблица 2: Показатели за резултатите											
Приоритет	Специфична цел	Фонд	Категория региони	ID [5]	Показател [255]	Мерна единица	База данни или референтна стойност	Референтна година	Целева стойност (2029 г.)	Източник на данните [200]	Коментар [200]
<i>III</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква ж)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>Брой лица над 16 години, получили документ за завършен клас, етап или степен от</i>	<i>брой</i>	<i>0</i>		<i>1349</i>	<i>УО</i>	

					<i>основно то образование</i>						
<i>П1</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква ж)</i>	<i>Е С Ф +</i>	<i>По-слабо разви ти</i>		<i>Брой лица над 16 години, получили документ за завършен клас, етап или степен от основно то образование</i>	<i>брой</i>	<i>0</i>		<i>12 137</i>		
<i>П1</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква ж)</i>	<i>Е С Ф +</i>	<i>Преход</i>		<i>Участници, които при напускане на операцията са започнали да търсят работа</i>	<i>брой</i>				<i>УО</i>	
<i>П1</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква ж)</i>	<i>Е С Ф +</i>	<i>По-слабо разви ти</i>		<i>Участници, които при напускане на операцията са започнали да търсят работа</i>	<i>брой</i>				<i>УО</i>	

2.1.1.2.3. Примерна разбивка на програмираните средства (ЕС) в зависимост от вида на интервенцията (не е приложимо за ЕФМДР)

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква з), viii)

Таблица 1: Измерение 1 – Област на интервенция					
Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
Приоритет 1	ЕСФ+	Преход	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква ж)	116	6 838 675
Приоритет 1	ЕСФ+	По-слабо развити	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква ж)	116	20 516 025

Таблица 2: Измерение 2 – Форма на финансиране					
Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
Приоритет 1	ЕСФ+	Преход	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква ж)	01	6 838 675
Приоритет 1	ЕСФ+	По-слабо развити	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква ж)	01	20 516 025

Таблица 3: Измерение 3 – Териториален механизъм за изпълнение и териториална насоченост					
Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
Приоритет 1	ЕСФ+	Преход	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква ж)	17	6 838 675
Приоритет 1	ЕСФ+	По-слабо развити	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква ж)	17	20 516 025

Таблица 4: Измерение 6 — Вторични тематични области по ЕСФ+					
--	--	--	--	--	--

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)

Таблица 5: Измерение 7 — измерение „Равенство между половете“ на ЕСФ+*, ЕФРР, КФ и ФСП

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)

* По принцип 40 % за ЕСФ + допринасят за проследяването на равенството между половете. 100 % се прилагат, когато държавата членка избере да използва член 6 от Регламента за ЕСФ +, както и специфични за програмата действия в областта на равенството между половете.

2.1.1.3. Специфична цел по чл. 4, пар. 1, буква й)⁹— повтаря се за всяка избрана специфична цел или област на подпомагане за приоритетите, различни от техническа помощ

СЦ по чл. 4, пар. 1, буква й)- насърчаване на социално-икономическата интеграция на маргинализирани общности, като ромите;

2.1.1.3.1. Интервенции по линия на фондовете

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква з), i), iii), iv), v), vi), vii) от POP;

Съответни видове действия — член 22, параграф 3, буква з), подточка i) от POP; Член 6, параграф 2 от Регламента за ЕСФ+

Текстово поле [8 000]

1. Създаване на условия за достъп до образование чрез преодоляване на демографски, социални и културни бариери, в т.ч.:

- Повишаване на уменията на децата и учениците за обучение и общуване в мултикултурна среда, включително психологическа подкрепа и допълнителни обучения за деца/ученици с образователни затруднения, в т.ч. допълнителни обучения по български език, споделяне на културна идентичност и ценности;
- Повишаване на капацитета и квалификацията на педагогическите специалисти и непедagogическия персонал, вкл. образователните медиатори за работа в мултикултурна образователна среда;
- Насърчаване участието на родителите в образователния процес в мултикултурна образователна среда; Подкрепа за интензивна работа с родители: кратки обучения на родители относно техните права и задължения, свързани с образованието на децата им и за формиране у тях на мотивация за активно приобщаване на децата им в системата на предучилищното и училищното образование, в т.ч. чрез участие на образователни медиатори.
- Насърчаване на междуучилищния обмен и споделяне на образователни ресурси, включително съвместни дейности между училища и детски градини с концентрация на уязвими групи и такива без концентрация на уязвими групи, вкл. обменни визити, екскурзии, зелени училища и др.;
- Подкрепа за осигуряване на достъп до качествено образование и за преодоляване на нефинансови бариери в малките населени места и в труднодостъпните райони, чрез осигуряване на транспорт, хранене, ученическо общежитие; мобилност на преподаватели и адаптиране към работна среда в различни райони и с различни групи ученици, вкл. адаптационни програми и социални пакети за млади учители.
- Подкрепа за приобщаваща образователна среда чрез осигуряване на учебници, познавателни книжки за децата в задължителна предучилищна възраст, учебни пособия и материали; допълнителна работа на педагогическите специалисти с ученици от маргинализирани групи (включително през лятото);

⁹ С изключение на специфичната цел, посочена в член 4, параграф 1, буква м) от регламента за ЕСФ + .

- Подкрепа за ангажиране на местните общности с образователната институция, чрез инициативи като например доброволчески кампании в подкрепа на съответното училище;

2. Комплексни програми на общинско ниво за десегрегация на училищата, превенция на вторичната сегрегация и против дискриминацията, в т.ч.

- Превенция и недопускане на дискриминация в образователните институции в посока обучители и обучаеми, чрез подготовка на практически ръководства, информационни кампании, обучителни семинари;
- Насърчаване на десегрегацията на училищата и класните стаи, формиране на подкрепяща обществена среда чрез междуучилищни дейности, подсигуриране на партньорство с местните общности и гражданския сектор, допълнителна работа с учениците в приемните училища, допълнителна работа с родителите и други;
- Преодоляване на негативни обществени нагласи, основани на етнически произход и културна идентичност (включително чрез провеждане на информационни кампании, насочени към недопускане на дискриминация, основана на раса, етнически произход или религиозна принадлежност);
- Синергия с Еразъм+ - мобилност на учители, мобилност на ученици, с фокус върху социално слаби и уязвими групи;
- Подготовка и въвеждане на адаптирани учебни материали и помагала за ученици, чийто майчин език е различен от българския.
- Насърчаване на междуучилищния обмен и споделяне на образователни ресурси, включително съвместни дейности между училища и детски градини с концентрация на уязвими групи и такива без концентрация на уязвими групи, вкл. обменни визити, екскурзии, зелени училища и др.;
- Организиране на доброволчески кампании в подкрепа на съответното училище;

Десеграционният подход в образованието е залегнал като ангажимент на национално ниво. МОН провежда системни политики, с обезпечителни способности за гарантиране на правото на образование в съответствие с основните принципи в Закона за предучилищното и училищното образование. Групата дейности по Програмата за образование ще бъдат реализирани с оглед на ангажиране с процеса на децентрализация за изграждане на капацитета на местната власт и обвързването им с образованието на маргинализираните групи и ще се изпълняват на база доказаните териториални нужди на местно/регионално ниво. Дейностите ще бъдат насочени не само към подкрепа за деца и ученици от уязвими групи, но и към увеличаване на социалните им перспективи чрез съвместното им обучение с деца и ученици от немаргинализирани групи в условията на занимания по интереси дейности, както и към насърчаване на местните общности в политиките за десегрегация. В тази връзка подкрепата на програмата ще бъде насочена към общини с изработен общински план/стратегия за интеграция на ромите.

3. Утвърждаване на интеркултурното образование, чрез култура, наука и спорт, в т.ч.

- Разнообразяване на формите и средствата за ефективно осъществяване на интеркултурно образование, чрез занимания по интереси, съвместни дейности между детски градини и училища с концентрация на деца от уязвими групи, и такива в които няма концентрация на деца от уязвими групи, вкл. обменни визити, екскурзии, зелени училища и др.
- Организиране и провеждане на учебния процес в реална среда, посредством изнесени занимания в музеи, художествени галерии, културни институции, такива свързани с културното и природното наследство, визуалните изкуства, спортни и музикални мероприятия.
- Популяризиране на възможностите за професионално развитие и личностно развитие на учениците посредством образование, чрез организиране на тематични срещи и беседи на ученици с представители от различни професионални съсловия, учени, хора на изкуството, културни дейци, спортисти.
- Провеждане на културно-образователни инициативи, популяризиращи четенето и грамотността в библиотеки, като част от обучението по образователни направления.
- Развиване на отношение към културата и придобиване на знания относно културното и литературното наследство, четенето, творческото мислене, природните, естествените и точните науки, чрез провеждане на занимания по интереси в извън класна форма и изнесени занимания.
- Организиране на посещения за придобиване на знания и интереси в областта на театралното, музикалното и танцово изкуство и посещение на значими исторически и културни обекти с представяне на учебното съдържание по конкретна тема.
- Подкрепа за интензивна работа с родители: кратки обучения тренинги на родители, свързани с образованието на децата им, включително чрез участие на образователни медиатори.
- Провеждане на информационни кампании, насочени към недопускане на дискриминация, основана на раса, етнически произход или религиозна принадлежност
- Подкрепа за междуучилищни инициативи;

Съгласно нормативната уредба приобщаващото образование се реализира посредством обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие на всяко едно дете или ученик съобразно индивидуалните му потребности. За тази цел в дейностите по Специфична цел v е предвиден холистичен подход по отношение на приобщаващото образование, имащ за цел да подпомогне децата и учениците да развият всички техни интелектуални, социални, физически, творчески и духовни умения и който поставя акцент върху разнообразието от потребности на всички деца с фокус на тези от уязвими групи, чрез повишаване на участието на децата и учениците с различни

потребности и намаляване на изолацията им чрез осигуряване на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие. Дейностите по Специфична цел v са предвидени за реализация като дългосрочни операции със системен ефект, за да се гарантира, че всяко едно дете и ученик няма да бъде затруднено и няма да бъде невъзможно неговото участие в образователния процес, както и за намаляване на пречките пред ученето и участието на всяко едно дете и ученик и гарантиране участието на децата и учениците от уязвими групи във всички предвидени дейности.

Основни целеви групи — член 22, параграф 3, буква г), подточка iii) от POP

Текстово поле [1 000]

Деца, ученици, родители, учители, педагогически специалисти и непедagogически персонал; деца и ученици със специални образователни потребности; деца и ученици от уязвими групи, като ромите, деца и ученици търсещи или получили международна закрила и от други уязвими групи. Деца и ученици с пропуски в усвояването на учебното съдържание, деца и ученици в риск от отпадане от образователната система, родители на деца от уязвими групи, вкл. ромите, лица преждевременно напуснали училище, студенти от уязвими групи и др.

Участници в образователния процес, МОН и второстепенните му разпоредители с бюджет, МК, ММС, висши училища и научни организации, институциите в системата на предучилищното и училищното образование, в. т. ч. частни училища по отношение на дейностите за утвърждаване на интеркултурното образование, чрез култура, наука и спорт, общини, неправителствени организации.

Действия за гарантиране на равенство, приобщаване и недискриминация — член 22, параграф 3, буква г), подточка iv) от POP

Текстово поле [2 000]

При процеса на подготовка, изпълнение, мониторинг, докладване и оценка на процедурите по СЦ по чл. 4, пар. 1, буква й) ще се предприемат съответните подходящи мерки за предотвратяване на всякаква дискриминация, основана на пол, расов или етнически произход, религия или вероизповедание, увреждане, възраст или сексуална ориентация.

Предвидените дейности по процедурите по СЦ са насочени към гарантиране на равенството, приобщаването и недискриминацията. При изпълнението им ще бъдат предвидени мерки за противодействие на феминизирането на бедността и дискриминацията въз основа на пола на пазара на труда и в сферата на образованието и обучението.

Дейностите по СЦ по чл. 4, пар. 1, буква й) са насочени към включването на деца и ученици от маргинализирани групи в образование, чрез подход-отдолу нагоре, който цели премахването на бариерите, които могат да възпрепятстват ученето и участието на всяко едно дете, като активизира участието на целевите групи в единен образователен процес и взаимодействието им с други целеви групи и предвижда комбинирани дейности, които не са насочени единствено към уязвими групи, в който основен акцент е интеркултурното образование, чрез межкултурно взаимодействие в образователна

среда, между образователни институции с концентрация на деца и ученици от уязвими групи с такива без концентрация на деца и ученици от уязвими групи. Дейностите по СЦ по чл. 4, пар. 1, буква й) имат за цел и усвояването на знания за различните измерения на културните идентичности и позитивното възприемане на различията и интеркултурните отношения, създаващи умения за конструктивни взаимодействия в мултикултурна среда.

При подготовката и изпълнението на дейностите по процедурата ще се предвиждат и специални мерки за гарантиране на достъпност за хората с увреждания, включително в контекста на информационните и комуникационни технологии.

При изпълнение на дейностите, свързани с повишаване на капацитета и квалификацията на педагогическите специалисти и непедagogическия персонал, вкл. образователните медиатори за работа в мултикултурна образователна среда ще се гарантира равенството между мъжете и жените.

Посочване на специфичните целеви територии, включително планираното използване на териториални инструменти — член 22, параграф 3, буква г), подточка v) от POP

Текстово поле [2 000]

Планират се следните групи дейности:

- **Създаване на условия за достъп до образование чрез преодоляване на демографски, социални и културни бариери да бъдат реализирани на териториално ниво, чрез използване на подхода на Водено от общностите местно развитие (ВОМР).**
- **Комплексни програми на общинско ниво за десегрегация на училищата, превенция на вторичната сегрегация и против дискриминацията да бъдат реализирани, чрез ИТИ**

Операциите на Програмата за образование по подхода ВОМР ще се изпълняват на база доказаните териториални нужди на местно общинско ниво, залегнали в разработените след обстоен анализ стратегии на Местните инициативни групи. ПО ще финансира операции по подхода ВОМР на многофондови стратегии на МИГ като така се осигурява синергия и допълващ ефект между отделните програми, което е изключително приложимо за ПО предвид ролята на всички заинтересовани страни в процеса на образованието – учители, родители, деца и ученици, образователни институции, гражданско общество, други институции и заинтересовани страни. Координацията между програмите и фондовете ще гарантира интеграция елемент на подхода ВОМР в многофондовите стратегии, докато създаването и функционирането на МИГ от общини и местни общности на принципа „отдолу-нагоре“ ще допълва националната политика в осигуряване достъп до образование и преодоляване на сегрегацията по места по инициатива и с участието на местните общности.

Подходът ВОМР ще се прилага на териториален принцип на подрегионално ниво – ниво община, част от община или група от съседни общини, с обхват на населението между 10 000 и 150 000 жители. Подходът ще се прилага на територията на цялата страна (включително селските райони и териториите със специфични характеристики, определени в Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013 – 2025 г.) с изключение на градовете с население над 30 000 жители, в техните строителни граници.

Успехът на подхода ВОМР е свързан с осигуряването на добра координация с прилагането на подхода за ИТИ, който ще се изпълнява в районите от ниво 2. Реализацията на двата териториални подхода ще се извършва при осигурена допълняемост, допринасяйки за комплексното развитие на териториите, на които те се прилагат.

Водещ фонд при прилагането на подхода ВОМР е Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони. Отношенията между Управляващия орган на Стратегическия план за развитие на селските райони и УО на останалите програми по многофондовото прилагане на подхода се определят в нормативен акт на Министерски съвет.

- **Утвърждаване на интеркултурното образование, чрез култура, наука и спорт** да бъдат реализирани на национално ниво, чрез процедура за конкурентен подбор.

Междурегионални, транснационални и трансрегионални действия — член 22, параграф 3, буква г), подточка vi) от POP

Текстово поле [2 000]

Н/П

Планирано използване на финансовите инструменти — член — 22, параграф 3, буква г), подточка vii) от POP

Текстово поле [1 000]

Н/П

2.1.1.3.2. Показатели

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква г), подточка ii), член 8 от ЕФРР, член 23, параграф 2 от Регламента за ЕСФ+

Таблица 1: Показатели за крайни продукти								
Приоритет	Специфична цел	Фонд	Категория регион и	ID [5]	Показател [255]	Мерна единица	Етап на цел (2024 г.)	Целева стойност (2029 г.)
П 1	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква й)	ЕС Ф+	Преход		Брой деца и ученици от уязвими групи, и такива с обучителни затруднения, в предучилищно и училищно образование,	брой	0	1840

					<i>получили обща подкрепа за личносно развитие (чрез подхода ВОМР)</i>			
<i>П 1</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква й)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо развит и</i>		<i>Брой деца и ученици от уязвими групи, и такива с обучителни затруднения, в предучилищно и училищно образование, получили обща подкрепа за личносно развитие (чрез подхода ВОМР)</i>	<i>брой</i>	<i>0</i>	<i>5519</i>
<i>П 1</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква й)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>Брой педагогически специалисти, обучени за работа в мултикултурна образователна среда</i>	<i>брой</i>	<i>0</i>	<i>584</i>
<i>П 1</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква й)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо развит и</i>		<i>Брой педагогически специалисти, обучени за работа в мултикултурна образователна среда</i>	<i>брой</i>	<i>0</i>	<i>1750</i>
<i>П 1</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква й)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>Брой родители, обучени за включване в мултикултурна образователна среда (ВОМР + интеркултурно)</i>	<i>брой</i>	<i>0</i>	<i>7 502</i>

<i>П 1</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква й)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо развит и</i>		<i>Брой родители, обучени за включване в мултикултурна образователна среда (ВОМР+интеркултурно)</i>	<i>брой</i>	<i>0</i>	<i>22 508</i>
<i>П 1</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква й)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>участници от малцинства (включително маргинализиран и общности като ромите) (ИТИ)</i>	<i>брой</i>		
<i>П 1</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква й)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо развит и</i>		<i>участници от малцинства (включително маргинализиран и общности като ромите) (ИТИ)</i>	<i>брой</i>		
<i>П 1</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква й)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>участници с висше образование (ISCED 5 до 8)</i>	<i>брой</i>		
<i>П 1</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква й)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо развит и</i>		<i>участници с висше образование (ISCED 5 до 8)</i>	<i>брой</i>		
<i>П 1</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква й)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо развит и</i>		<i>Участници със средно образование (ISCED 3) или образование след средното образование (ISCED 4)</i>	<i>брой</i>		

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква г), подточка ii) и член 23, параграф 2 от Регламента за ЕСФ+

Таблица 2: Показатели за резултатите

Приоритет	Специфична цел	Фонд	Категория региони	ID [5]	Показател [255]	Мерна единица	База ва сценарий или референтна стойност	Референтна година	Целева стойност (2029 г.)	Източник на данните [200]	Коментари [200]
<i>П I</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква й)</i>	<i>Е С Ф +</i>	<i>Преход</i>		<i>Брой участници от малцинства (включително маргинализираните общности като ромите) оставащи в образование (ИТИ)</i>	<i>брой</i>	<i>0</i>	<i>НП</i>	<i>7 578</i>	<i>УО</i>	
<i>П II</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква й)</i>	<i>Е С Ф +</i>	<i>По-слабо развити</i>		<i>Брой участници от малцинства (включително маргинализираните общности като ромите) остава</i>	<i>брой</i>			<i>22 736</i>		

					щи в образование (ИТИ)						
<i>П 1</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква й)</i>	<i>Е С Ф +</i>	<i>Преход</i>		<i>Участници, които при напускане на операцията са ангажирани с образование или обучение</i>	<i>брой</i>				<i>УО</i>	
<i>П 1</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква й)</i>	<i>Е С Ф +</i>	<i>По-слабо развити</i>		<i>Участници, които при напускане на операцията са ангажирани с образование или обучение</i>	<i>брой</i>				<i>УО</i>	

2.1.1.3.3. Примерна разбивка а програмираните средства (ЕС) в зависимост от вида на интервенцията (не се прилага за ЕФМДР)

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква г), viii)

Таблица 1: Измерение 1 – Област на интервенция						
Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)	
Приоритет 1	ЕСФ+	Преход	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква й)	117	6 978 310	

Приоритет 1	ЕСФ+	По-слабо развити	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква й)	117	29 917 890
-------------	------	------------------	-------------------------------	-----	------------

Таблица 2: Измерение 2 – Форма на финансиране

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
Приоритет 1	ЕСФ+	Преход	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква й)	01	6 978 310
Приоритет 1	ЕСФ+	По-слабо развити	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква й)	01	29 917 890

Таблица 3: Измерение 3 – Териториален механизъм за изпълнение и териториална насоченост

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
Приоритет 1	ЕСФ+	Преход	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква й)	17	2 740 575
Приоритет 1	ЕСФ+	По-слабо развити	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква й)	17	8 221 725
Приоритет 1	ЕСФ+	Преход	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква й)	27	1 497 160
Приоритет 1	ЕСФ+	По-слабо развити	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква й)	27	13 474 440
Приоритет 1	ЕСФ+	Преход	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква й)	48	2 740 575
Приоритет 1	ЕСФ+	По-слабо развити	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква й)	48	8 221 725

Таблица 4: Измерение 6 — Допълнителни тематични области във връзка с ЕСФ+

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
-------------	------	-------------------	----------------	-----	------------

--	--	--	--	--	--

Таблица 5: Измерение 7 — измерение „Равенство между половете“ на ЕСФ+*, ЕФРР, КФ и ФСП

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)

* По принцип 40 % за ЕСФ + допринасят за проследяването на равенството между половете. 100 % се прилагат, когато държавата членка избере да използва член 6 от Регламента за ЕСФ +, както и специфични за програмата действия в областта на равенството между половете.

2.1.2. Наименование на приоритета [300] (повтаря се за всеки приоритет)

ПРИОРИТЕТ 2 – МОДЕРНИЗАЦИЯ И КАЧЕСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО

☐ Това е приоритет, насочен към младежката заетост
☐ Това е приоритет, насочен към иновативни дейности
☐ Това е приоритет, насочен към подкрепата за най-нуждаещите се лица съгласно специфичната цел, посочена в член 4, параграф 1, подточка х) от Регламента за ЕСФ+*
☐ Това е приоритет, насочен към подкрепата за най-нуждаещите се лица съгласно специфичната цел, посочена в член 4, параграф 1, буква л) от Регламента за ЕСФ+
☐ Това е приоритет, предназначен за специфичната цел за градска мобилност, посочена в член 3, параграф 1, буква б), подточка viii) от Регламента за ЕФРР и Кохезионния фонд
☐ Това е приоритет, предназначен за специфичната цел за свързаност на ИКТ, посочен в член 3, параграф 1, буква а), подточка v) от Регламента за ЕФРР и Кохезионния фонд

* Ако е маркирано, преминете към раздел 2.1.1.2..

2.1.2.1. Специфична цел по чл. 4, пар. 1, буква д)¹⁰ — повтаря се за всяка избрана специфична цел за приоритети, различни от техническа помощ

СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д) - Подобряване на качеството, приобщаващия характер, ефективността и съответствието на системите за образование и обучение с нуждите на пазара на труда, включително чрез валидиране на неформалното и самостоятелното учене, така че да допринасят за придобиването на ключови компетентности, в т.ч. предприемачески и цифрови умения също и чрез насърчаване на въвеждането на дуални системи на обучение и чиракуване **Интервенции по линия на фондовете**

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква г), и), iii), iv), v), vi), vii) от POP

Съответни видове действия — член 22, параграф 3, буква г), подточка i) от POP; Член 6, параграф 2 от Регламента за ЕСФ+

Текстово поле [8 000]

1. Ефективно прилагане на компетентностния модел, чрез въвеждане на училищни методически планове за действие за развитие на ключови компетентности, в т.ч.:

- Развитие на ключови компетентности на всички образователни равнища, включително чрез насърчаване на различни подходи и среди за учене в областта на образованието, в т.ч. четивна грамотност, грамотност в областта на математиката, природните науки и дигиталните умения и др. чрез модернизиране на методите на преподаване, разработване и прилагане на компетентностно базирани учебни материали и помагала и осъществяване на междупредметни връзки;;

¹⁰ С изключение на специфичната цел, посочена в член 4, параграф 1, буква м) от регламента за ЕСФ + .

- Актуализиране на методите и средствата на вътрешното оценяване, в т.ч. подготовка на изпитни материали и развитие на система от инструменти за измерване на постигането на основни резултати от обучението;
- Повишаване на квалификацията на учителите за прилагане на компетентностния подход и на ценностно-ориентиран подход в образователния процес, вкл. за актуализиране на знанията за преход към зелена икономика;
- Създаване на условия и подкрепа на екипната работа на учителите за разширяване обхвата на училищните методически планове за действие за развитие на ключови компетентности чрез прилагане на концепцията за споделяне на ресурси..

Съгласно препоръка на Съвета на ЕС от 22 май 2018 г. ключовите компетентности са съчетание от знания, умения и нагласи, с акцент върху базовите умения (грамотност в областта на четенето, на чуждите езици и на основните дигитални умения), преносимите умения, за предприемачество, усъвършенстване на уменията в областта на математиката, природните науки, технологиите и инженерството (STEM), демократично гражданство, устойчиво развитие и др. Следва да се отбележи, че всички ключови компетентности се считат еднакво важни, те се припокриват и са взаимосвързани. И което е по-съществено те се придобиват интегрирано чрез обучението по всички учебни предмети. Всичко това извежда необходимостта от модернизиране на методите на преподаване, разработване и прилагане на компетентностно базирани учебни материали и помагала, осъществяване на междупредметни връзки, актуализиране на методите и средствата на вътрешното оценяване и повишаване на капацитета на педагогическите специалисти за подобряване на качеството на образованието, чрез по-ефективно прилагане на компетентностния модел. В тази връзка системният подход ще има пълен и целенасочен обхват на целевите групи и ще окаже съществено значение в подобряване на качеството на образованието и подобряване на образователните резултати на учениците.

След влизане в сила на ЗПУО са утвърдени държавните образователни стандарти, учебни планове и програми, с прилагането на които се цели въвеждането на компетентностния подход в училище. Ориентирането на обучението към придобиване на комплекс от ключови компетентности е свързано със смяна на фокуса към овладяването на знания и умения и прилагането им в живота. Това променя и ролята на учителя от източник на информация в партньор и ментор. Основна цел на преподаването е чрез прилагане на нови методи и подходи да се направи обучението по-привлекателно и практически ориентирано и да се изградят нагласи за учене през целия живот. Извършва се оптимизиране на стандартите, учебните планове и програми с цел по-тясно обвързване на придобитите в училище знания и умения с практическото им прилагане.

Предвидените дейности са в подкрепа на постигането на цел 1.1. „Обучение, ориентирано към формиране и развитие на ключовите компетентности и на умения за живот и работа през 21 век“ от Приоритетна област 1 „Компетентности и таланти“, цел 2.2. „Развитие на компетентностите в съответствие с променящата се роля на

учителя“ от Приоритетна област 2 „Мотивирани и креативни учители“ и цел 3.5. „Подкрепа за пълноценно участие в образователния процес на деца и ученици със специални образователни потребности“ от Приоритетна област 3 „Ефективно включване и трайно приобщаване“ на Стратегическата рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България (2021-2030 г.).

2. Дигитална трансформация на училищното образование в т.ч. професионалното образование и обучение, чрез:

- Надграждане и развитие на облачната среда в образователната система чрез използването на по-сложни и иновативни решения, включително въвеждане на специализирани софтуерни решения за разработване на дигитални образователни ресурси, за анализ и оценяване на образователните резултати, основани на използване на компютърно моделиране, алгоритми и изкуствен интелект, създаване на библиотека със споделени електронни ресурси за преподаване и учене за всички профили, всички учебни предмети и всички класове в училищното образование, въвеждане на персонализация на ученето и интегриране на платформи за обучение от разстояние в електронна среда;
- Подобряване на условия за преподаване и учене във виртуални класни стаи чрез разширяване на обхвата на дигиталното учебно съдържание с отворен достъп, провеждане на обучение от разстояние в електронна среда и прилагане на хибридна форма на обучение;
- Подкрепа на образователните институции и участниците в образователния процес (педагогически специалисти, ученици и родители) за дигитална трансформация на училищното образование чрез: повишаване на дигиталната компетентност и умения на педагогическите специалисти за създаването и прилагането на дигитално образователно съдържание в учебния процес; занимания по интереси за ученици за надграждане на придобитата общообразователна подготовка в областта на дигиталните умения в съответния етап на образование, вкл. за постигнати на равнище в областта на дигиталните умения по Рамката за дигитални компетентности; обучение на родители за работа с електронни ресурси с отворен достъп и уеб базирани приложения, насочени към повишаване на ангажираността им в обучението на децата им; провеждане на информационни кампании относно опасностите в интернет, отрицателния ефект на фалшивите новини и развиване на умения за ползване на социалните мрежи като платформа за себеизразяване и участие в процесите на взимане на решения;
- Насърчаване на дигиталната креативност у учениците чрез осигуряване на оборудване за програмиране и роботика извън STEM центровете;
- Подобряване на партньорството между родителите и училищата в условията на дигитална трансформация на училищното образование чрез разработване на електронни ресурси с отворен достъп и уеббазирани приложения, насочени към повишаване на ангажираността на родителите в обучението на децата им.

Осигуряването на съвременно качествено образование неминуемо изисква разработване, адаптиране, внедряване на цифрово образователно съдържание, както и

въвеждане на иновативни подходи чрез актуализиране на учебните програми за образование и обучение, използване на подходи и методики, основани на ИКТ, които насърчават модернизацията на учебния процес, идентифициране и утвърждаване на стойностни цифрови образователни ресурси, осигуряване на възможност за смесено (Blended learning), обучение от разстояние в електронна среда (както синхронно, така и асинхронно), използване на добавена и виртуална реалност, както и изкуствен интелект за целите на обучението. Това е свързано и с нуждата от осигуряване на софтуер или ИКТ оборудване, необходими за разработване и въвеждане на цифрово образователно съдържание и програми.

Предприетите до момента мерки за дигитализация осигуриха възможност да не се прекъсне учебният процес след началото на пандемията от COVID-19 и обявеното извънредно положение през 2020 г., което позволи образователната система да премине успешно в дистанционен режим на работа. Това осигури основа за преминаване към следващ етап на развитие на цялата система, в който съвременните методи и технологии за обучение да бъдат достъпни за учениците и учителите във всяко едно училище в страната.

Дейностите по Програмата за образование ще надградят подкрепата по проект „Образование за утрешния ден“ и процедура „Равен достъп до училищно образование в условията на кризи“ на ОПНОИР 2014 – 2020 г. като поставят фокус върху осигуряването на съвременно качествено образование, което осигурява преход от преподаване, запаметяване и възпроизвеждане на информация към използване на интерактивни методи, активно взаимодействие между участниците в образователния процес, персонализация на учебното съдържание и на ученето и ориентация към резултати, чрез подобряване на цифровите компетентности на участниците в образователния процес, използване на добавена и виртуална реалност, и на изкуствен интелект за целите на обучението от разстояние в електронна среда и хибридните форми на обучение като част от дигиталната трансформация на училищата, породена от динамиката на променящия се свят, която да позволява провеждане на непрекъснат образователен процес на учениците в случаите на различни епидемии, природни бедствия и кризи, и преминаване към хибридно присъствено обучение в електронна среда и обучение от разстояние в електронна среда.

С оглед на очакваното въздействие и предвид кризата с COVID-19 е необходимо прилагането на системен подход в изпълнението на предвидените дейности, с оглед осигуряване на равен достъп до обучение от разстояние в електронна среда и национално покритие на интервенциите.

3. Подкрепа за ученици с таланти, като

- Дейности за подготовка на ученици с таланти за участие в регионални кръгове на конкурси, олимпиади и състезания;
- Подпомагане на ученици с таланти за участие в национални кръгове на конкурси, олимпиади и състезания в областта на изкуствата, науката, културата и спорта чрез предоставяне на стипендии и провеждане на тренировъчни лагери и летни академии.

Дейностите за ученици с таланти ще надградят модул „Осигуряване на обучение на таланти ученици за участие в ученическите олимпиади“ на Национална програма „Ученически олимпиади и състезания“, по който въз основа на броя на класираните ученици от съответно училище за участие в последен кръг на различни олимпиади и състезания се предоставят средства за подготовката им в съответната област през следващата година, а критерий за включване на училището е наличието ученици, класирани за националните кръгове на олимпиади, наличие на лауреати на национални олимпиади и/или медалисти от международните олимпиади и балканиади. Дейностите по Програмата за образование са насочени към подготовка на единичните таланти в отделни области, които са извън профила на съответното училище и съответно то не би получило адекватна подкрепа през националната програма.

4. Подкрепа за създаване и прилагане на култура за иновации, иновативни детски градини и училища, в т.ч.:

- Насърчаване на образователните иновации в предучилищното и училищното образование чрез разработване на иновативни учебни пакети, иновативни инструменти и модели в организацията и съдържанието на обучението в детските градини и училищата, вкл. иновативни методики за оценяване на образователните резултати на децата и учениците;
- Развиване на взаимното учене и провокиране за иновативни решения чрез обучение на педагогическите специалисти за прилагане на образователни иновации в предучилищното и училищното образование, занимания по интереси на ученици в областта на STEM и допълнителни занимания на деца за прилагане на иновативно учебно съдържание, иновативни методи на преподаване и учене, иновативни модели за оценка на образователните резултати и въвличане на иновативна учебна среда в учебния процес;
- Подобряване на образователните резултати на децата и учениците, мотивацията за учене, развитието на различни компетентности, креативно мислене и емоционална интелигентност чрез прилагане на иновативно учебно съдържание, иновативни методи на преподаване и учене, иновативни модели за оценка на образователните резултати и въвличане на иновативна учебна среда в учебния процес, вкл. чрез прилагане на иновации в извънучилищни пространства като например „зелени класни стаи“; чрез въвеждане на проектно-базирано обучение на ученици; чрез създаване на ученически научно-изследователски общности съвместно с представители на бизнеса, науката и технологиите;
- Създаване на мрежи за промяна на училищната среда и насърчаване споделянето на ресурси между детските градини и между училищата чрез създаване и прилагане на пакет от методи и инструменти за проследяване и мултиплициране на добрите иновационни практики;

Предвижда се дейностите да надградят национална програма „Иновации в действие“, която подкрепя политиката за изграждане на иновативна образователна среда, която е свързана със създаване на условия и подкрепа за развиване култура за създаване и прилагане на иновации във всички сфери на училищния живот във всички детски градини и училища, вкл. и създаването на професионални общности в училищата и между училищата, в които учители от различни области на знанието обединяват

усилия и време за постигане на общи цели и мултиплициране на добрите иновационни практики. Дейностите по Програмата за образование се фокусират върху прилагането на иновативни методи на учене, преподаване и оценяване в детските градини и училищата с оглед постигане на по-добри образователни резултати на децата и учениците, подобряване на мотивацията им за учене, развитие на креативно мислене, емоционална интелигентност и различни компетентности, като насърчават споделянето на ресурси между детските градини и между училищата за постигане на системен ефект от предоставеното по програмата финансиране.

5. Дейности в подкрепа утвърждаването на алтернативен достъп към учителската професия, чрез привличане и осигуряване на достъпа на високо квалифициран човешки ресурс към преподавателската професия

Дейностите ще надградят резултатите от Национална програма „Мотивирани учители“, която функционира от 2019 г. насам и благодарение на която около 150 души вече са поели своя път към класните стаи, както и проект „Нов път за нови таланти в преподаването“ (NEWTT), финансиран по Ключова цел 3 (Подкрепа за иновативни политики в сферата на образованието) на Еразъм+. Между 2016 и 2019 г. проектът е привлякъл успешни висшисти, завършващи студенти и професионалисти от различни сфери, с разнообразен академичен и професионален опит, които не биха постъпили в учителската професия чрез традиционни начини за обучение на учители. Основните мотиви за влизане в професията на участниците в иновативната обучителна програма са желанието за работа с деца и младежи и чувството за социална отговорност. След края на двугодишната програма, която включва теоретична подготовка и преподаване в училище, участниците в иновативната пътека за достъп до училище в България притежават повече педагогически знания отколкото традиционно обучените учители от контролната група. Училищата са посрещнали добре новите учители. В тяхно лице са разпознали ценна подкрепа в справянето с нарастващите предизвикателства в класните стаи и в общностите, в които работят. Иновативна пътека за достъп до професията успешно е помогнала на училищата да посрещнат нуждите си в непривилегированите общности, в които работят, като им е дал достъп до компетентни и ангажирани учители с набор от познания.

Ограничени съпътстващи инвестиции в подобряване на учебната среда ще бъдат допустими по СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д), при условие че закупуването на мебели и оборудване е необходимо за постигане на целта на операцията, или тези артикули са напълно амортизирани, или покупката на тези елементи е най-икономичният вариант

Основни целеви групи — член 22, параграф 3, буква г), подточка iii) от POP

Текстово поле [1 000]

Деца, ученици, родители, педагогически специалисти и непедагогически персонал.

Участници в образователния процес, МОН и второстепенните му разпоредители с бюджет, МК, ММС, институциите в системата на предучилищното и училищното образование, в т.ч. частни детски градин и училища за дейностите за подкрепа за

иновативни учебни програми и съдържание, детски градини и училища, общини, неправителствени организации, висши училища и научни организации,.

Действия за гарантиране на равенство, приобщаване и недискриминация — член 22, параграф 3, буква г), подточка iv) от ПОР

Текстово поле [2 000]

При процеса на подготовка, изпълнение, мониторинг, докладване и оценка на процедурите по СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д) ще се предприемат съответните подходящи мерки за предотвратяване на всякаква дискриминация, основана на пол, расов или етнически произход, религия или вероизповедание, увреждане, възраст или сексуална ориентация.

Образователната система търси устойчиви и ефективни решения за успешно включване и трайно приобщаване на всяко дете/ученик, независимо от регионалните особености, социално-икономическия статус на семейството и майчиния език.

При подкрепата по СЦ насочена към образователните институции и участниците в образователния процес (педагогически специалисти, непедagogически персонал, ученици и родители) ще бъдат предвидени и действия, насочени към гарантиране на равенството, приобщаването и недискриминацията, както и на равенството между мъжете и жените.

Успехът на цифровизацията на образованието и обучението е немислим без развитието на „човешкия фактор“ – участниците в образователния процес ще се насърчават да придобиват и усъвършенстват и надграждат цифрови умения и използване на иновативни методи на преподаване и учене като комбинират едновременно разнообразен набор от технологии, включително като се подкрепя и насърчава процесът на учене през целия живот.

При изпълнение на дейностите, свързани с повишаване на капацитета и квалификацията на педагогическите специалисти и непедagogическия персонал, вкл. образователните медиатори за работа в мултикултурна образователна среда ще се гарантира равенството между мъжете и жените.

Посочване на специфичните целеви територии, включително планирано използване на териториални инструменти — член 22, параграф 3, буква г), подточка v) от ПОР

Текстово поле [2 000]

Н/П

Междурегионални, транснационални и транснационални действия — член 22, параграф 3, буква г), подточка vi) от ПОР

Текстово поле [2 000]

Н/П

Планирано използване на финансовите инструменти — член 22, параграф 3, буква г), подточка vii) от POP

Текстово поле [1 000]

Н/П

2.1.2.1.1. Показатели

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква г), ii), член 8 от ЕФРР, и член 23, параграф 2 от регламента за ЕСФ+

Таблица 1: Показатели за крайни продукти								
Приоритет	Специфична цел	Фонд	Категория регион	ID [5]	Показател [255]	Мерна единица	Етап на цел (2024 г.)	Целева стойност (2029 г.)
П 2	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	ЕСФ+	Преход		Брой училища, въвели методически планове за действие за развитие на ключови компетентности	брой	72	360
П 2	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	ЕСФ+	Послабо развити		Брой училища, въвели методически планове за действие за развитие на ключови компетентности	брой	216	1079
П 2	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	ЕСФ+	Преход		Брой педагогически специалисти, които са завършили обучение за подобряване на уменията за преподаване	брой	3998	9105

<i>П 2</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо развити</i>	<i>Брой педагогически специалисти, които са завършили обучение за подобряване на уменията за преподаване</i>	<i>брой</i>	<i>1199 4</i>	<i>27315</i>
<i>П 2</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>	<i>Брой ученици, получили подкрепа за надграждане на знанията и уменията, придобити в общообразователната подготовка</i>	<i>брой</i>	<i>5695 4</i>	<i>83592</i>
<i>П 2</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо развити</i>	<i>Брой ученици, получили подкрепа за надграждане на знанията и уменията, придобити в общообразователната подготовка</i>	<i>брой</i>	<i>1708 61</i>	<i>25077 7</i>
<i>П 2</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>	<i>Брой родители, преминали обучение с електронни ресурси с отворен достъп и уеб базирани приложения, насочени към повишаване на ангажираността им в обучението на децата им</i>	<i>брой</i>	<i>2811 5</i>	<i>40164</i>
<i>П 2</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо</i>	<i>Брой родители, преминали обучение с</i>	<i>брой</i>	<i>8434 5</i>	<i>12049 3</i>

			<i>развити</i>	<i>електронни ресурси с отворен достъп и уеб базирани приложения, насочени към повишаване на ангажираността им в обучението на децата им</i>			
<i>П 2</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>	<i>Брой разработени иновативни обучителни пакети</i>	<i>брой</i>	<i>27</i>	<i>38</i>
<i>П 2</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо развити</i>	<i>Брой разработени иновативни обучителни пакети</i>	<i>брой</i>	<i>80</i>	<i>114</i>
<i>П 2</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>	<i>Брой високо квалифицирани специалисти, които са привлечени към учителската професия чрез алтернативни мерки за достъп</i>	<i>брой</i>	<i>33</i>	<i>47</i>
<i>П 2</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо развити</i>	<i>Брой високо квалифицирани специалисти, които са привлечени към учителската професия чрез алтернативни мерки за достъп</i>	<i>брой</i>	<i>98</i>	<i>141</i>
<i>П 2</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>	<i>участници с прогимназиален етап на основното образование или</i>	<i>брой</i>		

					<i>по-ниско (ISCED 0-2)</i>			
<i>П 2</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо развити</i>		<i>участници с прогимназиален етап на основното образование или по-ниско (ISCED 0-2)</i>	<i>брой</i>		
<i>П 2</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>Участници с висше образование (ISCED 5 до 8)</i>	<i>брой</i>		
<i>П 2</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо развити</i>		<i>Участници с висше образование (ISCED 5 до 8)</i>	<i>брой</i>		
<i>П 2</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>Участници от малцинства (включително маргинализиран и общности като ромите)</i>	<i>брой</i>		
<i>П 2</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо развити</i>		<i>Участници от малцинства (включително маргинализиран и общности като ромите)</i>	<i>брой</i>		

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква г), подточка ii) тип член 23, параграф 2 от Регламента за ЕСФ+

Таблица 2: Показатели за резултатите											
Приоритет	Специфична цел	Фонд	Категория региони	ID [5]	Показател [255]	Мерна единица	База сценарий или референтна стойност	Референтна година	Целева стойност (2029 г.)	Източник на данните [200]	Коментар [200]

<i>П 2</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)</i>	<i>Е С Ф +</i>	<i>Преход</i>	<i>Дял на училищата, които изпълняват методически планове за действие с разширена група ключови компетентности 2 години след въвеждането им</i>	<i>%</i>	<i>0</i>	<i>-</i>	<i>12,50%</i>	<i>УО</i>	
<i>П 2</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)</i>	<i>Е С Ф +</i>	<i>По-слабо развита</i>	<i>Дял на училищата, които изпълняват методически планове за действие с разширена група ключови компетентности 2 години след въвеждането им</i>	<i>%</i>	<i>0</i>	<i>-</i>	<i>37,50%</i>	<i>УО</i>	

					ането им						
П 2	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	Е С Ф +	Преход		Брой педагогически специалисти, които прилагат в преподаването придобитите умения I година след получаване на обучението	бр ой	0	-	7284	УО	
П 2	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	Е С Ф +	По-слабо разви ти		Брой педагогически специалисти, които прилагат в преподаването придобитите умения I година след получаване на обучението	бр ой	0	-	2185 2	УО	
П 2	СЦ по чл. 4, пар. 1,	Е С Ф +	Преход		Брой ученици, които след	бр ой	0	-	2330 1	УО	

	<i>буква д)</i>				<i>положе н изпит са придоб или сертиф икат за постиг нато равнищ е на знания и умения</i>					
<i>П 2</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)</i>	<i>Е С Ф +</i>	<i>По-слабо разви ти</i>		<i>Брой учениц и, които след положе н изпит са придоб или сертиф икат за постиг нато равнищ е на знания и умения</i>	<i>бр ой</i>	<i>0</i>	<i>-</i>	<i>6990 3</i>	<i>УО</i>
<i>П 2</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)</i>	<i>Е С Ф +</i>	<i>Прех од</i>		<i>Брой образов ателни институ ции, въвели споделе ни иноват ивни обучит елни пакети</i>	<i>бр ой</i>	<i>0</i>	<i>-</i>	<i>114</i>	<i>УО</i>

<i>П 2</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)</i>	<i>Е С Ф +</i>	<i>По-слабо разви ти</i>	<i>Брой образов ателни институции, въвели споделе ни иноват ивни обучит елни пакети</i>	<i>бр ой</i>	<i>0</i>	<i>-</i>	<i>342</i>	<i>УО</i>	
<i>П 2</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)</i>	<i>Е С Ф +</i>	<i>Прех од</i>	<i>Брой високо квалиф ициран и специал исти, привлеч ени към учител ската профес ия чрез алтерн ативни мерки за достъп, които препода ват регуляр но на учениц и в рамкит е на учебна та година</i>	<i>бр ой</i>	<i>0</i>	<i>-</i>	<i>14</i>	<i>УО</i>	
<i>П 2</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1,</i>	<i>Е С Ф +</i>	<i>По-слабо разви ти</i>	<i>Брой високо квалиф ициран</i>	<i>бр ой</i>	<i>0</i>	<i>-</i>	<i>42</i>	<i>УО</i>	

	<i>буква д)</i>				<i>и специалисти, привлечени към учителската професия чрез алтернативни мерки за достъп, които преподават регулярно на ученици и в рамките на учебната година</i>						
<i>П 2</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)</i>	<i>Е С Ф +</i>	<i>Преход</i>		<i>Участници, които при напускане на операцията получават квалификация</i>	<i>брой</i>				<i>УО</i>	
<i>П 2</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)</i>	<i>Е С Ф +</i>	<i>Послабо развити</i>		<i>Участници, които при напускане на операцията получав</i>	<i>брой</i>				<i>УО</i>	

					<i>ат квалификация</i>						
<i>П 2</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)</i>	<i>Е С Ф +</i>	<i>Преход</i>		<i>Участници, които при напускане на операцията получават квалификация</i>	<i>брой</i>				<i>УО</i>	
<i>П 2</i>	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)</i>	<i>Е С Ф +</i>	<i>По-слабо развити</i>		<i>Участници, които при напускане на операцията получават квалификация</i>	<i>брой</i>				<i>УО</i>	

2.1.2.1.2. Примерна разбивка на програмираните средства (ЕС) в зависимост от вида на интервенцията (не се прилага за ЕФМДР)

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква г), viii)

Таблица 1: Измерение 1 – Област на интервенция						
Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)	
Приоритет 2	ЕСФ+	Преход	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	108	37 429 000	
Приоритет 2	ЕСФ+	По-слабо развити	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	108	112 287 000	

Приоритет 2	ЕСФ+	Преход	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	112	13 728 400
Приоритет 2	ЕСФ+	По-слабо развити	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	112	41 185 200

Таблица 2: Измерение 2 – Форма на финансиране

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
Приоритет 2	ЕСФ+	Преход	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	01	51 157 400
Приоритет 2	ЕСФ+	По-слабо развити	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	01	153 472 200

Таблица 3: Измерение 3 – Териториален механизъм за изпълнение и териториална насоченост

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
Приоритет 2	ЕСФ+	Преход	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	48	51 157 400
Приоритет 2	ЕСФ+	По-слабо развити	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	48	153 472 200

Таблица 4: Измерение 6 — Вторични тематични области по ЕСФ+

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)

Таблица 5: Измерение 7 — измерение „Равенство между половете“ на ЕСФ+*, ЕФРР, КФ и ФСП

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)

---

* По принцип 40 % за ЕСФ + допринасят за проследяването на равенството между половете. 100 % се прилагат, когато държавата членка избере да използва член 6 от Регламента за ЕСФ +, както и специфични за програмата действия в областта на равенството между половете.

2.1.3. Наименование на приоритета [300] (повтаря се за всеки приоритет)

ПРИОРИТЕТ 3 – ВРЪЗКА НА ОБРАЗОВАНИЕТО С ПАЗАРА НА ТРУДА

☐ Това е приоритет, насочен към младежката заетост
☐ Това е приоритет, насочен към иновативни дейности
☐ Това е приоритет, насочен към подкрепата за най-нуждаещите се лица съгласно специфичната цел, посочена в член 4, параграф 1, подточка х) от Регламента за ЕСФ+*
☐ Това е приоритет, насочен към подкрепата за най-нуждаещите се лица съгласно специфичната цел, посочена в член 4, параграф 1, буква л) от Регламента за ЕСФ+
☐ Това е приоритет, предназначен за специфичната цел за градска мобилност, посочена в член 3, параграф 1, буква б), подточка viii) от Регламента за ЕФРР и Кохезионния фонд
☐ Това е приоритет, предназначен за специфичната цел за свързаност на ИКТ, посочен в член 3, параграф 1, буква а), подточка v) от Регламента за ЕФРР и Кохезионния фонд

* Ако е маркирано, преминете към раздел 2.1.1.2

2.1.3.1. Специфична цел по чл. 4, пар. 1, буква д)¹¹ — повтаря се за всяка избрана специфична цел, за приоритети, различни от техническа помощ

СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д) - Подобряване на качеството, приобщаващия характер, ефективността и съответствието на системите за образование и обучение с нуждите на пазара на труда, включително чрез валидиране на неформалното и самостоятелното учене, така че да допринасят за придобиването на ключови компетентности, в т.ч. предприемачески и цифрови умения, също и чрез насърчаване на въвеждането на дуални системи на обучение и чиракуване

2.1.3.1.1. Интервенции по линия на фондовете

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква з), i), iii), iv), v,) vi),vii) от POP;

Съответни видове действия — член 22, параграф 3, буква з), подточка i) от POP; Член 6, параграф 2 от Регламента за ЕСФ+

Текстово поле [8 000]

1. Адаптиране на ПОО спрямо динамиката на пазара на труда:

- Въвеждане на секторен подход в ПОО, подкрепа за секторни съвети за уменията, разработване и прилагане на секторни стратегии за уменията и секторни квалификационни рамки, в т.ч. чрез включване на дигитални и зелени умения и професии на бъдещето;
- Разработване и прилагане на нов Списък на професиите за професионално образование и обучение (СППОО), създаване на механизъм за неговата адаптация и за отворен формат на стандартите за професионална квалификация, модернизация на учебните планове и програми, вкл. учебно съдържание по професионална подготовка, съвместно с работодателите и социалните

¹¹ С изключение на специфичната цел, посочена в член 4, параграф 1, буква м) от регламента за ЕСФ + .

партньори. Създаване на система за проследяване на завършилите в професионалното образование и обучение.

- Въвеждане на гъвкави модулни учебни планове и програми по професии, отчитащи реалните нужди на пазара на труда и прилагане на гъвкави пътеки за повторно включване в професионално образование или обучение, съвместно с работодателите, включително чрез задочна, вечерна и дистанционна форма на обучение;
- Модернизиране на професионалното образование чрез разработване на дигитални образователни материали по професионална подготовка с цифрово и интерактивно учебно съдържание, отворени образователни ресурси; електронно обучение, управление на приложения, създаване и споделяне на съдържание, формиране на грамотност и култура за работа с цифрови учебни ресурси, създаване на виртуални лаборатории и класни стаи с използване възможностите на изкуствения интелект за допринасяне към управление и индивидуализиране на процеса на учене и подготовката в домашни условия според нивото и темпа на учене на учащите, вкл. за изготвяне на индивидуализирани учебни планове.
- Въвеждане на кредити в професионалното образование и обучение, в контекста на европейската система за трансфер на кредити в професионалното образование и обучение (ECVET).

2. Подкрепа за развитие на умения за професиите на настоящето и бъдещето:

- Повишаване на квалификацията за въвеждане на компетентностни профили на учители и преподаватели от системата на ПОО и привличане на преподаватели по професионална подготовка в системата на ПОО от бизнеса, науката и технологиите и на млади педагогически специалисти;
- Квалификация на педагогическите специалисти, включително учител-методик и преподавател-методик и учители по професионална подготовка за използване на съвременни цифрови технологии, умения за интерактивни техники за преподаване, новостите в професиите, които преподават, в т.ч. проучвания на потребностите от обучение на учителите и преподавателите в системата на ПОО; Обучения на педагогическите специалисти за създаване на дигитално образователно съдържание и обучения в реална работна среда;
- Подкрепа за подобряване на общите умения на учениците в професионалните гимназии чрез включване в краткосрочни обучения и мостови програми за преодоляване на идентифицирани дефицити по дисциплини от общото образование
- Повишаване на осведомеността сред родителите, работодателите и училищата в системата на ПОО за възможностите за повишаване привлекателността на ПОО и професионалната реализация по ключови за икономическите сектори, приоритетни професии и специалности с прогнозиран бъдещ недостиг на пазара на труда и за засилване на връзката ученици/родители-работодатели-училище-местна власт.

- Системно кариерно и професионално ориентиране към професии, характерни за тенденциите в развитието на регионалната икономика с участието на представители на работодателите;
- Засилване на практическото обучение на учениците, чрез допълнителна професионална подготовка в образователните институции, чрез подкрепа за учебно тренировъчни фирми и допълнителни практики в реална работна среда.

При подкрепата за дейностите за модернизиране на професионалното образование, практическата подготовка и подобряване на професионалното ориентиране с цел подготовка на квалифицирана и устойчива работна сила, ще бъде поставен фокус върху подходяща професионална подготовка, чрез която завършилите ПОО са подготвени за предизвикателствата, свързани с прехода към въглеродно-неутрална икономика и синя икономика, както и свързани с диверсификация, модернизация и повишаване на конкурентоспособността на икономиката. Освен при дейностите за учащите в ПОО за насърчаване на тяхната осведоменост и участие в създаването на зелено бъдеще, към тази тема ще бъде поставен фокус и при дейностите за повишаване на квалификацията на педагогическите специалисти в системата на професионалното образование.

С изпълнението на проект „Ученически практики – Фаза 1“ по ОПНОИР в периода 2016-2018 г. е създадена основа за подобряване на връзките между ПОО и бизнеса като 78 училища в партньорство с над 250 предприятия са изпълнили дейности по проекта. Чрез дейностите по проекта са подобрени практическите умения на 8350 ученици, от които 2510 по приоритетни за държавата професии, за работа в реална работна среда при подкрепата на над 2000 наставници от фирмите в тясна връзка с над 1 000 наблюдаващи учители от училищата, създадени са 1861 партньорства с предприятия. Отчетен е повишен интерес към определени области на професионалното образование, както и увеличение на приема в професионалното образование по време на изпълнение на проекта. Резултатите показват необходимостта от продължаване на подкрепата за практическо обучение на учениците в реална работна среда.

3. Създаване на Центрове за високи постижения в ПОО

- Подпомагане създаването и функционирането на партньорства между професионални гимназии и предприятия, включително и клъстерирането им на териториален и/или секторен принцип като основа за функционирането им като центрове за високи постижения в ПОО за реализиране на концепцията за споделяне на ресурси в ПОО, в т.ч. споделяне на оборудване, инфраструктура, обмен и повишаване на компетентностите на персонал и учители, провеждане на обучение по иновативни методи, вкл. проектно-базирано обучение, междудисциплинарен подход, участие в реални проекти и инициативи на предприятията-партньори, провеждане на стажове, практики, бизнес-академии и др. с цел формиране на умения за цифрова и зелена трансформация на икономиката и обществото; Насърчаване на партньорството, вкл. и с малки и средни предприятия и развитие на предприемачески умения, вкл. чрез разработване на продукти и услуги с участието на учащите;
- Активно включване в „триъгълника на знанието“ /Knowledge triangles/ в сътрудничество с висши училища, изследователски центрове и бизнеса; Подкрепа за въвеждането на научни подходи и иновации в ПОО, за насърчаване

на продължаващото образование и ориентирането към НИРД на учениците, както и високо-технологични, дигитални и зелени умения за професиите на бъдещето;

- Подпомагане функционирането на центровете за високи постижения като центрове за учене през целия живот: Комбиниране на предоставянето на начално ПОО с продължаващо обучение за надграждане на уменията или за преквалификация; Предоставяне на услуги за кариерно ориентиране и др.
- Дейности по проучване на добри практики, обмен на информация, създаване на мрежи, вкл. и за трансгранично сътрудничество.

Чрез тези центрове се цели обвързване на ПОО със системите за иновации като част от Иновационната стратегия за интелигентна специализация (ИСИС). В основата на тази идея е превръщането на някои от съществуващите професионални гимназии в центрове за високи постижения (centres of excellence). По този начин професионалните гимназии могат да се превърнат във високо-технологични учебителни центрове за съответните региони, създавайки условия за обвързване на ПОО с актуализираната ИСИС и трансфера на технологии и иновации. Предвижда се във всеки район за планиране от ниво 2 да се създадат по около 4 центъра. Включването и установяването на трайни взаимоотношения между центровете и бизнеса както на местно, така и на трансгранично ниво ще подобри развитието на „екосистемите от умения“ и ще допринесе за придобиване на висококачествени умения и компетенции, които отговарят на нуждите на икономиката. Операцията ще бъде допълнена с инфраструктурните мерки за модернизация на образователна инфраструктура по линия на ПРР.

4. Развитие на дуалната система на обучение в ПООв т.ч.

- Допълнителна професионална подготовка за учениците от първи гимназиален етап и възможност за преминаване от дневна в дуална форма за учениците от втори гимназиален етап, информационни кампании и кампании за осведоменост на работодателите, родителите и учениците, създаване на мрежи, обучения на преподаватели и наставници, подкрепа, в т.ч. методическа за наставници, подготовка на учебно съдържание, адекватно на актуалните и перспективни потребности на пазара на труда, кариерно ориентиране и пробно стажуване; споделяне на опит.

При подкрепата за дейностите за дуалната система на обучение, ще бъде поставен фокус върху провеждане на дуалното обучение в сектори, свързани с прехода към въглеродно-неутрална икономика и синя икономика, както и свързани с диверсификация, модернизация и повишаване на конкурентоспособността на икономиката.

С предвидените дейности ще се надгради и доразвие подкрепата за разширяване на дуалната система на обучение, започнала през 2020 г. с изпълнението на проект по ОПНОИР „Подкрепа за дуалната система на обучение“, който се предвижда да приключи през 2023 г. Една от целите на подкрепата за дуалната система е свързана с подобряване на връзката "ученик - училище - родител - работодател" и популяризиране на дуалната система на обучение. Включването на повече работодатели изисква дейностите да се прилагат поне на ниво район за планиране за отразяване на

конкретните нужди на местната икономика. Това обуславя необходимостта от изпълнение на дейностите чрез подхода ИТИ.

5. Въвеждане на форми на дуално образование в приложими специалности във висшето образование, в т.ч.:

- Систематизиране и актуализиране на резултатите от изследвания на международен опит в рамките на ЕС;
- Осигуряване на актуални данни за нагласите на бизнеса и висшите училища в страната за въвеждане на дуална форма на обучение във ВО;
- Подготовка и разпространение на методики, ръководства, учебни материали, образци на споразумения между висши училища, работодатели и обучаеми за провеждане на дуално обучение във висшето образование с участието на социалните партньори;
- Подготовка на нормативни документи за въвеждане на дуалното обучение във висшето образование;
- Въвеждане на дуалното обучение в приложими специалности във висшето образование и на други форми за съвместно обучение (инкубатори, летни школи, кариерни събития и др.), в т.ч. с участието на работодатели. Обучения за преподаватели и наставници;

През 2019 г. завърши изпълнението на проект EDU-LAB, финансиран от ЕС (по Програмата за трансгранично сътрудничество „Дунав“). Дейностите бяха насочени към подобряване на професионалните възможности на младите хора в региона на Дунав. Основната цел на проекта е развитието на капацитета и разработването на нов подход в образованието с помощта на дуална форма на обучение. EDU-LAB обединява партньори от сектора на висшето образование, бизнес организации и национални публични органи от различни държави в Дунавския регион. С предвидените дейности в програмата за въвеждане на дуалното обучение ще бъдат надградени и разширени дейностите по проекта с фокус върху концепцията за споделяне на ресурси между висшите училища.

6. Професионално ориентиране на студентите чрез практики и развитие на предприемачески умения, в т.ч.:

- Насърчаване на предприемачеството и иновациите във висшите училища в условията на дигиталната икономика, подпомагане и стимулиране на социално ангажираните дейности на студентите и преподавателите в рамките на региона, в т.ч. повишаване на проектната компетентност на преподавателите във ВУ за работа в европейски и други проекти и мрежи, вкл. в мултикултурна и многоезикова среда;
- Организиране на единна мрежа за кариерно ориентиране и подпомагане професионалното ориентиране, в съответствие с потребностите на пазара на труда, включваща кариерните центрове, функциониращи в системите на висшето и средното образование.

- Разработване и внедряване на система за проследяване на дипломираните висшисти, развитие на клубовете на завършилите, създаване на платформа за обмен на опит и подкрепа;
- Осигуряване на засилена практическа подготовка на студентите за придобиване на компетентности и качества, търсени на пазара на труда, чрез осигуряване на студентски практики на база оценка на кариерното ориентиране на студентите, вкл. чрез осигуряване на практикческо обучение във висши училища, научни организации и работодатели.
- Разработване и внедряване на модел за валидиране на резултати от предходно неформално и информално учене, приложим за България, в т. ч. чрез: проучване на международен опит, изготвяне на приложен пилотен модел, подготовка на ръководства и др. Създаване на съвместни между бизнеса и висшите училища центрове за оценка и валидиране на компетентности за професии, в т. ч. за такива, които изискват по-висока квалификация, както и на знания, умения и компетентности, придобити в резултат на неформално и информално учене. Разработване и внедряване на модел за обучения от типа „микрокредити“, в т. ч. индикатори, свързани с процедурите по оценяване и акредитация.
- Разработване и внедряване на механизъм за предвиждане на потребностите и инструменти за оценка на съответствие с изискванията на пазара на труда чрез въвеждане на компетентностни профили на специалностите във висшите училища, обвързаност с планирането на местата за субсидирано от държавата обучение и проследяване на професионалната реализация.

При дейностите за подкрепа на практическото обучение на студентите и докторантите ще бъде поставен фокус към повишаване на знанията и създаване на умения за преход към зелена икономика.

През 2019 г. приключи изпълнението на проект „Студентски практики – Фаза 1“ по ОПНОИР, по който бяха осигурени практически обучения на над 46 хил. студенти в реална работна среда. В хода на практическото обучение на студентите, академичните наставници получиха обратна връзка от работодателите до каква степен академичната подготовка на студентите съответства на нуждите на пазара на труда и в кои аспекти е необходимо подобрене.

Отчитайки позитивното влияние на проекта и в подкрепа усилията на МОН, насочени към подобряване качеството на висшето образование и към създаване на устойчива връзка с пазара на труд, в началото на 2020 г. започна изпълнението на проект „Студентски практики - 2“, като се очаква в практическо обучение да бъдат включени общо 44 хил. студенти. Предвидено е приоритетно включване в практическо обучение чрез определяне на квоти за студенти, обучаващи се в областите на висше образование Педагогически науки, Природни науки, Математика и информатика и Технически науки.

Един от значителните ефекти от тези проекти, е че се постига по-добро кариерно ориентиране на студентите и по-информиран подбор на кадри от страна на работодателите, което обосновава и необходимостта да се продължи в същата посока.

На база на опита от посочените проекти по ОПНОИР и във връзка с условието да бъде предоставен равен достъп до практическо обучение на всички студенти предвидените дейности по Програмата за образование ще се изпълняват чрез системен подход.

Подкрепата по програмата ще осигурява балансирано териториално разпределение, насърчаващо участието на регионалните институции за висше образование, които обучават студенти по професионални направления, съобразно потребностите на регионите и техните реални възможности.

7. Подкрепа за модернизация и повишаване на качеството във висшите училища, чрез дигитална трансформация, споделяне на ресурси и квалификация

Дейностите ще надградят резултатите от процедурата „Модернизация на висшите училища“, стартирала през 2020 година, както и няколко национални програми между които „Популяризиране на българското висше образование и кандидатстване на лица от българска народност, живеещи в чужбина, за обучение в български висши училища“, „Дигитална квалификация“ и „Повишаване компетентностите на преподавателите от държавните висши училища, подготвящи бъдещи учители“.

Предвижда се:

- Прилагане на модерни системи за управление и контрол във висшите училища и създаването на стимули за структурна промяна в административното на университетите, вкл. чрез надграждане и интегриране на съществуващи електронни системи във ВУ и въвеждане на нови такива, включително свързани с по-ефективно управление на човешките ресурси; Интегриране на системи във ВУ с външни организации, вкл. с МОН, НАОА, НАЦИД и др., с които е необходим обмен на данни както на национално, така и на европейски ниво, в т. ч. обща за висшите училища, НАЦИД, НАОА и МОН електронна платформа, съдържаща данните, необходими за акредитационните процедури.
- Насърчаване на свързаността между висшите училища в страната и споделяне на общи ресурси за обучение и изследвания чрез изграждане на консорциуми за висше образование. Това ще бъде основен елемент за развитие на мрежата от ВУ в страната в подкрепа повишаване на квалификацията на преподавателите и създаване на привлекателна среда за учене и възпроизвеждане на уменията в реална среда в подкрепа на обществото;
- Подкрепа за повишаване капацитета и уменията на академичния състав във висшите училища.
- Създаване на облачна система за обмен на данни между различни електронни платформи и ресурси на национално ниво, с цел регулиране и оптимизиране на системата на висшето образование и въвеждане на електронен модел за управление, в т.ч. създаване на електронна национална карта на системата за висше образование, обединяване на регистрите и различните електронни системи и платформи за висше образование, улесняване на мрежовата свързаност между отделните институции и други.

Дейностите по Програмата за образование се фокусират върху прилагането на модерни системи за управление и контрол във висшите училища и създаването на стимули за структурна промяна в администрирането на университетите, включително чрез

надграждане и интегриране на съществуващи електронни системи във ВУ и въвеждане на нови такива, включително свързани с по-ефективно управление на човешките ресурси; интегриране на системи във ВУ с външни организации, включително с МОН, НАОА, НАЦИД и др., с които е необходим обмен на данни, както на национално, така и на европейско ниво. Една от водещите политики за повишаване на качеството във висшите училища е свързана с насърчаване на свързаността между висшите училища в страната и споделяне на общи ресурси за обучение и научни изследвания чрез изграждане на консорциуми за висше образование. Това ще бъде основен елемент за развитие на мрежата от висши училища в страната в подкрепа повишаване на квалификацията на преподавателите и създаване на привлекателна среда за учене и възпроизвеждане на уменията в реална среда в подкрепа на обществото. Във връзка с това ще се стимулират и дейности, свързани с привличане на специалисти с богат практически опит и чуждестранни преподаватели в българските висши училища.

8. Дигитална промяна на висшето образование

- Разширяване обхвата на цифровото образование чрез разработване и въвеждане на нови програми с изцяло дигитално образователно съдържание, в съответствие с тенденцията за развитието на цифровата трансформация и все по-засиленото ползване на изкуствения интелект в много сфери от нашия живот, и на нови програми за електронно обучение, вкл. трансформиране на съществуващи учебни програми в програми с дигитално образователно съдържание или програми за електронно дистанционно обучение; разработване и въвеждане на нови интерактивни образователни ресурси и на дигитални и софтуерни решения за кандидатстване, обучение, рецензиране и оценяване на студентите;
- Разширяване на достъпа до висше образование чрез разработване и въвеждане на дистанционни курсове за студенти и докторанти (MOOCs) с отворен достъп от български преподаватели, в т.ч. на английски език;
- Насърчаване на обучението и преподаването по съвременни дигитални технологии чрез въвеждане на обучение по изкуствен интелект (AI), добавена реалност (AR), изкуствена реалност (VR) и др., както и на базово обучение за развиване на умения за алгоритмично мислене и решаване на алгоритмични проблеми;
- Обучение на преподавателите в умения за обработка на информация, визуална грамотност, решаване на проблеми и мислене на по-високо ниво, ad hoc сътрудничество и дълбоко разбиране за това как технологичните инструменти могат да подобрят процеса на обучение; Изграждане на дигитални платформи, включително съвместно с други висши училища и научни организации, които да интегрират техните системи и ресурси за прилагане на интерактивни подходи за учене и преподаване, насърчаване развитието на ключовите компетентности за учене през целия живот и поддържане на високо ниво на квалификацията на академичния и административния състав.

През последните години дигитализацията се превърна в основно средство за осигуряване на достъп до по-качествено висше образование, за по-голяма интернационализация и за осъвременяване на методите за преподаване, съобразно нагласите и интересите и потребностите на младите поколения. Дигитализацията може да адресира и един от най-тежките проблеми на съвременното висше образование, а

именно да осигури качествено образование при по-малки разходи, които са във възможностите на много по-голям брой студенти с различен социален произход и финансови възможности. България има традиции и потенциал в областта на цифровите технологии и чрез дейностите по насърчаване на обучението и преподаването по съвременни дигитални технологии се цели създаването на експертни кадри в тази област. Които да покрият нуждите на национално ниво, както и да превърнат България във водеща страна на Балканския полуостров в сферата на изкуствения интелект, киберсигурността, добавената и изкуствената реалност, създаването на дигитални хъбове и суперкомпютри. Като по този начин ще се осъществи включване в цифровата трансформация на Европа, която е в ход и променя европейското общество и ще се направят конкретни стъпки в изпълнение на политиките на Европейския съюз, заложен в редица европейски програми, като например „Цифрови възможности“ и „Дигитална Европа“.

Чрез дейностите по Програмата за образование ще се надгради и разшири подкрепата за висшите училища за осигуряване на качествена дигитална среда, подобряване на уменията на преподавателите за използване на ИКТ-базирани иновационни образователни технологии, интернационализация и участие в мрежи, стартирала с изпълнението на проект „Модернизация на висшите училища“ по ОПНОИР. Подкрепата по Програмата за образование фокусира към създаване на интегрирана платформа за студенти и докторанти като част от процеса по създаване на дигитални университети посредством разширяване обхвата на съществуващите дигитални ресурси и програми за обучение на студентите и докторантите и интегрирането им в единна платформа за учене и преподаване. Интегрираната платформа ще бъде насочена към студентите и докторантите и ще обединява в себе си централизирано хранилище за данни, платформа за електронно кандидатстване, академична платформа за електронно дистанционно обучение, платформа за смесено обучение (вкл. обучение по нови дигитални технологии като изкуствен интелект (AI), добавена реалност (AR), изкуствена реалност (VR) и др., както и на базово обучение за развиване на умения за алгоритмично мислене и решаване на алгоритмични проблеми), платформа за кариерно ориентиране и консултиране на студентите, платформа за учене през целия живот и утвърждаване на компетентностен подход, онлайн библиотеки, дигитални образователни ресурси и др.

Подкрепата по програмата ще осигурява балансирано териториално разпределение, насърчаващо участието на регионалните институции за висше образование, които обучават студенти по професионални направления, съобразно потребностите на регионите и техните реални възможности.

9. Модернизация на учебните планове и програми, методите на преподаване и учебния процес, чрез утвърждаване на компетентностния подход в професионалните направления, в партньорство с бизнеса, в съответствие с актуалните и перспективните потребности на пазара на труда и чрез въвеждане и развитие на Т-образни умения и развитие на творчески и универсални умения, интернационализация и участие в международни мрежи и споделяне на ресурси, в т.ч.:

- Разработване и внедряване на модели за компетентностно базирано обучение на студентите, в т.ч. във взаимодействие между висшите училища и бизнеса.
- • Създаване на съвместни курсове за обучение, бакалавърски и магистърски програми между висшите училища и/или между висшите училища и научните организации в България, насочени към развитието на ключовите компетентности за учене през целия живот, компетентност по чужди езици, граждански и социални компетентности, общи цифрови компетентности и засилване на интердисциплинарния подход при подготовката на учебните планове и програми, въвеждане на хибридни дисциплини и специалности, които включват преподаватели от различни научни области и професионални направления, използване на общи ресурси - преподаватели, учебна база, учебно съдържание и издаване на общи общи/двойни/съвместни дипломи;
- Създаване на учебни програми на чужд език;
- Създаване на условия за развитие на студенти, докторанти и изследователи от направления, определени като приоритетни в национални и европейски стратегически документи чрез предоставяне на индивидуална подкрепа от висшите училища;
- Разширяване на международното сътрудничество и на академичните партньорства с чуждестранни висши училища и участие в университетски мрежи. Създаване на съвместни образователни програми между български и чуждестранни висши училища, както и на нови форми на образователен обмен в рамките на европейското сътрудничество и издаване на общи/двойни/съвместни дипломи. Подобряване на системите за признаване на кредити, получени в чуждестранни висши училища и механизмите за облекчено признаване на дипломи;
- Краткосрочна мобилност и стажове в чуждестранни висши училища на студенти и докторанти;
- Въвеждане на иновативни учебни програми и методи на преподаване и на хибридни специалности, комбиниращи дисциплини от две и повече професионални направления, които се осъществяват от две или повече висши училища;
- Осъществяване на съвместни програми за продължаващо обучение между ВУ и работодателите за квалификация и преквалификация като основно средство за адаптиране към променящите се изисквания на пазара на труда и динамиката на високотехнологичните професии;
- Развиване на съвместни докторантски програми в т.ч. между ВУ, научните организации и работодатели по професионални направления с идентифицирани потребности от пазара на труда;
- Подкрепа за създаване и развитие на докторантски училища/школи, като например подготовка на курсове за докторанти, в т.ч. мултидисциплинарни, осигуряване на обучения за придобиване на умения и компетенции, в т.ч. изготвяне на литературна справка, методика за провеждане на проучвания; работа с електронни бази данни, библиографска и цитатна справка, умения за академично писане и презентиране, подкрепа за публикации в национални и

международни издания, необходими за провеждане на съответната докторантура; участие в семинари, курсове във връзка с изискванията за обучение на докторантите; Създаване на електронно съдържание на съвременни системи за електронно и дистанционно обучение на докторантите.

- Подкрепа за изготвяне и издаване на учебници, учебни помагала, и монографии на чужди езици;
- Привличане на преподаватели от чужбина с цел обмяна на опит и подобряване на преподавателските умения във ВУ;
- Привличане на изявени практики от бизнеса и държавните институции и учени в академичните часове;
- Въвеждане на нови методи за оценяване на знанията и уменията на студентите не въз основа на възпроизвеждане на запаметеното, а чрез умения за дебатиране, извършване на научни експерименти или теоретично моделиране, решаване на реални проблеми, дигитална креативност, представяне на информация пред специализирана и неспециализирана аудитория, както и способност за вникване в естеството на проблема/темата, включително чрез различни дигитални инструменти и развиване на умения за саморегулиране на ученето.
- Подпомагане и стимулиране на развитието на обучителни програми за следдипломна квалификация и преквалификация, вкл. повишаване на подготвеността на академичния състав, на служителите в администрацията и на студентите за работа в мултикултурна и многоезикова среда;

10. Дейности за достъп на уязвими групи до висше образование

- Подпомагане на ученици с добри образователни резултати от трудно достъпни или слабо развити населени места и ученици от уязвими групи от втори гимназиален етап за продължаване на образованието им във висши училища чрез: осигуряване на подготовка за явяване на ДЗИ и кандидатстудентски изпити, менторство/тьюторство, вкл. за студентите в първи курс; осигуряване на допълнителни учебни материали и пособия, работа с представители на академичната (в т.ч. студентската) общност и др.
- Популяризиране възможностите и условията на прием и обучение на младежи с добри образователни резултати от трудно достъпни или слабо развити населени места и младежи от уязвими групи, с цел продължаване на образованието им във висши училища чрез съвместни дейности на кариерните центрове в училищата и висшите училища, като например провеждане на информационни кампании, доброволчески кампании, „отворени врати“ и др.; насърчаване участието на родителите в образователния процес и ползите от обучението и завършването на висше образование.
- Разработване и внедряване на модели за социално включване и адаптация на различни групи студенти в т.ч. с различен социален, етнически и културен произход, студенти по програми за мобилност и международни спогодби, студенти с увреждания др.

- Подпомагане на непедagogически персонал (образователни медиатори, помощник на учителя и др.) със средно образование за продължаване на образованието им от втори гимназиален етап във висши училища, в т.ч. в педагогически специалности

Дейностите по Програмата целят подкрепа на ученици с добри образователни резултати от трудно достъпни или слабо развити населени места и такива от уязвими групи за социално включване чрез създаване на условия за преход от средно към висше образование. Мерките ще осигурят достъпа до висше образование в България за по-широк кръг студенти и ще подобрят условията за реализацията им на пазара на труда.

Програмата за образование ще надгради резултатите от процедура „Достъп за уязвими групи до висше образование“ по ОПНОИР, която се планира да бъде реализирана в периода 2021-2023 г.

Ограничени, съпътстващи инвестиции в подобряване на учебната среда ще бъдат допустими по СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д), при условие че закупуването на обзавеждане и оборудване (в .ч. и ИКТ оборудване) е необходимо за постигане на целта на операцията, или тези артикули са напълно амортизирани, или покупката на тези елементи е най-икономичният вариант.

Основни целеви групи — член 22, параграф 3, буква г), подточка iii) от POP

Текстово поле [1 000]

Ученици, педагогически специалисти, преподаватели по професионална подготовка, наставници, родители, студенти, докторанти, преподаватели във висшето образование;

Висши училища, БАН, ССА, научни организации с акредитация за провеждане на обучение в образователната и научна степен "доктор", МОН и второстепенните му разпоредители с бюджет, училища, обучаващи в гимназиален етап на средно образование;

Работодатели, национално представителните организации на работодателите и на работниците и служителите, общини, НПО.

Действия за гарантиране на равенство, приобщаване и недискриминация — член 22, параграф 3, буква г), подточка iv) от POP

Текстово поле [2 000]

При процеса на подготовка, изпълнение, мониторинг, докладване и оценка на процедурите по СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д) ще се предприемат съответните подходящи мерки за предотвратяване на всякаква дискриминация, основана на пол, расов или етнически произход, религия или вероизповедание, увреждане, възраст или сексуална ориентация.

Предвидените дейности по процедурата по СЦ са насочени към гарантиране на равенството, приобщаването и недискриминацията.

При изпълнението на дейностите по СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д) с фокус насочен към маргинализирани групи, групи в риск и роми се предвижда предоставяне на възможности за интегриран подход за преодоляване на бариерите пред обучението - социални и учебни дефицити, мерки за предотвратяване на отпадане, мерки за идентифициране на потребности от умения, насоки и консултации, компенсаторни мерки за постигане на по-високо ниво на умения и степен, както и осигуряване на гъвкави пътища за връщане към обучението и разпоредби за по-индивидуализирано обучение, мостови програми и кратки пътеки към пазара на труда.

По СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д) са предвидени дейности, с които се цели подкрепа на ученици ученици с добри образователни резултати от трудно достъпни или слабо развити населени места и такива ученици и ученици от уязвими групи за социално включване чрез създаване на условия за преход от средно към висше образование, като поставя фокус върху концепцията за споделяне на ресурси и ролята на кариерните центрове в училищата и висшите училища и изграждането на ефективна връзка между тях в процеса на мотивиране и вземане на решение за професионална реализация на учениците.

Специален фокус ще има и върху достъпа до висше образование на образователните медиатори, като по този начин бъдат насърчени да станат педагози/психолози/социални работници. Така ще се допринесе за решаване на един от най-големите дефицити по отношение на образователното включване – повече учители-роми (турци и т.н.), които могат да са силен мотивиращ фактор в борбата с предразсъдъците в образователната система срещу малцинствата и други уязвими групи и повишаване на доверието им към системата.

При подготовката и изпълнението на дейностите по процедурата ще се предвиждат и специални мерки за гарантиране на достъпност за хората с увреждания, включително в контекста на информационните и комуникационни технологии.

При прилагането на мерките по СЦ, с които ще осигури подкрепа за достъпа до висше образование за по-широк кръг млади хора и ще подобрят условията за реализацията им на пазара на труда, ще се гарантира спазването на принципа за равенството между мъжете и жените.

Посочване на специфични целеви територии, включително планираното използване на териториални инструменти — член 22, параграф 3, буква г), подточка в) от POP

Текстово поле [2 000]

Планира се дейностите, насочени към следните групи дейности:

- Развитие на дуалната система на обучение;

Конкретните нужди и операции на местно и регионално ниво ще бъдат определени в Интегрираните териториални стратегии за развитие (ИТСР) на регионите за планиране от ниво 2, одобрени от регионалните съвети за развитие. Дейностите по програмата в рамките на подхода ИТИ ще се реализират въз основа на интегрирани концепции, които ще бъдат изготвяни и изпълнявани в партньорство между различни местни заинтересовани страни (общини, НПО, образователни институции, работодатели и т.н.), с оглед постигане на максимален ефект върху съответната територия. Всяка концепция ще включва набор от взаимосвързани и допълващи се проекти/проектни идеи, насочени към територия с общи характеристики и/или потенциал за развитие, включващи най-

подходящата комбинация от ресурси и мерки, които да бъдат използвани целенасочено за осъществяване на конкретна цел или приоритет от интегрираната териториална стратегия на района. По този начин идентифицираните проекти по ПО в рамките на концепция за ИТИ ще се осъществяват координирано с проектите по другите програми, предоставящи финансиране по концепцията.

Междурегионални, трансгранични и транснационални действия — член 22, параграф 3, буква г), подточка vi) от РОР

Текстово поле [2 000]

Н/П

Планирано използване на финансовите инструменти — член 22, параграф 3, буква г), подточка vii) от РОР

Текстово поле [1 000]

Окончателното решение на УО за финансиране на мерки за подпомагане чрез финансови инструменти в подкрепа на дейности свързани с предприемачеството във ВУ ще вземе предвид резултатите от предварителната оценка в съответствие с чл. 58, параграф 3 от РОР. **2.1.3.1.2. Показатели**

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква г), подточка ii), член 8 от ЕФРР, член 23, параграф 2 от Регламента за ЕСФ+

Таблица 1: Показатели за крайни продукти

Приоритет	Специфична цел	Фонд	Категория региони	ID [5]	Показател [255]	Мерна единица	Етап на цел (2024 г.)	Целева стойност (2029 г.)
П 3	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	ЕС Ф+	Преход		Брой професионални училища въвели модернизиранни учебни програми по професионална подготовка	Бр.	15	96
П 3	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	ЕС Ф+	По-слабо развити		Брой професионални училища въвели модернизиранни учебни	Бр.	46	288

					<i>програми по професионална подготовка</i>			
П 3	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	ЕС Ф+	Преход		<i>Брой ученици преминали ученически практики в реална работна среда</i>	Бр.	1 773	11 080
П 3	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	ЕС Ф+	По-слабо развити		<i>Брой ученици преминали ученически практики в реална работна среда</i>	Бр.	5 318	33 239
П 3	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	ЕС Ф+	Преход		<i>Брой обучени педагогически специалисти и преподаватели по професионална подготовка</i>	Бр.	136	847
П 3	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	ЕС Ф+	По-слабо развити		<i>Брой обучени педагогически специалисти и преподаватели по професионална подготовка</i>	Бр.	407	2 542
П 3	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	ЕС Ф+	Преход		<i>Брой създадени ЦВП</i>	Бр.	1	4
П 3	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	ЕС Ф+	По-слабо развити		<i>Брой създадени ЦВП</i>	Бр.	5	20

П 3	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	ЕС Ф+	Преход		Брой професионални училища въвели дуална система на обучение	Бр.	0	40
П 3	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	ЕС Ф+	По-слабо развити		Брой професионални училища въвели дуална система на обучение	Бр.	0	119
П 3	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	ЕС Ф+	Преход		Брой професионални направления, за които с подкрепата на ЕСФ + са разработени методически ръководства за въвеждане на дуално обучение	брой	0	1
П 3	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	ЕС Ф+	По-слабо развити		Брой професионални направления, за които с подкрепата на ЕСФ + са разработени методически ръководства за въвеждане на дуално обучение	брой	0	4
П 3	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	ЕС Ф+	Преход		Брой студенти, получили подкрепа за практическо обучение	брой	0	16666

П 3	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	ЕС Ф+	По-слабо развити		Брой студенти, получили подкрепа за практическо обучение	брой	0	24999
П 3	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	ЕС Ф+	Преход		Брой висши училища, които са разработили учебни планове и програми с подкрепата на ЕСФ +	брой	0	6
П 3	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	ЕС Ф+	По-слабо развити		Брой висши училища, които са разработили учебни планове и програми с подкрепата на ЕСФ +	брой	0	10
П 3	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	ЕС Ф+	Преход		Брой лица, подкрепени с дейности за преход към висше образование	брой	308	1540
П 3	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	ЕС Ф+	По-слабо развити		Брой лица, подкрепени с дейности за преход към висше образование	брой	924	4619
П 3	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	ЕС Ф+	Преход		участници с прогимназиален етап на основното образование или по-ниско (ISCED 0-2)	Бр.		

П 3	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	ЕС Ф+	По-слабо развити		участници с прогимназиален етап на основното образование или по-ниско (ISCED 0-2)	Бр.		
П 3	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	ЕС Ф+	Преход		Участници с висше образование (ISCED 5 до 8)	Бр.		
П 3	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	ЕС Ф+	По-слабо развити		Участници с висше образование (ISCED 5 до 8)	Бр.		
П 3	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	ЕС Ф+	Преход		Участници от малцинства (включително маргинализирани общности като ромите)	брой		
П 3	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	ЕС Ф+	По-слабо развити		Участници от малцинства (включително маргинализирани общности като ромите)	брой		

Позоваване: Член 221 параграф 3, буква г), подточка ii) и член 23, параграф 2 от Регламента за ЕСФ+

Таблица 2: Показатели за резултатите

Приоритет	Специфична цел	Фонд	Категория региони	ID [5]	Показател [255]	Мерна единица	База сценарий или референтна стойност	Референтна година	Целева стойност (2029 г.)	Източник на данните [200]	Коментари [200]
ПЗ	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	ЕСФ +	Неприложимо		<i>Степен на удовлетвореност на учениците, преминал и ученическа практика, от придобитите знания и умения, и на учителите, привлечените представители от бизнеса и науката, и работодателите от придобитите знания и уменията на учениците, преминал</i>	%				УО	

					<i>и ученичес ка практика</i>						
П 3	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)</i>	<i>Е С Ф +</i>	<i>Непри ложни мо</i>		<i>Дял на подкрепе ните педагогич ески специали сти с придоби т поне един квалифик ационен кредит</i>	<i>%</i>			80 %	УО	
П 3	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)</i>	<i>Е С Ф +</i>	<i>Прехо д</i>		<i>Брой на ученици те във втори гимназия лен етап, сключили договор с работода тел за практиче ско обучение в реална работна среда</i>	<i>Бр.</i>			3 063	УО	
П 3	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)</i>	<i>Е С Ф +</i>	<i>По- слабо разви ти</i>		<i>Брой на ученици те във втори гимназия лен етап, сключили договор с работода тел за практиче ско</i>	<i>Бр.</i>			9 188	УО	

					обучение в реална работна среда						
П 3	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	ЕСФ +	Преход		Брой професионални направления, за които е въведено дуално обучение, 1 година след получаване на подкрепата от ЕСФ +	брой	0	-	1	УО	
П 3	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	ЕСФ +	По-слабо развити		Брой професионални направления, за които е въведено дуално обучение, 1 година след получаване на подкрепата от ЕСФ +	брой	0	-	4	УО	
П 3	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	ЕСФ +	Преход		Брой студенти, които в резултат на подкрепата от ЕСФ+ са подобрили	Бр.	0	-	149 99	УО	

					<i>практическите си умения за работа</i>						
П 3	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)</i>	Е С Ф +	<i>По-слабо развита</i>		<i>Брой студенти, които в резултат на подкрепата от ЕСФ+ са подобрили и практическите си умения за работа</i>	<i>брой</i>	90077	2020	22499	УО	
П 3	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)</i>	Е С Ф +	<i>Преход</i>		<i>Брой висши училища, въвели нови учебни планове и програми, 1 година след приключване на операцията</i>	<i>брой</i>	0	-	13	УО	
П 3	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)</i>	Е С Ф +	<i>По-слабо развита</i>		<i>Брой висши училища, въвели нови учебни планове и програми, 1 година след приключване на</i>	<i>Бр.</i>			19	УО	

					<i>операция та</i>						
П 3	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)</i>	Е С Ф +	<i>Прехо д</i>		<i>Брой лица, подкрепе ни с дейности за преход към висше образован ие, които са подали заявлени я за кандидат стване във висше училище</i>	<i>бро й</i>	0	-	138 6	УО	
П 3	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)</i>	Е С Ф +	<i>По- слабо разви ти</i>		<i>Брой лица, подкрепе ни с дейности за преход към висше образован ие, които са подали заявлени я за кандидат стване във висше училище</i>	<i>бро й</i>	0	-	415 7	УО	
П 3	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)</i>	Е С Ф +	<i>Прехо д</i>		<i>Участни ци, които след напускан е на операция та са започнал и да</i>	Бр.				УО	

					<i>търсят работа</i>					
П 3	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)</i>	Е С Ф +	<i>По- слабо разви ти</i>		<i>Участни ци, които след напускан е на операция та са започнал и да търсят работа</i>	<i>Бр.</i>				<i>УО</i>
П 3	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)</i>	Е С Ф +	<i>Прехо д</i>		<i>Участни ци, които при напускан е на операция та са ангажир ани с образован ие/обучен ие</i>	<i>Бр.</i>				<i>УО</i>
П 3	<i>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)</i>	Е С Ф +	<i>По- слабо разви ти</i>		<i>Участни ци, които при напускан е на операция та са ангажир ани с образован ие/обучен ие</i>	<i>Бр.</i>				<i>УО</i>

2.1.3.1.3. Примерна разбивка на програмираните средства (ЕС) в зависимост от вида на интервенцията (не се прилага за ЕФМДР)

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква з), viii)

Таблица 1: Измерение 1 – Област на интервенция					
Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)

Приоритет 3	ЕСФ+	Преход	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	112	23 305 433
Приоритет 3	ЕСФ+	По-слабо развити	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	112	79 897 367
Приоритет 3	ЕСФ+	Преход	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	113	70 865 573
Приоритет 3	ЕСФ+	По-слабо развити	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	113	116 279 427

Таблица 2: Измерение 2 – Форма на финансиране

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
Приоритет 3	ЕСФ+	Преход	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	01	78 441 347
Приоритет 3	ЕСФ+	По-слабо развити	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	01	184 653 853

Таблица 3: Измерение 3 – Териториален механизъм за изпълнение и териториална насоченост

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
Приоритет 3	ЕСФ+	Преход	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	17	9 135 250
Приоритет 3	ЕСФ+	По-слабо развити	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	17	27 405 750
Приоритет 3	ЕСФ+	Преход	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	48	69 306 097
Приоритет 3	ЕСФ+	По-слабо развити	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д)	48	157 248 103

Таблица 4: Измерение 6 — Вторични тематични области по ЕСФ+					
Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)

Таблица 5: Измерение 7 — измерение „Равенство между половете“ на ЕСФ+*, ЕФРР, КФ и ФСП					
Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)

* По принцип 40 % за ЕСФ + допринасят за проследяването на равенството между половете. 100 % се прилагат, когато държавата членка избере да използва член 6 от Регламента за ЕСФ +, както и специфични за програмата действия в областта на равенството между половете.

2.1.3.2. Специфична цел по чл. 4, пар. 1, буква ж)¹²— *повтаря се за всяка избрана специфична цел, за приоритети, различни от техническа помощ*

СЦ по чл. 4, пар. 1, буква ж) - насърчаване на ученето през целия живот, по-специално гъвкавите възможности за повишаване на квалификацията и за преквалификация за всички, като се вземат предвид предприемаческите и цифровите умения, по-доброто предвиждане на промените и изискванията за нови умения, в зависимост от нуждите на пазара на труда, улесняването на преходите в професионалното развитие и насърчаването на професионалната мобилност

2.1.3.2.1. Интервенции по линия на фондовете

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква г), i), iii), iv), v,) vi),vii) от POP;

Съответни видове действия — член 22, параграф 3, буква г), подточка i) от POP; Член 6, параграф 2 от Регламента за ЕСФ+

Текстово поле [8 000]

1. Подкрепа за проектна докторантура:

- Подпомагане на професионалното развитие на докторанти за провеждане на докторантури, пряко свързани с актуални нужди на конкретни икономически сектори, бизнеси и работодатели, приоритетно насочни към индустрия 4.0, зеления преход, син растеж и/или ИСИС;
- Подкрепа за развитие на презентационните умения на докторанти чрез участие в международни конференции за споделяне на научни резултати.

Основни целеви групи — член 22, параграф 3, буква г), подточка iii) от POP

Текстово поле [1 000]

Докторанти

Висши училища, научни организации с акредитация за провеждане на обучение в образователната и научна степен "доктор"

Действия за гарантиране на равенство, приобщаване и недискриминация — член 22, параграф 3, буква г), подточка iv) от POP

Текстово поле [2 000]

При процеса на подготовка, изпълнение, мониторинг, докладване и оценка на процедурите по СЦ по чл. 4, пар. 1, буква ж) ще се предприемат съответните подходящи мерки за предотвратяване на всякаква дискриминация, основана на пол, расов или етнически произход, религия или вероизповедание, увреждане, възраст или сексуална ориентация.

¹² С изключение на специфичната цел, посочена в член 4, параграф 1, буква м) от регламента за ЕСФ + .

Посочване на специфични целеви територии, включително планирано използване на териториални инструменти — член 22, параграф 3, буква г), подточка v) от РОР

Текстово поле [2 000]

Н/П

Междурегионални, трансгранични и транснационални действия — член 22, параграф 3, буква г), подточка vi) от РОР

Текстово поле [2 000]

Н/П

Планирано използване на финансовите инструменти — член 22, параграф 3, буква г), подточка vii) от РОР

Текстово поле [1 000]

Окончателното решение на УО за финансиране на мерки за подпомагане чрез финансови инструменти ще се основава на резултатите от предварителната оценка в съответствие с чл. 58, параграф 3 от РОР.

2.1.3.2.2. Показатели

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква г), подточка ii), член 8 от ЕФРР, член 23, параграф 2 от Регламента за ЕСФ+

Таблица 1: Показатели за крайни продукти								
Приоритет	Специфична цел	Фонд	Категория региони	ID [5]	Показател [255]	Мерна единица	Етап на цел (2024 г.)	Целева стойност (2029 г.)
П 3	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква ж)	ЕСФ +	Преход		Брой докторанти, получили подкрепа по ЕСФ +	брой	0	320
П 3	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква ж)	ЕСФ +	По-слабо развити		Брой докторанти, получили подкрепа по ЕСФ +	брой	0	480
П 3	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква ж)	ЕСФ +	Преход		Участници с висше образование	Бр.		

					<i>ие (ISCED 5 до 8)</i>			
П 3	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква ж)	ЕСФ +	По-слабо развити		Участници и с висше образование (ISCED 5 до 8)	Бр.		

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква г), подточка ii) и член 23, параграф 2 от Регламента за ЕСФ+

Таблица 2: Показатели за резултатите											
Приоритет	Специфична цел (заеغت и растеж)	Фонд	Категория региони	I D [5]	Показател [255]	Мерна единица	База на сценарий или референтна стойност	Референтна година	Целева стойност (2029 г.)	Източник на данните [200]	Коментар и [200]
П 3	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква ж)	ЕСФ +	Неприложими		Участници, които при напускане на операцията получават квалификация	Брой				УО	

2.1.3.2.3. Примерна разбивка на програмираните средства (ЕС) в зависимост от вида на интервенцията (не се прилага за ЕФМДР)

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква г), viii)

Таблица 1: Измерение 1 – Област на интервенция					
Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)

Приоритет 3	ЕСФ+	Преход	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква ж)	113	9 561 920
Приоритет 3	ЕСФ+	По-слабо развити	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква ж)	113	14 342 880

Таблица 2: Измерение 2 – Форма на финансиране

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
Приоритет 3	ЕСФ+	Преход	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква ж)	01	9 561 920
Приоритет 3	ЕСФ+	По-слабо развити	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква ж)	01	14 342 880

Таблица 3: Измерение 3 – Териториален механизъм за изпълнение и териториална насоченост

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
Приоритет 3	ЕСФ+	Преход	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква ж)	48	9 561 920
Приоритет 3	ЕСФ+	По-слабо развити	СЦ по чл. 4, пар. 1, буква ж)	48	14 342 880

Таблица 4: Измерение 6 — Вторични тематични области по ЕСФ+

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)

Таблица 5: Измерение 7 — измерение „Равенство между половете“ на ЕСФ+*, ЕФРР, КФ и ФСП

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)

---

* По принцип 40 % за ЕСФ + допринасят за проследяването на равенството между половете. 100 % се прилагат, когато държавата членка избере да използва член 6 от Регламента за ЕСФ +, както и специфични за програмата действия в областта на равенството между половете.

ПРИОРИТЕТ ЗА ТЕХНИЧЕСКА ПОМОЩ

2.2.1. Приоритет за техническа помощ съгласно член 36, параграф 4 (повтаря се за всеки такъв приоритет за ТП)

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква д) от РОР

2.2.1.1. Интервенции по фондове

Съответни видове действия — член 22, параграф 3, буква д), подточка i) от РОР

Текстово поле [8 000]

За успешното изпълнение на Техническата помощ (ТП) през периода 2021 – 2027 ще се ползва натрупаният опит и добрите практики и подходи в програмирането, изпълнението, наблюдението, контрола и оценката през програмен период 2014 – 2020. Чрез ТП ще се подпомагат всички действия на УО на ПО по планиране, изпълнение, наблюдение, контрол и оценка на ПО, необходими за ефективното, ефикасното и целесъобразното изпълнение на заложените цели и постигане на индикатори.

Планираните инвестиции ще осигурят адекватни системи, добра работна среда и мотивиран човешки ресурс от висококвалифицирани служители, като по този начин ще се постигне качествено управление и контрол на ПО, а оттам и по-ефективно усвояване на средствата от ЕС. Инвестициите ще бъдат подкрепени, също така, от техническа помощ от външни източници и инструменти, отчитайки позитивния ефект от обмен на опит и други добри практики. Чрез реализиране на предвидените мерки ще се постигне по-добро административно управление на ПО, което от своя страна ще рефлектира върху развитието на подкрепените по програмата политики.

За постигане на заложените цели ще се прилагат адекватни и своевременни действия в следните основни направления:

1. Подкрепа за подобряване административния капацитет на УО и осигуряване на външна експертиза, свързана с планирането, управлението, изпълнението, наблюдението, контрола и оценката на ПО, в т. ч.:

- Финансиране на разходите за възнаграждения, включително допълнителни възнаграждения за постигнати резултати, за служители, изпълняващи функции по планирането, управлението, изпълнението, наблюдението, оценката, осигуряването на информация и публичност и контрол на ПО, в т.ч. свързаните с тях осигурителни вноски и други дължими според действащото национално законодателство доплащания;
- Провеждане на и участие в обучения, работни посещения, семинари, работни срещи, обмяна на опит и добри практики и др. присъствени и дистанционни / онлайн форми на служителите на УО и други структури, подпомагащи изпълнението на ПО, с цел осигуряване и поддържане на високи нива на компетентност;
- Подпомагане капацитета на УО чрез осигуряване на допълнителна експертиза в сферата на информационните технологии, държавни помощи, юридически услуги, ефективно организиране на работните процеси, опростяване на правилата и минимизиране на административната тежест, услуги, подпомагащи дейностите по изпълнение на ПО, и др.;

- Набиране, обобщаване и анализ на информация и статистически данни, подготовка на доклади и документи, провеждане на изследвания и осъществяване на други дейности, насочени към подкрепа на изпълнението на функциите на УО;
- Осигуряване на материалната база, техническото оборудване, информационните системи и софтуерните програми, необходими за управлението на ПО;
- Подкрепа за дейностите за управление и изпълнение на ПО, включително наблюдението, контрола, както и оценка на риска, мерки за борба с измамите, нередностите, мерки за превенция на корупцията;
- Подкрепа на процесите на оценка и подбор на проекти (организиране на оценителни комисии, наемане на външни експерти и др.);
- Осигуряване на външна експертиза, вкл. и подготовка на експертни доклади, анализи, проучвания, изследвания и оценки на ниво програма и операция, свързани с управлението на ПО;
- Логистично и техническо обезпечаване на дейността на УО на ПО;
- Дейности, свързани с приключване на програмен период 2014 – 2020 г., както и с подготовката програма за следващия програмен период 2028 – 2034 г.;
- Други дейности, свързани с обезпечаване на изпълнението на ПО.

Чрез тези мерки се очаква постигане на ефективно и ефикасно управление на ПО в съответствие с принципа за разумно финансово управление, както и с европейското и националното законодателство. Успешното изпълнение на ПО е в пряка зависимост от квалификацията и мотивацията на служителите на УО, затова една от ключовите цели на Техническата помощ е да подкрепи надграждането на експертния капацитет на УО.

2. Подкрепа за подобряване административния капацитет на бенефициентите и потенциалните бенефициенти, в т.ч.:

- Организация на и осигуряване на участие в обучения, информационни дни, кръгли маси, практически семинари, работни срещи и други форми за повишаване информираността, знанията и уменията на бенефициентите (по ПО и по други програми на ЕС като Хоризонт Европа и Еразъм+) и техните партньори, както и на потенциалните бенефициенти;
- Стратегическа подкрепа за повишаване капацитета на ключови бенефициенти и партньори по системни операции, като например подкрепа за организиране и участие в обучения за разработване, управление и осигуряване на устойчивост на проекти по ПО, за споделяне на опит с други държави членки на ЕС и др.: МОН, в т.ч. Регионални управления по образование и второстепенните му разпоредители с бюджет, висши училища;

Със средствата от техническата помощ ще се финансират дейности, които целят повишаване на капацитета на бенефициентите и потенциалните бенефициенти за участие в ПО, както с оглед подготовката на качествени проектни предложения, така и за успешното им изпълнение и отчитане. Инвестициите ще подкрепят капацитета на

ключови бенефициенти по програмата и техните партньори с оглед подготовката и успешното реализиране на предвидените стратегически операции по ПО.

3. Обезпечаване функционирането на Комитета за наблюдение по ПО, в т. ч.

- Логистично и техническо обезпечаване на дейността на УО на ПО за организиране и провеждане на заседанията на Комитета за наблюдение на ПО;
- Обучения за Комитета за наблюдение на ПО.

4. Подкрепа на публичността на програмата, в т.ч.:

- Изпълнение на мерките, заложи в Комуникационния план на ПО и изпълнение на изискванията за прозрачност на изпълнението на фондовете и комуникация на програмите, заложи в POP;
- Организиране на публични събития; изработка и разпространение на рекламни-информационни материали; работа със средствата за масово осведомяване; разработване и разпространение на аудио-визуални формати; външна реклама; комуникация чрез социалните мрежи; комуникация със заинтересованите страни; разработване и провеждане на комуникационни кампании, придобиване на лицензионни и авторски права, провеждане на социологически проучвания и др.;
- Други дейности, свързани с изпълнение на мерките за прозрачност и комуникация.

Ще се осъществяват дейности за повишаване информационната осведоменост на целевите групи и бенефициентите по отношение на инвестициите от ПО, както и за повишаване на възможностите за разпространение на постигнатите резултати и добрите практики.

Чрез тези мерки ще бъде осигурено популяризирането на ПО, прозрачност при изпълнението ѝ, както и широка информираност за приноса на ЕСФ+; ще бъде насърчено кандидатстването за финансиране по програмата.

Основни целеви групи — член 22, параграф 3, буква д), подточка iii) от POP:

Текстово поле [1 000]

Служители на УО, изпълняващи функции по планирането, управлението, изпълнението, наблюдението, оценката, осигуряването на информация и публичност и контрол на ПО;

Други структури, подпомагащи изпълнението на ПО, с цел осигуряване и поддържане на високи нива на компетентност;

Бенефициентите по ПО и техните партньори, както и на потенциалните бенефициенти;

Ключови бенефициенти и партньори по системни операции по ПО: МОН, в т.ч. Регионални управления по образование и второстепенните му разпоредители с бюджет, висши училища.

2.2.1.2. Показатели

Показатели за крайния продукт със съответните междинни цели и целеви стойности

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква д), подточка ii) от POP

Таблица 1: Показатели за крайните продукти

Приоритет	Фонд	Категория регион и	Идентификационен код [5]	Показател [255]	Мерна единица	Етапна цел (2024 г.)	Целева стойност (2029 г.)
Техническа помощ	ЕС Ф+	Преход		Служители на УО, преминали обучение	брой		109
Техническа помощ	ЕС Ф+	Преход		Извършени оценки на програмата, анализи и проучвания	брой		15
Техническа помощ	ЕС Ф+	Преход		Проведени информационни събития	брой		80
Техническа помощ	ЕС Ф+	Преход		Обучени бенефициенти и на потенциални бенефициенти	брой		280
Техническа помощ	ЕС Ф+	Преход		Брой служители на УО, чиито възнаграждения са финансиран и от Техническа помощ	Еквивалент на пълно работно време		109

2.2.1.3. Примерна разбивка на програмираните средства (ЕС) в зависимост от вида интервенция

Член 22, параграф 3, буква д), подточка iv) от РОР

Таблица 1: Измерение 1 — Област на интервенция

Таблица 1: Измерение 1 – Област на интервенция				
Приоритет №	Фонд	Категория региони	Код	Сума (EUR)
4	ЕСФ+	Преход	140 Информация и комуникация	1 134 000
4	ЕСФ+	По-слабо развити	140 Информация и комуникация	3 066 000
4	ЕСФ+	Преход	141 Подготовка, изпълнение, мониторинг и контрол	6 809 940
4	ЕСФ+	По-слабо развити	141 Подготовка, изпълнение, мониторинг и контрол	18 412 060
4	ЕСФ+	Преход	142 Оценка и проучвания, събиране на данни	1 134 000
4	ЕСФ+	По-слабо развити	142 Оценка и проучвания, събиране на данни	3 066 000
4	ЕСФ+	Преход	143 Укрепване на капацитета на органите на държавите членки, бенефициерите и съответните партньори	1 240 110
4	ЕСФ+	По-слабо развити	143 Укрепване на капацитета на органите на държавите членки, бенефициерите	3 352 890

			и съответните партньори	
--	--	--	-------------------------	--

Таблица 2: Измерение 6 — Вторични тематични области по ЕСФ+

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Код	Сума (EUR)

Таблица 3: Измерение „Равенство на половете“ на ЕСФ+*/ЕФРР/КФ/ФСП

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Код	Сума (EUR)

* По принцип 40 % за ЕСФ + допринасят за проследяването на равенството между половете. 100 % се прилагат, когато държавата членка избере да използва член 6 от Регламента за ЕСФ +, както и специфични за програмата действия в областта на равенството между половете.

3. ФИНАНСОВ ПЛАН

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква ж), подточки i)- iii); Член 112, параграфи 1—3, член 14; Член 26 от POP

3.1. Прехвърляния и принос¹³

Позоваване: Член 14; Член 26 и член 27 от РОР

Изменение на програмата, свързано с:	☐ принос към InvestEU
	☐ прехвърляния към инструменти при пряко или непряко управление
	☐ прехвърляния между ЕФРР, ЕСФ +, Кохезионния фонд или друг фонд или фондове

Таблица 1: Принос към InvestEU (разбивка по години) - **Н/П**

Таблица 2: Принос към InvestEU (резюме) - **Н/П**

Таблица 3: Прехвърляния към инструменти при пряко или непряко управление - **Н/П**

Таблица 4: Прехвърляния към инструменти при пряко или непряко управление (резюме) - **Н/П**

Таблица 5: Прехвърляния между ЕФРР, ЕСФ +, Кохезионния фонд или друг фонд или фондове (разбивка по години) – **Н/П**

Таблица 6: Прехвърляния между ЕФРР, ЕСФ +, Кохезионния фонд или друг фонд или фондове (резюме) – **Н/П**

3.2. Фонд за справедлив преход: разпределение в програмата и прехвърляния – Н/П

3.3. Прехвърляния между категории региони в резултат на междинния преглед

Таблица 1: Прехвърляния между категории региони в резултат на междинния преглед в рамките на програмата (разбивка по години)

Прехвърляне от	Прехвърляне към	Разбивка по години			
		2025 г.	2026 г.	2027 г.	Общо
Категория региони	Категория региони				
По-силно развити региони	По-силно развити региони/ Региони в преход/ По-слабо развити региони				
Региони в преход					
По-слабо развити региони					

¹³ Приложимо само за изменения на програми в съответствие с членове 14 и 26 от РОР, с изключение на допълнителните прехвърляния към ФСП в съответствие с член 27. Прехвърлянията не засягат годишното разпределение на финансовите кредити на равнището на МФР за дадена държава членка..

Таблица 2: Прехвърляния към други програми между категории региони в резултат на междинния преглед (разбивка по години)

Прехвърляне от	Прехвърляне към	Разбивка по години			
Категория региони	Категория региони	2025 г.	2026 г.	2027 г.	Общо
По-силно развити региони	По-силно развити региони/ Региони в преход/ По-слабо развити региони				
Региони в преход					
По-слабо развити региони					

3.4. Обратни прехвърляния¹⁴

- Н/П

¹⁴ Приложимо само за изменения на програми за ресурси, прехвърлени обратно от други инструменти на ЕС, включително елементи на ФУМИ, ФВС и ИУГВ, при пряко или непряко управление, или от InvestEU.

3.5. Финансови бюджетни кредити по години

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква ж, подточка i) от РОР и членове 3, 4 и 7 от Регламента за ФСП

По-долу е попълнена новата форма на таблица 10, която вече е таблица 1.....

Таблица 1: Финансови бюджетни кредити по години

Фонд	Категория я региони	2021 г.	2022 г.	2023 г.	2024 г.	2025 г.	2026 г.		2026 г. само за ЕФМД РА	2027 г.		2027 г. само за ЕФМД РА	Общ о
							Финансо ви бюджетн и кредити без сумата за гъвкавос т	Сума за гъвкаво ст		Финансо ви бюджетн и кредити без сумата за гъвкавос т	Сума за гъвкаво ст		
							ЕФРР*	По-силно развити региони					
	Региони в преход												
	По-слабо развити региони												
	Най- отдалече ни региони и северни слабо населени региони												

Таблица 1: Финансови бюджетни кредити по години

Фонд	Категория я региони	2021 г.	2022 г	2023 г	2024 г	2025 г	2026 г.		2026 г. само за ЕФМД РА	2027 г.		2027 г. само за ЕФМД РА	Общ о
							Финансо ви бюджетн и кредити без сумата за гъвкавос т	Сума за гъвкаво ст		Финансо ви бюджетн и кредити без сумата за гъвкавос т	Сума за гъвкаво ст		
							Общо						

Таблица 1: Финансови бюджетни кредити по години

Фонд	Категория региони	2021 г.	2022 г.	2023 г.	2024 г.	2025 г.	2026 г.		2026 г. само за ЕФМД РА	2027 г.		2027 г. само за ЕФМД РА	Общо
							Финансови бюджетни кредити без сумата за гъвкавост	Сума за гъвкавост		Финансови бюджетни кредити без сумата за гъвкавост	Сума за гъвкавост		
ЕСФ+*	По-силно развити региони												
	Региони в преход	-	11 898 299	23 796 599	35 694 898	47 593 197	23 796 599	23 796 599		35 694 898	35 694 898		
	По-слабо развити региони	-	27 441 451	54 882 901	82 324 352	109 765 803	54 882 901	54 882 901		82 324 352	82 324 352		
	Най-отдалечени региони и северни												

Таблица 1: Финансови бюджетни кредити по години

Фонд	Категория я региони	2021 г.	2022 г	2023 г	2024 г	2025 г	2026 г.		2026 г. само за ЕФМД РА	2027 г.		2027 г. само за ЕФМД РА	Общ о
							Финансо ви бюджетн и кредити без сумата за гъвкавос т	Сума за гъвкаво ст		Финансо ви бюджетн и кредити без сумата за гъвкавос т	Сума за гъвкаво ст		
								слабо населени региони					
Общо			39 339 7 50	78 679 5 00	118 019 250	157 359 000	78 679 500	78 679 500		118 019 250	118 019 250		

Таблица 1: Финансови бюджетни кредити по години

Фонд	Категория я региони	2021 г.	2022 г.	2023 г.	2024 г.	2025 г.	2026 г.		2026 г. само за ЕФМД РА	2027 г.		2027 г. само за ЕФМД РА	Общ о
							Финансо ви бюджетн и кредити без сумата за гъвкавос т	Сума за гъвкаво ст		Финансо ви бюджетн и кредити без сумата за гъвкавос т	Сума за гъвкаво ст		
							ФСП*	Член 3 Ресурси от ФСП					
	Член 4 Ресурси от ФСП												
	Член 7 Ресурси по ФСП (свърза ни с член 3 — ресурси по ФСП)												

Таблица 1: Финансови бюджетни кредити по години

Фонд		Категория я региони	2021 г.	2022 г.	2023 г.	2024 г.	2025 г.	2026 г.		2026 г. само за ЕФМД РА	2027 г.		2027 г. само за ЕФМД РА	Общ о
								Финансо ви бюджетн и кредити без сумата за гъвкавос т	Сума за гъвкаво ст		Финансо ви бюджетн и кредити без сумата за гъвкавос т	Сума за гъвкаво ст		
								Член 7 Ресурси по ФСП (свърза ни с член 4 — ресурси по ФСП)						
Общо														
Кохезион ен фонд		Не е приложи мо												

Таблица 1: Финансови бюджетни кредити по години

Фонд	Категория я региони	2021 г.	2022 г	2023 г	2024 г	2025 г	2026 г.		2026 г. само за ЕФМД РА	2027 г.		2027 г. само за ЕФМД РА	Общ о
							Финансо ви бюджетн и кредити без сумата за гъвкавос т	Сума за гъвкаво ст		Финансо ви бюджетн и кредити без сумата за гъвкавос т	Сума за гъвкаво ст		
							ЕФМДР А	Не е приложи мо					
Общо													

* Суми след допълнителното прехвърляне към ФСП.

3.6. Общо бюджетни кредити по фонд и национално съфинансиране

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква ж), подточка ii), член 22, параграф 6 и член 36 от POP

За програми по цел „Инвестиции за растеж и работни места“, при които е бил направен избор за техническа помощ в съответствие с член 36, параграф 4 от POP в споразумението за партньорство.

Таблица 1: Общо бюджетни кредити по фонд и национално съфинансиране

Цел на политиката/Специфична цел на ФСП Не или ТП	Приоритет	Основа за изчисляване на подкрепата от ЕС (общо допустими разходи или публичен принос)	Фонд	Категория региони*	Принос на Съюза а)=ж)+з)	Разбивка на приноса на Съюза		Национален принос б) = в) + г)	Ориентировъчно разпределение на националния принос		Общо д) = а) + б)	Процент на съфинансиране е)=а)/д)**
						Принос на Съюза без сумата за гъвкавост т ж)	Сума за гъвкавост з)		публично в)	частно г)		
	Приоритет 1	публично/общо	ЕФРР	По-силно развити региони								
Региони в преход												
По-слабо развити региони												

				Най-отдалечен и северни слабо населени региони								
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

	Приоритет 1		ЕСФ+	По-силно развити региони								
				Региони в преход	55 178 710	41 384 033	13 794 678	23 648 019	23 648 019		78 826 729	70%
				По-слабо развити региони	174 519 090	130 889 318	43 629 773	30 797 486	30 797 486		205 316 576	85%
				Най-отдалечен и северни слабо населени региони								

	Приоритет 2		ЕСФ+	По-силно развити региони								
				Региони в преход	51 157 400	38 368 050	12 789 350	21 924 600	21 924 600		73 082 000	70%
				По-слабо развити региони	153 472 200	115 104 150	38 368 050	27 083 329	27 083 329		180 555 529	85%
				Най-отдалечен и северни слабо населени региони								

	Приоритет 3		ЕСФ+	По-силно развити региони								
				Региони в преход	103 732 927	77 799 695	25 933 232	44 456 969	44 456 969		148 189 895	70%
				По-слабо развити региони	210 519 673	157 889 755	52 629 918	37 150 531	37 150 531		247 670 204	85%
				Най-отдалечен и региони и северни слабо населени региони								
ТП	Приоритет 4 ТП съгласно член 36, параграф 4		ЕСФ+	По-силно развити региони								
				Региони в преход	10 318 050	7 738 538	2 579 513	4 422 021	4 422 021		14 740 071	70%
				По-слабо развити региони	27 896 950	20 922 713	6 974 238	4 922 991	4 922 991		32 819 941	85%
				Най-отдалечен и региони и северни слабо населени региони								

ТП	Приоритет 4 ТП съгласно член 37		ЕСФ+									
			Общо ЕФРР	По-силно развити региони								
				Региони в преход								
				По-слабо развити региони								
				Най-отдалечен и региони и северни слабо населени региони								
			Общо ЕСФ+	По-силно развити региони								
				Региони в преход	220 387 087	165 290 315	55 096 772	94 451 609	94 451 609		314 838 695	70%
				По-слабо развити региони	566 407 913	424 805 935	141 601 978	99 954 338	99 954 338		666 362 251	85%
				Най-отдалечен и региони и северни слабо								

			населени региони									
--	--	--	---------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--

		ФСП** *	Член 3 Ресурс и									
			Член 4 Ресурс и									
		Общо КФ										
		Всичко общо		786 795 000	590 096 250	196 698 750	194 405 946	194 405 946		981 200 946		

* За ЕФРР: по-слабо развитите региони, регионите в преход, по-силно развитите региони и, когато е приложимо, специално разпределени средства за най-отдалечените и северните слабо населени региони. За ЕСФ+: по-слабо развитите региони, регионите в преход, по-силно развитите региони и, когато е приложимо, допълнително разпределени средства за най-отдалечените региони. За КФ: не е приложимо. Що се отнася до техническата помощ, прилагането на категориите региони зависи от избора на фонд.

** Посочете общия размер на средствата по ФСП, включително допълнителното подпомагане, прехвърлено от ЕФРР и ЕСФ +. Таблицата не включва сумите в съответствие с член 7 от ФСП. В случай на техническа помощ, финансирана от ФСП, средствата по ФСП следва да бъдат разделени на средства, свързани с член 3 и член 4 от Регламента за ФСП. По отношение на член 4 от Регламента за ФСП няма сума за гъвкавост.

4. Благоприятстващи условия

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква и)

Таблица 1: Благоприятстващи условия							
Благоприятстващи условия	Фонд	Специфична цел (не е приложимо за ЕФМДР)	Изпълнение на благоприятстващите условия	Критерии	Изпълнение на критериите	Позоваване на съответната документация	Обосновка
Тематично условие Стратегическа рамка на политиката за образование и обучение на всички нива	ЕСФ+	ЕСФ+ iv) подобряване на качеството, ефективността и съответствието на системите за образование и обучение с нуждите на пазара на труда в подкрепа на придобиването на ключови умения, включително цифрови умения; v) насърчаване на равния достъп до и завършването на качествено и	Частично изпълнено.	Налице е национална или регионална стратегическа рамка на политиката за образование и обучение, която включва: Критерий 1 Системи, базирани на доказателства за предвиждане и прогнозиране на уменията Критерий 1a Механизми за проследяване на дипломиралите се и	Частично изпълнено.	[500]	[1 000] По споразумение между МОН и SEDEFOP (European Centre for the Development of Vocational Training) се разработва национален преглед на тема: „Управление на системата за прогнозиране на уменията и на съответствието им с изискванията на пазара на труда. Ще бъде представена Пътна карта за прогнозиране на уменията и тя ще бъде интегрирана в Стратегическата рамка за образованието и обучението. За периода април 2018-март 2021 г. МОН изпълнява проект на КА3 на Е+ за пилотиране на механизъм за проследяване на завършващите ПОО – в три области. Резултатите могат да залегнат в бъдещ механизъм за проследяване на

	<p>приобщаващо образование и обучение, по-специално за групите в неравностойно положение, от образованието и грижите в ранна детска възраст през общото и професионалното образование и обучение до висшето образование, както и образованието и ученето в зряла възраст, включително улесняване на мобилността с учебна цел за всички;</p> <p>vi)</p> <p>насърчаване на ученето през целия живот, по-специално гъвкавите възможности за повишаване на квалификацията и за преквалификация за</p>		<p>услуги за качествени и ефективни насоки за учащи от всички възрасти</p>			<p>дипломираните в ПОО. Изготвени са Анализи на връзката на ПОО с пазара на труда в три региона. Възложено е изработването на методология за проследяване на завършващите ПОО на външен изпълнител.</p> <p>В областта на висшето образование основният разработен инструмент в България, стъпващ на интегрирани данни и съдържащ данни за проследяване на дипломираните лица е Рейтинговата система във висшето образование.</p>
			<p>Критерий 2</p> <p>Мерки за осигуряване на равен достъп до, участие и завършване на качествено, достъпно, съответно, несегрегирано и приобщаващо образование и обучение, както и придобиване на ключови компетенции на всички нива, включително висше образование</p>	<p>Да</p>	<p>Закон за предучилищното и училищното образование</p> <p>https://www.mon.bg/bg/57</p> <p>ПМС № 100 от 08.06.2018 г. за създаване и функциониране на</p>	<p>Законът за предучилищното и училищното образование извежда на преден план принципа за превенцията на обучителните затруднения и ранното оценяване на риска от тях.</p> <p>През 2018 г. бяха направени промени в ЗПУО (ДВ, бр. 99 от 2017 г.) по отношение на механизма за финансиране на образователните институции. Въведени са допълнителни критерии, с които се постигна намаляване на различията във финансирането и допълнително финансиране (за работа с деца и ученици от уязвими групи и др.) с оглед осигуряване на равен достъп до образование. През месецсептември 2020 г. е одобрен от МС проект на ЗИД на ЗПУО. С него се</p>

		<p>всички, като се вземат предвид цифровите умения, по-доброто предвиждане на промените и изискванията за нови умения, улесняването на преходите в професионалното развитие и насърчаването на професионалната мобилност;</p>			<p>Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст</p> <p>(http://back2school.moe.bg/index.php)</p> <p>Наредба за приобщаване</p>	<p>регламентира задължителното предучилищно образование от 4 - годишна възраст и подпомагане от държавата заплащането на такси за ползване на детски градини, дължими от родителите. (http://www.strategy.bg/PublicConsultations/View.aspx?lang=bg-BG&Id=4993)</p> <p>Разширени са мерките по Механизма, като са включени и дейности, свързани с предотвратяване на отпадането. От 2017 г. екипите за обхват са върнали обратно в училище и в детска градина или са записали за първи път 51 460 деца и ученици. Делът на необхванатите ученици на възраст от 5 до 16 години през 2019/2020 учебна година намалява почти два пъти в сравнение с предходната 2018/2019 година (от 8,47% на 4,73%). Създадената е възможност за споделяне на добри практики при прилагането на Механизма от различни включени в процеса институции.</p> <p>В ЗПУО е въведен компетентностния подход за овладяване на ключови компетентности и практическа ориентация в обучението и връзката му с пазара на труда.</p> <p>Приемът на ученици се реструктурира като постепенно се увеличава в професионалното образование и в</p>
--	--	---	--	--	---	--

					<p>образовани е</p> <p>file:///C:/Users/m.ninov/Downloads/nrdb_priobshavashto_izm271219.pdf</p>	<p>професионалните направления и профилите, свързани с математиката, техниката, природните науки и информационните технологии.</p> <p>Стратегическа рамка за развитие на образованието и обучението в Република България 2021-2030 г. (проект): Приоритетна област 1 „Ефективно включване и трайно приобщаване“; Приоритетна област 2 „Мотивация за учене и пълноценно участие“; Приоритетна област 3 „Знания, умения, ценности, таланти и потенциал“; Приоритетна област 8 „Образователни иновации“.</p> <p>Стратегия за развитие на висшето образование в Република България 2020-2030 (проект):</p> <p>Цел 1. Разработване на устойчив механизъм за осъвременяване на съществуващите и създаване на нови учебни планове и програми; Цел 2. Въвеждане на съвременни, гъвкави и ефективни форми на обучение; Цел 3. Повишаване на качеството на образованието във ВУ; Цел 5. Стимулиране участието на младите преподаватели; Цел 7. Изграждане на ефективна връзка образование-наука-бизнес;</p>
--	--	--	--	--	--	---

			<p>Критерий 3</p> <p>Механизъм за координация, обхващащ всички нива на образование и обучение, включително висше образование, и ясно разпределение на отговорностите между съответните национални и / или регионални органи</p> <p>Критерий 4</p> <p>Механизми за наблюдение, оценка и преглед на рамката на стратегическата политика</p>	<p>Частично изпълнен и.</p>	<p>Един от основните компоненти заложи в споразумението по критерий 1 (споразумение между МОН и SEDEFOP) е определянето на система от показатели за измерване на резултатите и постиженията на образователната политика и разработване на методология за мониторинг на образователната политика и за управление на информацията свързана с тези цели. Методологията ще включва и методика за изчисление на индикатори и регулярност на разработване на индикатори. В тази връзка с акт на МС ще бъде приет Междунституционален механизъм за наблюдение на прилагането и разработването на оценка на въздействието на образователните политики. Проектът на посочения Планирано е механизмът да бъде изготвен до м. септември 2020 година и да бъде предложен за обществено обсъждане.</p> <p>Стратегическа рамка за развитие на образованието и обучението в Република България 2021-2030 г. (проект):</p> <p>Приоритетна област 10 „Управление и свързаност“</p> <p>Стратегия за развитие на висшето образование в Република България 2020-2030 (проект):</p>
--	--	--	---	-----------------------------	--

							Цел 8. Повишаване на ролята на ВУ като активен фактор за регионално развитие; Цел 9. Подобряване на управлението на ВУ и на системата за оценяване и акредитация; Цел 10. Подобряване на структурата и ефикасността на висшето образование.
			Критерий 5 Мерки, насочени към нискоквалифицирани работници и нискоквалифицирани възрастни лица и тези с неравнопоставено социално-икономическо положение и пътища за повишаване на уменията	Частично изпълнен.			Изготвен е първия проект на Националния консултативен документ с механизми и мерки за подобряване на уменията на възрастните в изпълнение на Препоръката на Съвета от 19.12.2016 г. Документа е достъпен на адрес: http://lll.mon.bg/uploaded_files/Proekt1_konsultativen_dokument.pdf Стратегическа рамка за развитие на образованието и обучението в Република България 2021-2030 г. (проект): Приоритетна област 5 „Превръщане на ученето през целия живот в реалност“
			Критерий 6 Мерки за подпомагане на учители, обучаващи и преподаватели по отношение на подходящи методи на обучение, оценка и	Да	Наредба № 4 за нормиране и заплащане на труда обн. ДВ, бр. 34 от 2017 г., ДВ,		Продължава изпълнението на политиката за устойчиво повишаване на доходите на педагогическите специалисти. През 2020 г. размерът на минималната основна работна заплата е увеличен с около 65 % спрямо началото на мандата на правителството (направени са съответните промени в Наредба № 4 за нормиране и заплащане на

				<p>утвърждаване на ключовите умения</p>	<p>бр. 7 от 24.01.2020 г.</p> <p>Наредба № 15 от 2019 г. за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти (обн., ДВ, бр. 61 от 2.08.2019 г.</p> <p>ПМС № 9, обр. ДВ, бр. 9/2020 г.).</p> <p>file:///C:/Users/m.ninov/Downloads/PMS9_20_izm-norm-</p>	<p>труда обн. ДВ, бр. 34 от 2017 г., ДВ, бр. 7 от 24.01.2020 г.).</p> <p>2.Приета е Наредба № 15 от 2019 г. за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти (обн., ДВ, бр. 61 от 2.08.2019 г.), с която се създават условия за повишаване на авторитета и социалния статус на педагогическите специалисти, изграждане на система за продължаваща квалификация, за професионално усъвършенстване и кариерно развитие.</p> <p>3. Политиките, свързани с учителите се подкрепят и с приети национални програми за развитие на образованието</p> <p>(http://pris.government.bg/prin/document_view.aspx?DocumentID=u1WkHlzh9oiPz2mXWkMFug==)</p> <p>и проекти, финансирани по ОП НОИР, като проект „Квалификация за професионалното развитие на педагогическите специалисти“</p> <p>4. Държавата насърчава интереса към тези професионални направления и специалности с определянето на повече свободни места, с по-добро финансиране и с отпускане на стипендии (ПМС № 9, обр. ДВ, бр. 9/2020 г.). Премества се</p>
--	--	--	--	---	--	---

						aktove_310_12020.pdf освобождането от такси на студентите от направление „Педагогика на обучението по ...“ като допълнителен стимул за засилване на интереса към тях. Стратегическа рамка за развитие на образованието и обучението в Република България 2021-2030 г. (проект): Приоритетна област 6 „Мотивирани и креативни учители“
			Критерий 7 Мерки за насърчаване на мобилността на учащи и персонал и транснационалното сътрудничество между доставчиците на образование и обучение, включително чрез признаване на резултатите от обучението и квалификациите	Частично изпълнен.		През 2018 и 2019 г. са проведени общо 38 информационни събития за изясняване на възможностите за кандидатстване по програма „Еразъм +“ и програмата „Европейски корпус за солидарност“, администрирана от Центъра за развитие на човешките ресурси като част от работната програма за годината и на поканата на организации / институции в областта на образованието и обучението. Центърът непрекъснато актуализира плановете си за провеждане на информационни събития въз основа на получената обратна връзка и активността, наблюдавана при съответните покани за кандидатстване за различните дейности, които администрира. Информационните събития са достъпни на адрес:

							http://hrdc.bg/%D1%81%D1%8A%D0%B1%D0%B8%D1%82%D0%B8%D1%8F/ Стратегическа рамка за развитие на образованието и обучението в Република България 2021-2030 г. (проект): Приоритетна област 4 „Реализация в професиите на настоящето и бъдещето“; Приоритетна област 8 „Образователни иновации“. Стратегия за развитие на висшето образование в Република България 2020-2030 (проект): Цел 4. Интернационализация на висшето образование и включване в международни образователни и научни мрежи
Тематично условие Национална стратегия за интегриране на ромите	ЕС Ф+	viii Насърчаване на социално-икономическата интеграция на граждани на трети държави и на маргинализирани общности, като например ромите		Мерки за ускоряване на интегрирането на ромите, предотвратяване и премахване на сегрегацията, като се отчита равенството между половете и положението на младите роми и се определят базови показатели и	Не		Актуализиране и приемане на Националната стратегия за интеграция на ромите след 2020 г., включително План за действие за изпълнение на стратегията Като първа стъпка от разработването на новата стратегия ще бъде направен анализ на периода 2012-2020 г. Той ще помогне да се очертаят най-добрите практики и научени уроци и ще послужи като основа за разработването на Национална стратегия за Интеграция на ромите след 2020 г. Първият елемент от анализите от периода 2012-2020 г. вече е подготвен от екип на Българската

				измерими етапни цели и целеви стойности			академия на науките. Проведени са срещи с екипа на анализаторите и са посочени следващите стъпки. Беше обсъдено организирането на местни срещи с участието на региони на страната. Вече започнаха дискусии със съответните заинтересовани страни, включително политически служители, за новите елементи и конкретната структура на новата рамка на стратегическата политика за национално приобщаване на ромите.
				Механизми за мониторинг, оценка и преглед на мерките за интеграция на ромите	Частично изпълнен		Осигурен мониторинг и преглед на изпълнението на Националната стратегия за интеграция на ромите чрез специални функции на системата за мониторинг, оценка и контрол Разработена е Система за мониторинг и контрол на изпълнението на Националната стратегия на Република България за интеграция на ромите 2012-2020 г. Съответните функционалности на Системата са разработени и се използват изцяло. Данните за изпълнението на плана за действие на Стратегията за 2018 г. вече са събрани. Информацията, необходима за новия доклад за административен мониторинг за изпълнението на Националната стратегия за ромите, е

							представена и се обобщава в системата за мониторинг.
				Механизми за включване на интегрирането на ромите на регионално и местно равнище	Частично изпълнен		Актуализиране на регионалните стратегии и общинските планове за действие в съответствие с целите и приоритетите на стратегията. Актуализацията на регионалните стратегии и общинските планове за действие ще бъде направена в рамките на партньорствата, разработени в рамките на проекта по критерий 4.
				Механизми, с които се гарантира, че разработването, изпълнението, мониторинга и прегледа се провеждат в тясно сътрудничество с ромското гражданско общество и всички останали заинтересовани страни, включително на регионално и местно равнище	Не		Разработване на консултативния и координационен процес на национално ниво чрез Националния съвет за сътрудничество по етнически и интеграционни въпроси и на местно ниво чрез регионалните и общински съвети за сътрудничество по етнически и интеграционни въпроси и извършване на мониторинг на местно и регионално ниво. Подписано е Споразумение за безвъзмездна финансова помощ между Националния съвет и Европейската комисия (ГД „Правосъдие“) за изпълнението на проект Т.Е.А.М (Together wE Acieve More). Изпълнението на проекта стартира на 1

								ноември 2019 г. Целта му е да подпомогне активното партньорство между заинтересованите страни в изпълнението и мониторинга на Националната стратегия за интеграция на ромите чрез поддържане и развитие на Националната ромска платформа като процес на диалог, обмен на много заинтересовани страни, участие и сътрудничество на всички нива.
--	--	--	--	--	--	--	--	--

5. Програмни органи

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква к;) Член 71, член 84 от POP

Таблица 1: Програмни органи			
Програмни органи	Наименование на институцията [500]	Име на лицето за контакт [200]	Електронна поща [200]
Управляващ орган	Изпълнителна агенция „Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“	Кирил Гератлиев	k.geratliev@mon.bg
Одитен орган	Изпълнителна агенция „Одит на средствата от Европейския съюз“	Людмила Рангелова	l.rangelova@minfin.bg
Орган, който получава плащания от Комисията	Дирекция „Национален фонд“ на Министерството на финансите	Мануела Милошева	m.milosheva@minfin.bg
Когато е приложимо, орган или органи, които получават плащания от Комисията в случай на техническа помощ съгласно член 36, параграф 5			
Счетовонда функция, в случай че тази функция е възложена на орган, различен от управляващ орган			

6. Партньорство

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква з) от POP

Текстово поле [10 000]

С Решение № 196 от 11 април 2019 г. на МС за одобряване на Анализ на социално-икономическото развитие на България 2007-2017 г. за определяне на националните приоритети за периода 2021-2027 г., на Списък с целите на политиките, които да бъдат подкрепени през програмен период 2021-2027 г., и на Списък с програми и водещи

ведомства за разработването им се одобри индикативен Списък с програми и водещи ведомства за разработването на всяка програма за програмен период 2021-2027 г. В Решението, Министерство на образованието и науката е определено за водещо ведомство по отношение на „Оперативна програма за наука и образование“. С Решение № 495 на Министерски съвет от 21 юли 2020 г. за изменение и допълнение на Решение № 196 на Министерския съвет от 11 април 2019 г. наименованието на „Оперативна програма за наука и образование“ се замени с „Програма за образование“.

В Постановление № 142 на МС от 7.06.2019 г. за разработване на стратегическите и програмните документи на Република България за управление на средствата от фондовете на Европейския съюз за програмния период 2021 – 2027 г. (ПМС № 142/2019 г.) е посочено, че се създават тематични работни групи за разработване на програмите, финансирани от фондовете за програмния период 2021 – 2027 г., като в документа са посочени условията за съставяне на тематични работни групи, задачите и основни процедури за работните групи.

Със Заповед № РД09-1942 от 01.08.2019 г. изм. със Заповед № РД09-1654 от 31.07.2020 г. **Министърът на образованието и науката** възложи на Изпълнителна агенция „Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ (ИА ОПНОИР) да организира дейностите по разработването на „Програма за образование“ за програмен период 2021-2027 г., както и дейностите по сформирание на Тематичната работна група (ТРГ) за нейното разработване.

Съгласно разпоредбите на ПМС № 142/2019 г. и в изпълнение на горепосочената заповед на министъра на образованието и науката, ИА ОПНОИР сформира ТРГ за разработване на Програмата за програмен период 2021-2027 г. Като Управляващ орган на Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014-2020 ИА ОПНОИР използва своя опит, натрупа в предходния програмен период по отношение на включването на възможно най-широк кръг ведомства, организации и различни заинтересовани страни в процеса на подготовка на Програмата.

По отношение на включване в състава на юридически лица с нестопанска цел за общественополезна дейност, чиито представители да участват в състава на ТРГ бе приложена процедурата за избор на юридически лица с нестопанска цел за общественополезна дейност разписана в ПМС № 142/2019 г.

На 02.08.2019 г. ИА ОПНОИР стартира процедура за избор на юридически лица с нестопанска цел за общественополезна дейност, чиито представители да участват в състава на ТРГ. Поканата бе публикувана на сайтовете на Министерство на образованието и науката (www.mon.bg), ИА ОПНОИР (<https://opnoir.bg>) и Единния информационен портал на ЕСИФ (www.eufunds.bg). В поканата бяха посочени критериите, на които трябва да отговарят кандидатстващите организации, както и сроковете за кандидатстване и необходимия пакет от документи за кандидатстване.

Поканените групите юридически лица с нестопанска цел за общественополезна дейност, чиито представители да участват в състава на ТРГ бяха:

- Организации, работещи в сферата на равенството между мъжете и жените, недискриминацията и равните възможности;
- Организации, работещи в сферата на социалното включване и интегрирането на маргинализираните групи;

- Организации, работещи в сферата на образованието, науката и културата;
- Организации, работещи в сферата на политиките за младежта;
- Екологични организации;
- Организации на местните инициативни групи и местните инициативни рибарски групи за изпълнение на Подхода „Водено от общностите местно развитие“.

По време на процедурата не бяха избрани представители за две от групите, поради което бе проведена втора процедура съгласно изискванията на т. 11 от Приложение № 2 към чл. 9, ал. 4 от ПМС № 142/2019 г. по отношение на групите ЮЛНЦ за ОПД, по които не са получени заявления за участие в избора или всички лица, подали заявление за участие в избора, не отговарят на изискванията за конкретната група. (за група организации, работещи в сферата на равенството между мъжете и жените, недискриминацията и равните възможности и за група организации на местните инициативни групи и местните инициативни рибарски групи за изпълнение на Подхода „Водено от общностите местно развитие“).

Поканата за втората процедура бе публикувана на 12.09.2019 г. на сайтовете на Министерство на образованието и науката (www.mon.bg), ИА ОПНОИР (<https://opnoir.bg>) и Единния информационен портал на ЕСИФ (www.eufunds.bg). В нея отново бяха посочени критериите, на които трябва да отговарят кандидатстващите организации, както и сроковете за кандидатстване и необходимия пакет от документи за кандидатстване.

При спазване на разпоредбите на ПМС № 142/2019 и след проведена първа процедура за избор на юридически лица с нестопанска цел за общественополезна дейност, чиито представители да участват в състава на ТРГ, поименния състав на работната група бе определен от министъра на образованието и науката със Заповед № РД09-2726 от 22.10.2019 г. След приключване на втората процедура за избор на юридически лица с нестопанска цел за общественополезна дейност и след заявен интерес за участие в ТРГ от страна на Държавната агенция „Безопасност на движението по пътищата“, заповедта бе изменена и допълнена със Заповед № РД 09-666 от 26.03.2020 г.

В състав на ТРГ за изготвяне на Програмата за програмния период 2021-2027 г., са включени представители на различни ведомства и организации:

- Министерство на образованието и науката
- Изпълнителна агенция „Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“
- Администрация на Министерския съвет
- Министерство на икономиката
- Министерство на околната среда и водите
- Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията
- Министерство на регионалното развитие и благоустройството
- Министерство на труда и социалната политика

- Агенция за социално подпомагане
- Министерство на вътрешните работи
- Министерство на външните работи
- Министерство на финансите
- Министерство на младежта и спорта
- Министерство на културата
- Министерство на земеделието, храните и горите
- Държавен фонд „Земеделие“
- Изпълнителна агенция „Одит на средствата от европейския съюз“
- Изпълнителна агенция „Сертификационен одит на средствата от европейските земеделски фондове“
- Държавна агенция за закрила на детето
- Агенция за хората с увреждания
- Държавна агенция „Електронно управление“
- Национален съвет за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси
- Национална агенция за професионално образование и обучение
- Национална агенция за оценяване и акредитация
- Център за оценяване в предучилищното и училищното образование
- Център за информационно осигуряване на образованието
- Център за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства
- Национален център за повишаване на квалификацията на педагогическите специалисти
- Национален център за информация и документация
- Център за развитие на човешките ресурси
- Национален статистически институт
- Комисия за защита от дискриминация
- Шестте регионални съвета за развитие на ниво NUTS 2
- Конфедерация на работодателите и индустриалците в България
- Българска търговско-промишлена палата
- Асоциация на индустриалния капитал в България
- Българска стопанска камара
- Съюз за стопанска инициатива
- Конфедерация на независимите синдикати в България

- Конфедерация на труда „Подкрепа“
- Национален съвет за интеграция на хората с увреждания
- Национално сдружение на общините в Република България
- Българска академия на науките
- Съвет на ректорите на висшите училища в Република България
- Селскостопанска академия
- Фонд на фондовете
- Група организации, работещи в сферата на социалното включване и интегрирането на маргинализираните групи
- Група организации, работещи в сферата на екологията
- Група организации, работещи в сферата на образованието, науката и културата
- Група организации, работещи в сферата на политиките за младежта
- Група организации, работещи в сферата на равенството между мъжете и жените, недискриминацията и равните възможности
- Група организации на местните инициативни групи и местните инициативни рибарски групи за изпълнение на подхода „водено от общностите местно развитие“
- Държавна агенция „Безопасност на движението по пътищата“

Съгласно приетите вътрешни правила за дейността на ТРГ за разработване на Програмата за програмен период 2021-2027 г., ТРГ има следните функции:

- отговаря за изготвянето на проекта на програмата за програмен период 2021-2027 г.;
- внася чрез Министъра на образованието и науката приоритетите на съответната програма за разглеждане от Съвета за координация при управлението на средствата от Европейския съюз;
- анализира приоритетите на Република България и секторните стратегии в областта на съответната програма и при необходимост изготвя мотивирано предложение до Съвета за координация при управлението на средствата от Европейския съюз за включване на допълнителни приоритети и мерки в програмата;
- осигурява съответствието на програмата с принципите на партньорство и многостепенно управление, както и с приложимото европейско и национално законодателство;
- следи за изпълнението на тематичните отключващи условия в съответните сектори и предоставя информация за напредъка в изпълнението им на работната група за разработване на Споразумението за партньорство за периода 2021-2027 г.;

- осъществява мониторинг на промените в европейското законодателство, като отразява необходимите промени и актуализира проекта на програмата;
- внася чрез министъра на образованието и науката проекта на програмата за разглеждане от Съвета за координация при управлението на средствата от Европейския съюз;
- изпълнява и други задачи, възложени ѝ със съответната заповед за създаването ѝ.

При изпълнение на функциите си работната група взаимодейства с тематичните работни групи за разработване на останалите програми и работната група за разработване на Споразумението за партньорство за програмен период 2021-2027 г., като регулярно обменя информация по напредъка в разработването на Споразумението за партньорство и програмите.

ТРГ отчита работата си пред министъра на образованието и науката и пред заместник министър-председателя по чл. 5, ал. 1, т. 2 от Устройствения правилник на Министерския съвет и на неговата администрация.

Министъра на образованието и науката е този, които носи отговорност за качествено и своевременно изготвяне на проекта на програмата.

ТРГ осъществява функциите си до официалното одобрение на програмата от Европейската комисия.

Координацията, административната и организационно-техническата работа, свързани с дейността на ТРГ се извършват от Секретариат на тематичната работна група. Функциите на Секретариат се изпълняват от дирекция „Програмиране, наблюдение и оценка“ на ИА ОПНОИР към министъра на образованието и науката.

Съгласно практиката от програмен период 2014-2020 г., след одобрение на Програмата УО ще сформира Комитет за наблюдение на програмата, чиято основна цел е преглед на всички въпроси, които засягат напредъка в изпълнението на програмата в постигането на нейните цели. Съставът на Комитета за наблюдение включва широко представителство на всички заинтересовани страни, включително представители на министерства и Управляващи органи, регионалните съвети за развитие, Националното сдружение на общините в България, Националния статистически институт, национално представителните организации - на работодателите, на работниците и служителите, на и за хората с увреждания, както и представители на академичната общност и юридически лица с нестопанска цел и ведомства, отговорни за политиките, по които се финансират мерки от програмата. В своята работа Комитетът за наблюдение на Програмата ще се ръководи от вътрешни правила за работа, включващи подробно описание на целите, задачите, състава, функциите, процедурите, мерките за координация и др. в пълно съответствие с разписаното в Общия Регламента за периода 2021 – 2027 г.

УО на програмата ще продължи във всяко свое действие да се води от принципите за партньорство, заложи в ДЕЛЕГИРАН РЕГЛАМЕНТ (ЕС) № 240/2014 НА КОМИСИЯТА от 7 януари 2014 година относно Европейски кодекс на поведение за партньорство в рамките на европейските структурни и инвестиционни фондове, който съгласно Общия Регламент ще продължи да се прилага и занапред.

7. Комуникация и видимост

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква й) от РОР

Текстово поле [4 500]

В рамката за комуникация и прозрачност по ПО за програмен период 2021-2027 г. са обхванати отговорностите на УО по отношение на разпознаваемостта на ПО, прозрачността и информираността на целевите аудитории относно изпълнението и постигнатите резултати.

Цели

- Популяризиране на ролята на Европейския съюз и информиране за дейностите, изпълнението, резултатите и добрите практики по програмата;
- Информирание на потенциалните бенефициенти за възможностите за финансиране от програмата;
- Информирание и подкрепа на бенефициентите при изпълнение на проекти по програмата.

Целеви аудитории

- Широка общественост – гражданите на национално и регионално ниво
- Бенефициенти на програмата
- Потенциални бенефициенти - допустими бенефициенти, отговарящи на условията за предоставяне на подкрепа по програмата
- Юридически лица с нестопанска цел
- Администрация, ангажирана с управлението на фондовете на ЕС в България
- Медиатори/ разпространители на информация

Комуникационни канали

Комуникационни канали и дейности при изпълнението дейностите за комуникация и прозрачност ще се избират според спецификата на посланието, характеристиките на целевата група или подгрупа.

С цел гарантиране ефективност на комуникацията при планиране и изпълнение на комуникационни кампании и дейности ще се използва интегриран комуникационен микс, както като дейности и форми, така и като канали. Основните комуникационни канали, които ще бъдат използвани, включват:

- Уеб сайт на програмата;
- Електронни медии;
- Печатни медии;
- Онлайн медии и социални мрежи и платформи за споделяне на файлове;
- Директна комуникация (събития, информационни дни, семинари, обучения и други).

Наблюдение и оценка

Ефективността на дейностите за комуникация и прозрачност по ПО ще бъде оценявана по стандартизирани критерии и индикатори, включващи:

- измерване на постигнати количествени параметри на физическо изпълнение/напредък;
- измерване на ефект/резултат, както и на трайно въздействие посредством социологически проучвания.

8. Използването на единични разходи, еднократни суми, единни ставки и финансиране, което не е свързано с разходи

Позоваване: Членове 94 и 95 от POP

Таблица 1: Използване на единични разходи, еднократни суми или единни ставки и финансиране, което не е свързано с разходи

Планирано използване на членове 94 и 95	ДА	НЕ
От приемането си програмата ще използва възстановяване на приноса на Съюза на основата на единичните разходи, еднократните суми и единните ставки по приоритета съгласно член 94 от POP (ако отговорът е „да“, попълнете допълнение 1)	☐	☐
От приемането си програмата ще използва възстановяване на приноса на Съюза на основата на финансиране, което не е свързано с разходите, съгласно член 95 от POP (ако отговорът е „да“, попълнете допълнение 2)	☐	☐

* Цялата информация ще бъде предоставена в съответствие с образците, приложени към POP.

Допълнение 1: Принос на Съюза на основата на единични разходи, еднократни суми и единни ставки

Образец за представянето на данните за разглеждане на Комисията

(член 94)

Дата на внасяне на предложението	

Настоящото допълнение не се изисква, когато се използват опростените варианти за разходите на равнище ЕС, установени с делегирания акт, посочен в член 94, параграф 4.

A. Обобщение на основните елементи

Приоритет	Фонд	Специфична цел	Категория региони	Прогнозен дял от общия размер на разпределените финансови средства в рамките на приоритета, за който ще се прилагат опростени варианти за разходите (ОВР) в %	Вид операция/ видове операции		Показател, който води до възстановяване на разходите		Мерна единица на показателя, който води до възстановяване на разходите	Вид на ОВР (стандартна таблица на единичните разходи, еднократните суми или единните ставки)	Размер (в EUR) или процент (в случай на фиксирани ставки) на ОВР
					Код ¹⁵	Описание	Код ¹⁶	Описание			

¹⁵ Това се отнася до кода за измерението на областта на интервенция в таблица 1 от Приложение I към РОР и приложение IV към Регламента за ЕФМДРА

¹⁶ Това се отнася до кода на общия показател, ако е приложимо

Б. Подробности за типа операция (попълва се за всеки тип операция)

Управляващият орган получавал ли е подкрепа от външно дружество за определяне на опростените разходи по-долу?

Ако отговорът е „да“, моля, посочете кое външното дружество:

Да/Не — Наименование на външното дружество
--

1. Описание на типа операция, включително графика за изпълнение ¹⁷	
2. Конкретни цели	
3. Показател, който води до възстановяване на разходите ¹⁸	
4. Мерна единица на показателя	
5. Стандартни таблици на единичните разходи,	

¹⁷ Предвидена начална дата на подбора на операциите и предвидена крайна дата на тяхното приключване (позоваване на член 63, параграф 5)

¹⁸ За операции, включващи няколко опростени варианти на разходите, обхващащи различни категории разходи, различни проекти или последователни фази на операция, полетата 3-11 трябва да бъдат попълнение за всеки показател, който води до възстановяване

еднократни суми или единните ставки	
6. Сума по мерна единица или процент (за единни ставки) от ОВР	
7. Категории разходи, обхванати от единичните разходи, еднократните суми или единните ставки	
8. Тези категории разходи покриват ли всички допустими разходи за операцията? ДА/НЕ	
9. Метод(и) за корекция ¹⁹	
10. Проверка на метода за достигане до мерната единица – опишете какви документи/система ще бъдат използвани, за да се провери, че реализираните единици са достигнати	

¹⁹ Ако е приложимо, посочете честотата и графика на корекцията и ясно позоваване на конкретен показател (включително връзка към уебсайта, на който е публикуван този показател, ако е приложимо).

<p>– опишете какво и от кого ще бъде проверено по време на проверките на управлението</p> <p>– опишете какви мерки ще бъдат предприети за събиране и съхраняване на съответните данни/документи</p>	
<p>11. Възможни погрешни стимули²⁰, смекчаващи мерки и очаквано ниво на риска (високо/средно/ниско)</p>	
<p>12. Обща сума (на национално равнище и на равнище ЕС), която се очаква да бъде възстановена от Комисията на тази основа</p>	

В: Изчисляване на стандартната таблица за единичните разходи, еднократни суми или единни ставки

1. Източник на данните, използвани за изчисляване на стандартната таблица за единичните разходи, еднократните суми или единните ставки (кой е генерал, събрал и записал данните; къде се съхраняват данните; крайни срокове; валидиране и др.):

2. Моля, уточнете защо предложеният метод и изчисление въз основа на члан 94, параграф 2 са подходящи за вида операция:

²⁰ Има ли някакви потенциални отрицателни последици за качеството на подпомаганите операции и ако това е така, какви мерки (напр. осигуряване на качеството) ще бъдат предприети за компенсиране на този риск?

[ ]

3. Моля, посочете как са били направени изчисленията, включително и допускането по отношение на качеството или количествата. Когато е приложимо, следва да се използват статистически данни и референтни стойности, ако такива бъдат поискани, във формат, позволяващ употребата им от Комисията.

[ ]

4. Моля, обяснете как сте гарантирали, че само допустими разходи са включени в изчислението на стандартната таблица за единичните разходи, еднократните суми или единните ставки.

[ ]

5. Оценка на одитния(те) орган(и) на методиката на изчисление и на размера, както и на механизмите, осигуряващи проверката, качеството, събирането и съхранението на данни.

[ ]

Допълнение 2: Финансиране, което не е свързано с разходи – Н/П

Принос на Съюза на основата на финансиране, което не е свързано с разходите

Образец за представяне на данните за разглеждане от Комисията

(Член 95)

Дата на внасяне на предложението	

Настоящото допълнение не се изисква, когато се използват суми за финансиране на равнище ЕС, което не е свързано с разходи, установени с делегирания акт, посочен в член 95, параграф 4.

Списък на планираните операции от стратегическо значение и график — (член 22, параграф 3)

Текстово поле [2 000]

Приоритет 1

Специфична цел V включва следните операции от стратегическо значение:

1. Разширяване обхвата на предучилищното и начално образование, чрез подкрепа за механизма за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст;

Операцията е насочена към разширяване на териториалния и демографския обхват на механизма за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст, чрез допълване на екипите за обхват на местно ниво, разширяване участието на образователни медиатори, с оглед по-целенасочено адресиране на целевите групи, обучения за екипите за обхват, повишаване на осведомеността и мотивацията на родителите за включване на децата и учениците от уязвими групи в образование.

2. Обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие в предучилищното и училищното образование Операцията предвижда целенасочен подход с национално покритие за осигуряване на допълнителна подкрепа за деца и ученици със СОП, в риск и с хронични заболявания и обща подкрепа за личностно развитие за уязвими групи и деца и ученици в риск от отпадане от образование.

Посочените операции от стратегическо значение са избрани поради значителният им системен принос за постигането на целите на приоритет 1, насочени към намаляване дела на преждевременно напусналите училище и нарастване на дела на лицата на възраст 20-24 г. със средно образование.

Предвижда се да се реализират като дългосрочни операции, с голям ефект и дългосрочно въздействие върху образователната система, поради, което се превижда по отношение на тях да се предвидят специални мерки за мониторинг и комуникация, както и оценка на въздействието. Тези операции ще имат голям ефект върху цялата образователна система в съответните образователни нива и ще се изпълняват на територията на цялата страна. В тази връзка за тях ще бъде предвиден специфичен план за оценка и мониторинг, позволяващ оценка на въздействието в

хода на изпълнение и ще бъде заложен гъвкав механизъм на актуализация, в зависимост от резултатите от оценките и мониторинга. Системният ефект върху образователната система и за постигането на целите на програмата на операциите от стратегическо значение е заложен и в значително високите целеви стойности на индикаторите за резултат, посочени в Таблица .....: Показатели за резултатите.

Приоритет 2

Специфична цел IV включва следните операции от стратегическо значение:

1. Въвеждане на компетентностния модел, чрез модернизиране на учебните програми и съдържание, подготовка на индивидуални учебни планове и на индивидуалните учебни програми на ученици със специални образователни потребности и на ученици с изяви дарби и повишаване на капацитета на педагогическите специалисти;

Операцията е насочена към развитието на ключови компетентности на всички образователни равнища, актуализиране на практиките за оценяване чрез развитие на система от инструменти за измерване на постигането на основни резултати от обучението и обучение и повишаване на капацитета и уменията на педагогическите и непедагогическите специалисти за работа с модернизирано учебно съдържание чрез насоченост при подготовката на учителите към прилагане на компетентностния подход.

2. Дигитална трансформация на училищното образование, в т.ч. професионалното образование и обучение;

Операцията е насочена към надграждане и развитие на облачната среда в образователната система, подобряване на условия за преподаване и учене във виртуални класни стаи, хибридно присъствено обучение в електронна среда и обучение от разстояние в електронна среда и повишаване на дигиталните компетенции на педагогическите специалисти и учениците.

Посочените операции от стратегическо значение са избрани поради очаквания значителен принос за постигането на целите на програмата, поради което те ще бъдат обект на специални мерки за мониторинг и комуникация. Тези операции ще имат значим ефект върху цялата образователна система в съответните образователни нива и ще се изпълняват на територията на цялата страна. Предвижда се посочените операции от стратегическо значение да бъдат реализирани като дългосрочни операции със системен ефект, осигуряващ равен достъп до образование на територията на цялата страна. За тях ще бъде предвиден специфичен план за оценка и мониторинг, позволяващ оценка на въздействието в

хода на изпълнение и ще бъде заложен гъвкав механизъм на актуализация, в зависимост от резултатите от оценките и мониторинга.

Двете операции от стратегическо значение в приоритет 2 ще имат основен принос за постигане на целите на приоритета, насочени към повишаване нивото на цифрови умения и повишаване на образователните резултати на учениците.

Приоритет 3

Специфична цел IV включва следните операции от стратегическо значение:

- 1. Адаптиране на ПОО спрямо динамиката на пазара на труда**
- 2. Подкрепа за развитие на умения за професиите на настоящето и бъдещето**
- 3. Въвеждане на форми на дуално образование в приложими специалности във висшето образование**
- 4. Професионално ориентиране на студентите чрез практики**
- 5. Подкрепа за модернизация и повишаване на качеството във висшите училища, чрез дигитална трансформация, споделяне на ресурси и квалификация**

Посочените операции от стратегическо значение са избрани на базата на условието да имат значителен принос за постигането на целите на програмата, и да бъдат обект за специални мерки за мониторинг и комуникация. Тези операции ще имат значим ефект върху системата на професионалното образование и обучение и върху системата на висшето образование по отношение на основните предизвикателства, свързани със засилване на връзката с пазара на труда. В тази връзка операциите ще се изпълняват на територията на цялата страна. Предвижда се посочените операции от стратегическо значение да бъдат реализирани като дългосрочни операции със системен ефект, осигуряващ равен достъп до подкрепените дейности на територията на цялата страна. За тях ще бъде предвиден специфичен план за оценка и мониторинг, позволяващ оценка на въздействието в хода на изпълнение и ще бъде заложен гъвкав механизъм на актуализация, в зависимост от резултатите от оценките и мониторинга.

Операциите от стратегическо значение по приоритет 3 ще имат системен принос за постигане целите на приоритета, насочени към повишаване на заетостта на завършилите ПОО и увеличаване дела на завършили висше образование.

